

**Lokalny Program Rewitalizacji
Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego
Programu Rewitalizacji sieci miast
Cittaslow**

Spis treści

Słowniczek pojęć.....	5
Wstęp.....	6
1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy.....	8
2. Charakterystyka gminy Pasym.....	12
2.1. Położenie gminy.....	12
2.2. Turystyka.....	14
3. Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.	18
3.1. Zdefiniowanie obszarów, stref i podstref będących przedmiotem analizy/diagnozy, zlokalizowanych na terenie gminy Pasym	18
3.2. Zdefiniowanie negatywnych zjawisk charakterystycznych dla gminy Pasym oraz określenie wskaźników pozwalających na ich wyznaczenie.....	20
3.3. Metodologia.....	21
4. Delimitacja obszaru zdegradowanego.....	25
4.1. Sfera społeczna – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk.....	25
4.1.1. Bezrobocie.....	26
4.1.2. Ubóstwo.....	28
4.1.3. Przestępczość i przemoc w rodzinie.....	31
4.1.4. Demografia.....	33
4.1.5. Zdrowie.....	35
4.1.6. Niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym	38
4.1.7. Edukacja	38
4.2. Sfera gospodarcza – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk.....	41
4.2.1. Niski poziom przedsiębiorczości	41
4.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk.....	43
4.3.1. Układ komunikacyjny	44
4.3.2. Niedobór lub niska jakość publicznych terenów/miejsc integracji i aktywizacji społecznej	46
4.3.3. Niedobór lub niska jakość budynków/pomieszczeń służących integracji i aktywizacji społecznej	51
4.3.4. Niedobór mieszkań komunalnych	55
4.4. Sfera techniczna – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk.....	57
4.5. Sfera środowiskowa – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk.....	62
5. Wybór obszaru rewitalizacji	70
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji.....	73
7. Cele rewitalizacji.....	74
8. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	76
8.1. Podstawowe projekty rewitalizacyjne.....	76
8.2. Uzupełniające projekty rewitalizacyjne	87
9. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	91

10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji.....	95
11. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	98
12. System wdrażania programu rewitalizacji.....	101
13. System monitorowania programu rewitalizacji.....	105
Spis tabel	107
Spis wykresów	107
Spis rysunków	108
Spis schematów	109

Słowniczek pojęć

Rewitalizacja - wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji;¹

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a. gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b. środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c. przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d. technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);²

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszary te wyznacza się za pomocą analizy wskaźnikowej, w której wartości wskaźników dla obszaru porównuje się z wartościami wskaźników dla całej gminy.

Obszar rewitalizacji - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację;³

Program rewitalizacji - oznacza opracowany, przyjęty i koordynowany przez gminę wieloletni program działań w sferze społeczeństwa, gospodarki, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej zmierzający do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej oraz stworzenie warunków do dalszego rozwoju obszaru;

Projekt rewitalizacyjny – zaplanowane działanie w programie rewitalizacji i ukierunkowane na osiągnięcie jego celów oraz zgłoszone do objęcia albo objęte współfinansowaniem UE w ramach programu operacyjnego.

1 Krajowa Polityka Miejska

2 Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

3 Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

Wstęp

Przemiany społeczno - gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej ujawniły szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach miejskich. W efekcie, w wielu miastach i dzielnicach doszło do degradacji tkanki miejskiej (w zakresie zużycia technicznego i zestarzenia funkcjonalnego zarówno infrastruktury jak i zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej) oraz erozji stosunków społecznych i powstania licznych problemów gospodarczych. Opisana sytuacja wymaga podjęcia zdecydowanych i konsekwentnych działań hamujących negatywne zjawiska.⁴

W celu przywrócenia do życia obszarów zdegradowanych i stworzenia tam miejsc przyjaznych mieszkańcom, konieczne jest przeprowadzenie wieloetapowych i długookresowych działań rewitalizacyjnych.

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.⁵

W celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji konieczne jest stworzenie instrumentu, który pozwoli na dokonanie zmian w sposób skoordynowany, zintegrowany oraz zgodny z celami interesariuszy tego procesu. Takim instrumentem jest Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym wkomponowany w ramy Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow.

Rewitalizacja Gminy Pasym obejmuje procesy zmian obszarów zdegradowanych w pięciu sferach:

- społecznej – zapobieganie patologiom społecznym, w tym aktywizacja społeczno-zawodowa osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży zamieszkujących obszary zdegradowane;
- gospodarczej – działania promujące zatrudnienie oraz ograniczające ryzyko przerywania aktywności zawodowej;
- przestrzenno-funkcjonalnej – modernizacja przestrzeni publicznej w celu realizacji działań na rzecz integracji społecznej;
- technicznej – poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych oraz przystosowanie ich do realizacji działań obejmujących kwestie społeczne oraz gospodarcze.
- środowiskowej - racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego

Inicjatorem powstania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym wkomponowanego w ramy Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow jest gmina Pasym, która jako jednostka samorządu terytorialnego podejmuje

4 Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2014

5 Wtyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

działania zmierzające do rewitalizacji obszarów zdegradowanych znajdujących się w jego granicach administracyjnych.

Niniejszy dokument został opracowany zgodnie z obowiązującymi Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 r. w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, a także zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji. Program będzie obowiązywał w latach 2016-2023.

1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym to wieloletni program operacyjny, podrzędny w stosunku do Strategii rozwoju miasta i gminy, przyjęty i koordynowany przez jednostkę samorządu terytorialnego.

W programie kompleksowo ujęte jest zagadnienie rewitalizacji obszaru wyłoniętego z obszaru zdefiniowanego jako obszar zdegradowany.

Program będzie realizowany zgodnie z określonym harmonogramem czasowym i finansowym. Program Rewitalizacji przedstawia diagnozę i propozycje rozwiązania konkretnych problemów zidentyfikowanych na rewitalizowanym obszarze, które wpływają bezpośrednio lub pośrednio na poprawę istniejącego stanu.

Zakres zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest m.in. możliwy do sfinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

Rewitalizacja stanowi jeden z celów głównych, a także jeden z wątków tematycznych Krajowej Polityki Miejskiej (dalej KPM). Celem strategicznym KPM jest "wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców".

Z zapisów KPM wynika, że rewitalizacja stanowi obecnie jeden z priorytetów działań rządowych, kładąc największy nacisk na popularyzowanie idei miasta zwartej, prowadzeniu procesów inwestycyjnych w sposób zrównoważony, a także potrzebie kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Sytuacja ta jest również widoczna w założeniach dotyczących Narodowego Planu Rewitalizacji (dalej NPR).

Głównym celem NPR będzie poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie stworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym jest dokumentem strategicznym z elementami operacyjnymi, mającym swoje podstawy w diagnozie istniejących problemów w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

W ramach programu rewitalizacji będą realizowane cele strategiczne i operacyjne wpisujące się w strategiczne dokumenty o zasięgu europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Wykaz najważniejszych dokumentów strategicznych wraz z ich celami, do których nawiązuje niniejszy dokument, zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela nr 1. Powiązania Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie gminy Pasym z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Nazwa dokumentu strategicznego lub planistycznego	Cel/Priorytet/Obszar strategiczny dokumentów strategicznych lub planistycznych
Zasięg europejski	
Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	Priorytet 3: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
Zasięg krajowy	
Umowa Partnerstwa	Priorytet I - Otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom Priorytet II - Spójność społeczna i aktywność zawodowa Priorytet III - Infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu zatrudnienia Priorytet IV - Środowisko i efektywne zarządzanie zasobami
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności	Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych Cel 11 - Wzrost społecznego kapitału rozwoju
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego Cel III.1. Integracja społeczna Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”), Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych („spójność”), Cel 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	Cel 2 - Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne Cel 4 - Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	Cel 1 - Wzrost zatrudnienia Cel 2 - Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel 3 - Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluceniem społecznym

	Cel 4 - Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej Cel 5 - Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski. Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.
Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	Priorytet I - Oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego Priorytet III - Wspieranie gospodarki, wspieranie funkcjonowania MSP
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	Cele tematyczne Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020	Cel główny: Wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej
Zasięg regionalny	
Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2025	Cel szczegółowy 1. Konkurencyjna gospodarka Cel szczegółowy 2. Wzrost aktywności społecznej Cel szczegółowy 4. Nowoczesna infrastruktura rozwoju
Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020	Cel tematyczny 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego	Cel 1. Dążenie w gospodarowaniu przestrzenią do uporządkowania i harmonii pomiędzy różnymi elementami i funkcjami tej przestrzeni dla ochrony ładu przestrzennego, jako niezbędnego wyznacznika równoważenia rozwoju. Cel 2. Podwyższenie konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez podnoszenie innowacyjności i atrakcyjności jego głównych ośrodków miejskich
Zasięg lokalny	
Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy	Cel 2. Rozwój infrastruktury technicznej; Cel 6. Poprawa życia mieszkańców Gminy; Cel 7. Ochrona dóbr dziedzictwa narodowego;

Pasym 2014-2020	Cel 8. Kultywacja tradycji regionalnych;
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pasym do roku 2020	Cel 1: Poprawa funkcjonowania rodzin w gminie Pasym; Cel 2: Ograniczanie bezrobocia w gminie oraz zwiększenie zatrudnialności mieszkańców nieaktywnych zawodowo; Cel 3: Wzmocnienie kapitału społecznego Gminy;
Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Pasym w 2016 roku.	Działania 1. Prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii. Działanie 2. W zakresie wspomagania działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych. Działanie 3. W zakresie wspierania zatrudnienia socjalnego.
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pasym	Celem jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania terenu.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Pasym	Ustala: 1. Zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego; 2. Zasady ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego; 3. Wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznej; 4. Zasady kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu; 5. Granice i sposoby zagospodarowania terenów podlegających ochronie; 6. Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości; 7. Szczegółne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu; 8. Zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej; 9. Sposoby i terminy tymczasowego zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów;

Źródło: Opracowanie własne

2. Charakterystyka gminy Pasym

2.1 Położenie gminy

Gmina Pasym położona jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie szczycieńskim, na obszarze Pojezierza Olsztyńskiego, na granicy Warmii i Mazur. Pasym jest poza tym najmniejszą gminą w powiecie szczycieńskim i zajmuje obszar 149,4 km², w tym lasy stanowią 4 692 ha, a jeziora 1 653 ha.

Rysunek nr 1. Mapa gminy Pasym

Źródło: archiwum Urzędu Miasta i Gminy w Pasymiu

Herbem gminy jest wizerunek Matki Boskiej w koronie, w niebieskiej szacie z Dzieciątkiem Jezus na lewej ręce. W prawej trzyma berło z lilii. Postać stoi na zielonej murawie na tle czerwonej bramy miejskiej z czterema basztami. Głowy Matki i Dzieciątka otoczone są żółtymi aureolami. Całość umieszczona jest na srebrnej tarczy herbowej.

Rysunek nr 2. Herb gminy Pasym

Źródło: archiwum Urzędu Miasta i Gminy w Pasymiu

Siedzibą samorządu gminnego, centrum życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego jest miasto Pasym. Zlokalizowane jest ono przy drodze krajowej nr 53 Olsztyn – Ostrołęka. Ruch przelotowy, jaki przynosi ta droga, nie ma wpływu na układ wewnętrzny Miasta Pasym.

Przez południowo – zachodnie obrzeża miasta przebiega linia kolejowa Olsztyn – Szczytno. Pasym i okolica ma liczne połączenie komunikacyjne - drogę krajową i linię kolejową z większymi miastami: Szczytno (17 km), Olsztyn (30 km), Mrągowo (65 km), Nidzica (43 km), Warszawa (200 km).

W odległości 30 km od terenu gminy znajduje się Port Lotniczy Olsztyn-Mazury.

Niewątpliwie największym atutem gminy są jeziora, a wśród nich największe to: Kalwa Duża, Leleskie, Gromskie. Cały teren wchodzi ponadto w skład obszaru Zielonych Płuc Polski. Fakt ten wymusza przestrzeganie zasad ekorozwoju. Potencjałem rozwojowym Pasymia są niezagospodarowane dotąd tereny o znacznej powierzchni, leżące w obrębie miasta, przeznaczone pod działalność usługową, produkcyjną. Ze względu na położenie geograficzne, jest to gmina typowo turystyczna, ale brak wystarczającego zagospodarowania terenów przyrodnych, niedostatecznie rozwinięta baza noclegowa, gastronomiczna uniemożliwia czerpanie z tej gałęzi gospodarki maksymalnych korzyści.

Warty uwagi jest fakt, że Pasym jest najstarszym miastem na Mazurach. Prawa miejskie uzyskał w 1386 roku, jednak po II wojnie światowej w wyniku spalenia miasta przez Rosjan, zostało ono zdegradowane do rangi wsi. Starania lokalnych władz o prawa miejskie dla Pasymia zostały wynagrodzone w dniu 1 stycznia 1997 roku. To wtedy decyzją Rady Ministrów, Pasym znów stał się miastem.

Na terenie miasta i gminy Pasym znajduje się wiele obiektów zabytkowych, które przyciągają turystów z kraju i z zagranicy. Na uwagę zasługuje fakt, że miasto posiada unikalny układ architektoniczno - urbanistyczny z fragmentami średniowiecznych murów obronnych oraz wieży obronnej. Pasym nazywany jest również miastem czterech wież: wieża kościoła ewangelicko-augsburskiego (z 1391 roku), wieża kościoła katolickiego (z 1873 roku), wieża ciśnień oraz wieża odrestaurowanego ratusza miejskiego (z 1583 roku).

Gmina miejsko-wiejska Pasym posiada w swych granicach administracyjnych 14 sołectw (w tym 19 miejscowości) oraz miasto Pasym.

Organem wykonawczym jest Burmistrz, który kieruje bieżącymi sprawami miasta i gminy oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Burmistrz wykonuje uchwały Rady Miejskiej i realizuje zadania własne samorządu określone przepisami prawa.

2.2. Turystyka

Zabytkowa zabudowa miasta Pasym i walory przyrodnicze obszarów wiejskich oraz położenie gminy na terenie różnych form ochrony przyrody, m. in. obszarach chronionego krajobrazu, tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju turystyki w tym agroturystyki i powiązanego z agroturystyką rolnictwa ekologicznego. Szczególnie sprzyjające rozwojowi turystyki są korzystne warunki naturalne i dobrze zachowane środowisko przyrodnicze i krajobrazowe, mały poziom zurbanizowania, czyste powietrze, duża lesistość terenów oraz liczne jeziora.

Znaczącym elementem gospodarki gminy i atrakcją turystyczną jest rybołówstwo. Gospodarka rybacka prowadzona jest na wodach śródlądowych przez dzierżawców jezior: Kompanię Mazurską Pasym Sp. z o.o. oraz Polski Związek Wędkarski w Warszawie.

Gmina Pasym należy do Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie "Południowa Warmia" oraz Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich.

Miasto i gmina Pasym od wielu lat są miejscem powszechnej rekreacji i wypoczynku. Liczne miejscowości na terenie gminy posiadają status miejscowości letniskowych. Są to: Elganowo, Łysa Góra, Michałki, Miłuki, Leleszki, Krzywonoga, Grom, Pasym, Tylkowo. Walory krajobrazowe Pasymia: jeziora, lasy oraz czyste powietrze, przyciągają turystów z kraju i zagranicy.

Głównymi walorami turystyczno-rekreacyjnymi są jeziora, a wśród nich: Kalwa Duża o powierzchni 562 ha, Leleskie o powierzchni 423,5 ha, Serwent o powierzchni 244,3 ha, Gromskie o powierzchni 240 ha, Dłużek o powierzchni 29 ha, Kalwa Mała o powierzchni 10,8 ha oraz liczne mniejsze jeziora: Krominek, Elganowiec, Okrągłe, Ząbrowa, Jegły. Jeziora bogate są w różne gatunki ryb: leszcze, szczupaki, okonie, płoć i inne.

Na terenie miasta i gminy Pasym turyści mają do dyspozycji ośrodki wypoczynkowe, gospodarstwa agroturystyczne, prywatne domki letniskowe oraz dwa pola namiotowe. Na terenie miasta Pasym zarejestrowany jest jeden ośrodek kwalifikowany jako ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy. Jest to Ośrodek Wypoczynkowy „Kalwa”, zlokalizowany przy ul. Polnej 83, będący własnością firmy Energopol S.A z Warszawy. W ośrodku do dyspozycji turystów jest około 500 miejsc noclegowych. Poziom świadczonych usług można zakwalifikować jako wyższy niż średni.

Miasto Pasym jest nie tylko najstarszym miastem w powiecie szczycieńskim, jest najstarszym miastem na Mazurach. Osadzie kościelnej w dniu 4 sierpnia 1386 r. prawa miejskie i nową nazwę Bassenheim.

O bogatej historii miasta świadczy wiele zabytków. Chociaż nie ocalała żadna z trzech bram miejskich, to jednak zachowały się fragmenty murów miejskich. Centralnym miejscem miasta jest prostokątny rynek, którego główną budowlą jest ratusz miejski zbudowany w latach 1854-55. Na miejscu dawnego zamku krzyżackiego wznosi się wybudowany w 1876 r. kościół katolicki. Najcenniejszym zabytkiem w Pasymiu jest gotycki kościół ewangelicki zbudowany w 1391 roku.⁶

Ratusz

Budowla powstała w 1855 r. w miejscu starego, spalonego w 1583 r. ratusza. Budynek wzorowany jest na planach zamku w Babelsbergu. Zbudowany na rzucie prostokąta, sześćoosiowy, posiada dwuosiowy ryzalit, przechodzący w niskie czworoboczne wieże. Całość zwieńczona została krenelażem z małymi wieżyczkami w narożnikach.⁷

Wieża ciśnień

Ceglana wieża ciśnień została wzniesiona w latach 1910-11. Nadano jej formę kwiatu otulającego łodygę z zakończonym stożkowo dachem z latarenką na szczycie. Do wieży dostawiono niewielki budynek, w którym mieściła się miejska łaźnia.⁸

Kościół ewangelicko – augsburski

Pierwszy kościół na terenie Pasymia wzniesiony został niedługo po założeniu wsi kościelnej Henrykowo. Z braku dokumentów nie można ustalić daty jego powstania, ani miejsca lokalizacji. Prawdopodobnie była to drewniana świątynia umiejscowiona w okolicy dzisiejszego kościoła ewangelickiego. Około 1350 roku położono kamień węgielny pod budowę nowego kościoła, którą zakończono w 1391 r. Świątynia miała charakter obronny. Od czasu reformacji (początek XVI w.) jest to kościół wyznania luterńskiego. Ciekawe wnętrza kościoła związane z historią miasta i jego mieszkańcami należy do najcenniejszych zabytków w regionie. Elementami wyposażenia są: późno manierystyczny ołtarz wykonany w 1673 r., polichromowany i wyzłocony w 1714 r., ambona z 1680 r., prospekt organowy z 1705 r. - dzieło warsztatu organmistrza Josue Mosengela z Królewca oraz ławy gotyckie z XV w. i manierystyczne z XVII w.⁹

Mury obronne

Średniowieczne miasto założone na rzucie prostokąta, otoczone było murami obronnymi wzniesionymi w drugiej połowie XV w. Fragmenty muru zachowały się przy ulicy Kościuszki i Ogrodowej.¹⁰

6 www.mojemazury.pl z dnia 11.05.2016 r.

7 www.pasym.pl z dnia 11.05.2016 r.

8 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

9 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

10 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Pod koniec sierpnia 1863 roku utworzona została w Pasymiu parafia Rzymskokatolicka. Budowę kościoła katolickiego rozpoczęto 17 września 1873 roku. Cegłę na jego wzniesienie dostarczył bezpłatnie właściciel cegielni w Słoneczniku, Langermann - ewangelik. Kamienie na fundamenty przekazali bezpłatnie gospodarze obu wyznań z Pasymia i okolicy. Langermann ofiarował również parafii katolickiej parcel na założenie cmentarza. 22 lipca 1876 roku Biskup Warmiński ksiądz Philipp Krementz, późniejszy kardynał w Kolonii, poświęcił nowo wybudowany kościół. Powstanie kościoła jest przykładem wzorcowej współpracy między katolikami i ewangelikami.¹¹

Organy w kościele ewangelicko-augsburskim w Pasymiu

Zabytek techniki z początku XVIII wieku, znajdujący się w kościele ewangelicko-augsburskim w Pasymiu. Pierwsza wzmianka o istniejących w tym kościele organach pochodzi z 1705 roku. W związku z planowaną budową nowego instrumentu dokonano wówczas wyceny urządzenia już istniejącego. Wykonawca, w ramach części ekwiwalentu za pracę, miał przejąć materiał z wcześniejszego instrumentu. Nowe organy zamówiono w pracowni Jahanna Jozuego Mosengela w Królewcu. Dokładny czas ich powstania nie jest znany. Przypuszcza się jedynie, że prace trwały kilka miesięcy i zakończono je jeszcze w 1705 roku. Podstawę pod chór, gdzie instrument miał być ustawiony, wymurował Adam Winkelmann, natomiast prace stolarskie wykonał Peter Schultz. W kolejnych latach przyozdabiano szafę organową. Prace malarskie wykonano dopiero w 1744 roku, co uwieczniono na prospekcie, umieszczając tam datę. To też było przyczyną wieloletniego zamieszania we właściwym ustaleniu czasu powstania samego instrumentu. Organy przetrwały do początku XX wieku. W 1902 roku, na zlecenie pasymskiego kolegium kościelnego, nowy instrument wykonał [Carl Novak](#) z Królewca. Umieścił on nowe urządzenie w starej obudowie po organach Mosengela, nie usuwając dawnych prospektowych piszczałek, które od tej pory pełnić zaczęły jedynie rolę dekoracyjną. Po II wojnie światowej brak należytego użytkowania i konserwacji spowodował spowolnienie znaczną degradację organów. W latach 70-tych poddano częściowej konserwacji jedynie prospekt organowy. Dopiero w połowie lat 90-tych XX wieku podjęto decyzję o odrestaurowaniu instrumentu Mosengela oraz całościowej konserwacji prospektu. Urządzenie z fabryki Carla Novaka odstąpiono parafii Starokatolickiego Kościoła Mariawitów w Cegłowie koło Mińska Mazowieckiego. Inauguracja przeniesionego instrumentu odbyła się 12 listopada 2000 roku.¹²

Dwór z XVIII wieku w Elganowie

To jeden z najstarszych majątków ziemskich na terenie południowych Mazur. Dwór szlachecki został wybudowany na terenie wsi Elganowo (niem. Gilgenau), w otoczeniu parku i zabudowań gospodarczych. Dwór w Elganowie to klasyczny przykład architektury późnogotyckiej. Znajdujący się w tym miejscu majątek ziemski pod koniec XIX wieku należał do rodziny Hagen. Na początku XX wieku przejęła go rodzina Schönlein, a w latach 1940-1945 był własnością Hansa Heinricha von der Groebena. Po drugiej wojnie światowej budynek zaadaptowano na mieszkania. Obecnie

11 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

12 www.leksykonkultury.ceik.eu z dnia 11.05.2016 r.

jest to własność prywatna. Zachowały się też resztki dawnej zabudowy dworskiej. Pod koniec wojny majątek miał powierzchnię ponad 1000 hektarów.¹³

Na terenie gminy Pasym znajduje się 18 zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie.

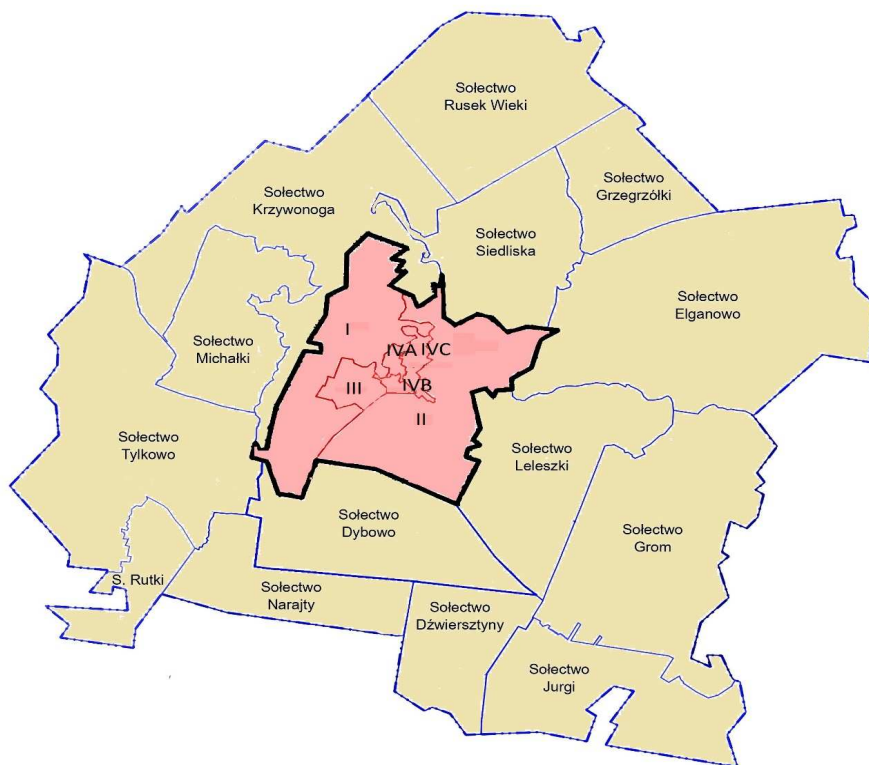
Tabela nr 2. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie na terenie gminy Pasym

Lp.	Nazwa	Nr w rejestrze zabytków
1	Zespół dworski, XVIII, dwór, 2 poł. XVIII, Elganowo	rej.: 1109 z 10.04.1968
2	Zespół dworski, XVIII, park, Elganowo	nr rej.: 3597 z 13.04.1984
3	Dom, drewn., XVIII, Grzegorzółki	nr rej.: 1113 z 12.04.1968
4	Dom, drewn., XVIII, Grzegorzółki	nr rej.: 1112 z 12.04.1968
5	Miasto w obrębie murów obronnych, XIV -XIX, z domami, k. XVIII –XIX, Pasym	nr rej.: 150 (P/1) z 12.09.1956 oraz 1254 z 15.06.1968
6	Kościół par. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, ul. Barczewskiego 3, 1873-76, Pasym	nr rej.: 3187 z 16.03.200
7	Kościół ewangelicki, ul. Jedności Słowiańskiej, 4 ćw. XV, 1765, Pasym	nr rej.: 151 (P/2) z 12.09.1956
8	Cmentarz ewangelicki, przy drodze Olsztyn – Szczytno, k. XIX, Pasym	nr rej.: A- 4484 z 23.11.2007
9	Cmentarz ewangelicki, nieczynny, ul. Kościuszki, XVIII - k. XIX, Pasym	nr rej.: A - 4485 z 23.11.2007
10	Park miejski, XIX, Pasym	nr rej.: 3015 z 21.12.1979
11	Mury obronne, XIV, Pasym	nr rej.: 175 (P/26) z 12.09.1956
12	Ratusz, Rynek, 1855, Pasym	nr rej.: 1132 z 19.04.1968
13	Dom, ul. Dworcowa 9 d. 24, pocz. XIX, Pasym	nr rej.: 161 (P/12) z 9.12.1956 oraz 1136 z 23.04.1968
14	Dom, ul. Dworcowa 11 d. 22, XIX, Pasym	nr rej.: 153 (P/4) z 9.12.1956 oraz 1135 z 23.04.1968
15	Dom, ul. Dworcowa 13 d. 20, pocz. XIX, Pasym	nr rej.: 159 (P/10) z 12.09.1956 oraz 1134 z 19.04.1968
16	Dom, ul. Dworcowa 16, XIX, Pasym	nr rej.: 157 (P/8) z 12.09.1956
17	Dom, ul. Dworcowa 21, 1905, Pasym	nr rej.: 4240 z 11.12.1992
18	Dom, ul. Dworcowa 25, Pasym	nr rej.: 160 (P/11) z 9.12.1956

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

3. Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

¹³ www.mojemazury.pl z dnia 11.05.2016 r.

Krótką, ks. Barczewskiego, Mikołaja Reja, Ogrodowa, Polna (numery 2, 4), Przejazd, Rybacka, Rynek, Spichrzowa, Dworcowa (numery: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 13, 15, 17), Strażacka, Tartaczna, Tylna, Zamkowa, Basztowa, Warszawska (numery 1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 10A, 10B, 12, 12a, 14), Tadeusza Kościuszki (5, 11, 18), Pocztowa,

- **strefy IV, podstrefy B** wchodzi następujące ulice: 1 Maja, Polna (numery 7, 9, 11), Dworcowa (pozostałe numery), Warszawska (numery 1A, 2, 2A, 4),

- **strefy IV, podstrefy C** wchodzi następujące ulice: Górna, Kiepunka, Sportowa, Wojciecha Kętrzyńskiego, Wypoczynkowa, Wyzwolenia, Sadowa, Tadeusza Kościuszki (numery 13, 15, 15a, 22, 22B, 24, 24A, 26), Pocztowa (tereny niezamieszkałe), Działkowa.

Wpływ na przyjęty podział miasta Pasym na strefy i podstrefy miała liczba ludności miasta w analizowanej jednostce (strefa, podstrefa) oraz nierównomiernie rozłożenie zabudowy mieszkaniowej.

Rysunek nr 3. Gmina Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy

Źródło: opracowanie własne

Wykres nr 1. Liczba mieszkańców gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy

Źródło: opracowanie własne

3.2. Zdefiniowanie negatywnych zjawisk charakterystycznych dla gminy Pasym oraz określenie wskaźników pozwalających na ich wyznaczenie

Jednym z najważniejszych zagadnień związanych z opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym było przeprowadzenie diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizowanego, na którym zdefiniowano stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Definicja obszaru zdegradowanego przedstawiona została w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (z dnia 03.07.2015 r.). Wytyczne te są podstawą do przyjętej metodyki zbierania i oceny danych. Analogiczną definicję wprowadza ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Na potrzeby niniejszego opracowania w każdej z badanych sfer wyznaczono mierniki (wskaźniki), które odzwierciedlają skalę negatywnych zjawisk występujących na terenie gminy Pasym. Mierniki te mają za zadanie wskazać poziom oraz dynamikę rozwoju badanego zjawiska negatywnego w danej sferze na terenie gminy Pasym.

Tabela nr 3. Opis zjawisk negatywnych wraz z podaniem miernika (wskaźnika) dla poszczególnych sfer

Negatywne zjawiska	Mierniki (wskaźniki)
Sfera społeczna	
Bezrobocie	1. Liczba osób bezrobotnych.
Ubóstwo	1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej. 2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej tytułu ubóstwa.
Przemoc w rodzinie	1. Liczba prowadzonych procedur „Niebieskiej karty”.
Demografia	1. Zmiana liczby ludności pomiędzy rokiem 2010 a rokiem 2016
Zdrowie	1. Liczba osób, którym udzielono świadczeń społecznych z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby.
Sfera gospodarcza	
Niski poziom przedsiębiorczości	1. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej.
Sfera przestrzenno – funkcjonalna	
Niedobór lub niska jakość publicznych, ogólnodostępnych terenów/miejsc integracji i aktywizacji społecznej	1. Liczba placów zabaw. 2. Liczba kąpielisk/plaż. 3. Liczba urządzonych terenów zielonych (w tym parki).
Niedobór ogólnodostępnych budynków/pomieszczeń publicznych służących integracji i aktywizacji społecznej	1. Liczba bibliotek publicznych. 2. Liczba budynków/pomieszczeń o przeznaczeniu do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej.
Niedobór mieszkań komunalnych	1. Liczba mieszkań komunalnych.

Sfera techniczna	
Niski standard techniczny budynków mieszkalnych	1. Liczba budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przez rokiem 1970 nie poddanych remontom kapitalnym.
Sfera środowiskowa	
Zagrożenia zdrowia wynikające z użytkowania pokryć dachowych z zastosowaniem azbestu	1. Liczba budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi.

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z cytowanymi wcześniej wytycznymi i ustawą – rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Aby podjąć się efektywnego procesu rewitalizacji należy najpierw zdefiniować obszar zdegradowany, z którego wyłoniony zostanie obszar rewitalizowany. Pomocnym narzędziem do przeprowadzenia powyżej opisanego procesu są mierniki (wskaźniki) opisane w tabeli nr 1.

Wyznaczony w trakcie definiowania obszar rewitalizacji charakteryzujący się szczególną koncentracją zjawisk negatywnych, ze względu na wiodące znaczenie dla rozwoju lokalnego poddany zostanie restytucji.

Przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji należy mieć na uwadze, że nie może on przekraczać 20% powierzchni gminy, przy maksymalnym udziale mieszkańców wynoszącym 30%. Diagnoza powinna opierać się na mierzalnych wskaźnikach opisujących przede wszystkim zjawiska i problemy występujące na analizowanym obszarze i być dostosowane bezpośrednio do specyfiki konkretnej gminy.

Wyznaczając obszar zdegradowany wzięto pod uwagę wszystkie wytyczne obowiązujących aktów prawnych, tak aby obszar wymagający wsparcia był obszarem, na którym rzeczywiście kumulują się negatywne zjawiska i procesy. Delimitacji obszaru rewitalizacji dokonano również z uwzględnieniem znaczenia tego obszaru dla rozwoju lokalnego.

3.3. Metodologia

W celu przeprowadzenia pełnej diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru rewitalizacji określono listę mierników (wskaźników) w każdej sferze: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej (patrz Tabela nr 3).

W trakcie przeprowadzonych analiz ustalono dwa rodzaje wskaźników:

- wskaźnik nr 1 – charakteryzujący poziom zjawiska negatywnego na danym obszarze, strefie i podstrefie;
- wskaźnik nr 2 – wskaźnik referencyjny, który opisuje poziom diagnozowanych zjawisk w odniesieniu do całej gminy (np. wskaźnikiem referencyjnym do diagnozy zjawiska bezrobocia jest iloraz liczby bezrobotnych w gminie przez liczbę mieszkańców całej gminy – stan na 31.12.2016).

Odniesienie wskaźnika nr 1 do wskaźnika referencyjnego pozwoliło w rezultacie wyznaczyć obszar, strefę i podstrefę zdegradowaną, dla której stosunek wskaźnika nr 1

do odpowiadającego mu wskaźnika referencyjnego jest najwyższy (wskaźnik diagnozowanego zjawiska negatywnego przekracza średnią wartość dla terenu całej gminy definiowaną wskaźnikiem referencyjnym).

Schemat nr 1. Rodzaje kryteriów/wskaźników przyjętych w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego

Źródło: opracowanie własne

Przy określaniu zasięgu obszaru rewitalizowanego uwzględniono również szczególnie znaczenie obszaru dla rozwoju lokalnego.

Szczegółowy opis metodologii ustalenia wartości wskaźnika nr 1 i wskaźnika referencyjnego zawiera Tabela nr 4.

Tabela nr 4. Metodologia ustalania wskaźnika nr 1 oraz wskaźnika referencyjnego

L.p	Miernik (wskaźnik)	Metodologia ustalania wskaźnika nr 1	Metodologia ustalania wskaźnika referencyjnego	Źródło danych	Uwagi
<i>Sfera społeczna</i>					
1	Liczba osób bezrobotnych	Iloraz liczby osób bezrobotnych na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę mieszkańców danego obszaru, strefy i podstrefy	Iloraz liczby osób bezrobotnych w gminie przez liczbę mieszkańców gminy	Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie	Baza danych Powiatowego Urzędu Pracy w Szczytnie
2	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Iloraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej w gminie przez liczbę mieszkańców gminy	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu	Baza danych MGOPS w Pasymiu
3	Liczba osób	Iloraz liczby osób	Iloraz liczby osób	Miejsko-	Baza danych

	korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminie przez liczbę mieszkańców gminy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu	MGOPS w Pasymiu
4	Liczba prowadzonych procedur „Niebieskiej karty”	Iloraz liczby prowadzonych procedur „Niebieskiej karty” na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę mieszkańców danego obszaru, strefy i podstrefy	Iloraz liczby prowadzonych procedur „Niebieskiej karty” w gminie przez liczbę mieszkańców gminy	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu	Baza danych MGOPS w Pasymiu
5	Zmiana liczby ludności pomiędzy rokiem 2010 i rokiem 2016	Różnica w liczbie ludności zamieszkujących dany obszar, strefę i podstrefę w roku 2010 (rok bazowy) i w roku 2016	Różnica w liczbie ludności zamieszkującej gminę w roku 2010 (rok bazowy) i w roku 2016.	Urząd Stanu Cywilnego w Pasymiu. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	Dane USC w Pasymiu sporządzone zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ewidencjonowania liczby ludności
6	Liczba osób, którym udzielono świadczeń społecznych z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	Iloraz liczby osób, którym udzielono świadczeń społecznych z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby osób, którym udzielono świadczeń społecznych z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby zamieszkujących gminę przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu	Baza danych MGOPS w Pasymiu
<i>Sfera gospodarcza</i>					
1	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej	Iloraz liczby zarejestrowanych siedzib podmiotów gospodarki narodowej na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby zarejestrowanych siedzib podmiotów gospodarki narodowej w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Urząd Stanu Cywilnego w Pasymiu. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	Baza danych CEIDG
<i>Sfera przestrzenno-funkcjonalna</i>					
1	Liczba placów zabaw	Iloraz liczby placów zabaw występujących w danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby placów zabaw występujących w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Referat Rozwoju Gminy. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	Spis z natury.
2	Liczba plaż/kąpielisk	Iloraz liczby plaż/kąpielisk występujących na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby plaż/kąpielisk występujących w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Referat Rozwoju Gminy. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	Spis z natury.
3	Liczba urządzonych terenów zielonych (w tym parków)	Iloraz liczby urządzonych terenów zielonych występujących na danym obszarze, strefie, podstrefie	Iloraz liczby urządzonych terenów zielonych występujących w gminie przez liczbę osób	Referat Rozwoju Gminy. Urząd Miasta i	Spis z natury.

		przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	zamieszkujących gminę	Gminy w Pasymiu	
4	Liczba bibliotek publicznych	Iloraz liczby bibliotek publicznych występujących na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby bibliotek publicznych występujących w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Referat Organizacyjno-Społeczny	Baza danych UMiG w Pasymiu.
5	Liczba budynków/pomieszczeń o przeznaczeniu do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej	Iloraz liczby budynków/pomieszczeń o przeznaczeniu do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej występujących na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby budynków/pomieszczeń o przeznaczeniu do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej występujących w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Referat Rozwoju Gminy. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	Spis z natury.
6	Liczba mieszkań komunalnych	Iloraz liczby mieszkań komunalnych występujących na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby mieszkań komunalnych występujących w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Referat Rozwoju Gminy. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	Baza danych UMiG w Pasymiu
<i>Sfera techniczna</i>					
1	Liczba budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed rokiem 1970, nie poddanych remontom kapitalnym	Iloraz liczby budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed rokiem 1970, nie poddanych remontom kapitalnym, występujących na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed rokiem 1970, nie poddanych remontom kapitalnym występujących w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Referat Rozwoju Gminy. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	Spis z natury.
<i>Sfera środowiskowa</i>					
1	Liczba budynków pokrytych płytami cementowo-azbestowymi	Iloraz liczby budynków pokrytych płytami cementowo-azbestowymi, występujących na danym obszarze, strefie, podstrefie przez liczbę osób zamieszkujących dany obszar, strefę, podstrefę	Iloraz liczby budynków pokrytych płytami cementowo-azbestowymi, występujących w gminie przez liczbę osób zamieszkujących gminę	Referat Rozwoju Gminy. Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu.	Baza danych UMiG w Pasymiu. Inwentaryzacja sporządzona na potrzeby „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Pasym”.

Źródło: opracowanie własne

Materiał statystyczny do przeprowadzenia analiz pozyskano z zasobów Urzędu Miasta i Gminy w Pasymiu, Powiatowego Urzędu Pracy w Szczytnie, Miejsko-

Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pasymiu oraz Komendy Powiatowej Policji w Szczytnie.

Przyjęte w procesie diagnozy obszaru zdegradowanego wskaźniki powinny cechować się:

- poprawnością metodologiczną – wskaźnik powinien być uzyskany z wiarygodnych źródeł, opisywać w sposób czytelny i przejrzysty mierzony problem. Powinien być łatwy w interpretacji, łatwo weryfikowalny i skonstruowany zgodnie z zasadami matematycznymi i statystycznymi;
- poprawnością przestrzenną – powinny zostać wybrane tak, aby definiowały wybrane obszary/strefy/podstrefy. Wiarygodnie ustalone wartości wskaźników, odniesiono do przyjętych na potrzeby diagnozy jednostek terytorialnych Gminy: każde sołectwo (14) i miasto Pasym stanowi odrębny obszar. Ponadto miasto Pasym podzielono dodatkowo na cztery strefy (I, II, III, IV) i w jednej ze stref (IV) wyodrębniono trzy podstrefy A, B i C (patrz Rysunek nr 1).

W ramach przeprowadzonej diagnozy przeanalizowano 15 wybranych wskaźników w 5 sferach, które posłużyły do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizowanego.

Wybrane wskaźniki obejmują sfery:

- społeczną (bezrobocie, ubóstwo, przemoc w rodzinie, demografię, zdrowie),
- gospodarczą (stopień przedsiębiorczości),
- przestrzenno-funkcjonalną (m.in. liczba zorganizowanych miejsc rekreacji i wypoczynku, liczba mieszkań komunalnych, liczba budynków i pomieszczeń przeznaczonych na potrzeby integracji społecznej),
- techniczną (stan substancji budowlanej w obszarze budownictwa wielorodzinnego, budynki dwu i wielorodzinne wybudowane przed rokiem 1970),
- środowiskową (liczba budynków pokrytych płytami cementowo-azbestowymi).

4. Delimitacja obszaru zdegradowanego

Obszar zdegradowany, zgodnie z treścią u stawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji oraz Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 r. w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy polegający na koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych lub przestrzenno-funkcjonalnych lub środowiskowych lub technicznych. Po zebraniu wszystkich niezbędnych informacji, określono zasięg obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Pasym.

4.1. Sfera społeczna – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk

Zagadnienia dotyczące rozwoju sfery społecznej nabierają w dzisiejszych czasach szczególnego znaczenia, gdyż jakość kapitału ludzkiego warunkuje tempo rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych. Perspektywa rozwoju poszczególnych ośrodków uzależniona jest od sytuacji demograficznej,

tj. wielkości populacji, jej charakteru (struktura wieku, płci, zawodowa), a także różnego rodzaju trendów demograficznych. Są to istotne determinanty świadczące o potencjale rozwojowym i inwestycyjnym. Podjęcie działań ukierunkowanych na wzmocnienie integracji społecznej jest priorytetem z punktu widzenia rozwiązywania powszechnie występującego problemu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

Aby prawidłowo przeprowadzić działania rewitalizacyjne na obszarze zdegradowanym konieczne jest właściwe zdefiniowanie problemów społecznych.

4.1.1. Bezrobocie

Stan lokalnej gospodarki odzwierciedla miejscowy rynek pracy, który dostarcza również informacji o poziomie i jakości życia oraz sytuacji materialnej mieszkańców zamieszkujących obszar gminy. Niekorzystnym wyróżnikiem lokalnego rynku pracy jest bezrobocie.

Gmina Pasym liczy 5420 mieszkańców. Około 65 % populacji Gminy jest w wieku produkcyjnym – 3 514 osób (dane GUS na dzień 31.12.2015 r.).

W okresie sporządzania diagnozy (grudzień 2016 r.) 184 osoby w Gminie Pasym, zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Szczytnie, zarejestrowane są jako poszukujące pracy, co stanowi 3,41 % ogółu mieszkańców (6,03 % grupy osób w wieku produkcyjnym).

W stosunku do stopy bezrobocia rejestrowego w województwie warmińsko-mazurskim (14,2% - stan na grudzień 2016 r.) nie jest to wysoki poziom. Przy stosunkowo niskim poziomie bezrobocia w Gminie powszechne jest zjawisko „braku rąk do pracy”. Miejscowi przedsiębiorcy, szczególnie z branży gastronomicznej, turystycznej

i handlowej, oferujący miejsca pracy nie wymagające wysokich kwalifikacji zawodowych nie mogą pozyskać dobrego pracownika na lokalnym rynku. Niski poziom kapitału społecznego, brak wykształconej kultury gospodarczej powoduje zapaść rozwojową Gminy, powiększanie się liczby osób niechętnych i niezdolnych do samodzielnego funkcjonowania, którzy stają się podopiecznymi MGOPS.

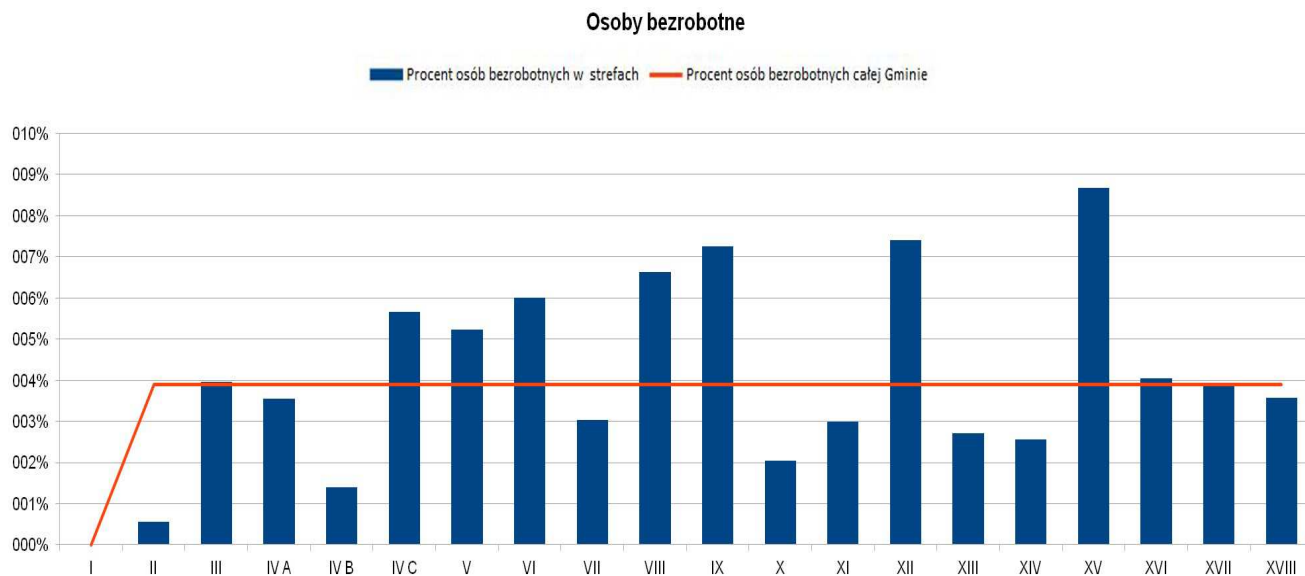
Sytuacja taka w dalszej perspektywie może doprowadzić do obniżenia poziomu dochodów Gminy przy jednoczesnym wzroście wydatków na sferę pomocy społecznej. Wśród osób pozostających długotrwale pod opieką MGOPS wykształcają się postawy bierności zawodowej i intelektualnej, życia z dnia na dzień, trwałej utraty chęci powrotu do aktywności zawodowej i ponoszenia odpowiedzialności za własny los i los swojej rodziny.

Analizując dane Powiatowego Urzędu Pracy w Szczytnie w okresie ostatnich trzech lat zauważalny jest spadek liczby bezrobotnych na terenie Gminy Pasym. W roku 2014 było to 351 osób, w 2015 r. 277, w pierwszym półroczu 2016 r. 198, a w grudniu 2016 r. 184 osoby.

Spadek liczby bezrobotnych wiąże się również z wyjazdami, szczególnie młodych ludzi, do pracy za granicę. Liczba osób pracujących za granicą szacowana jest na około 200 osób. Dokładne określenie liczby osób pracujących za granicą nie jest możliwe ze względu na to, że osoby te nadal pozostają zameldowane na terenie Gminy Pasym i często wykonują pracę sezonową lub zmianową, w trybie miesięcznym lub dwumiesięcznym, np. opiekunki osób starszych.

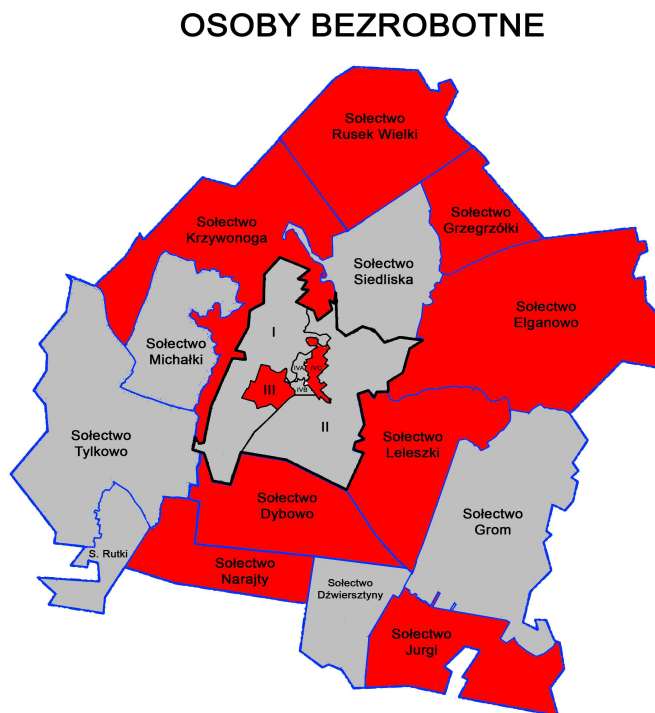
Wartość wskaźnika wyznaczono przez podzielenie liczby osób bezrobotnych zamieszkujących dany obszar/strefę/podstrefę przez liczbą mieszkańców danego obszaru/strefy/podstrefy.

Wykres nr 2. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Pasym, z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 4. Liczba osób bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne

4.1.2. Ubóstwo

Problem ubóstwa w Gminie Pasym dotyczy znacznej części społeczeństwa i jest problemem dominującym. Długotrwały stan ubóstwa nie tylko wpływa destrukcyjnie na życie rodzin, ale również prowadzi do degradacji społecznej. Szczególnie trudnym społecznie obszarem jest ubóstwo dotyczące dzieci i młodzież.

Liczba osób objętych pomocą przez MGOPS w Pasymiu w 2015 r. wyniosła 1124

(373 rodziny), którym przyznano 620 świadczeń. Najczęstszymi powodami korzystania ze świadczeń opieki społecznej było ubóstwo – 170 rodzin, niepełnosprawność - 138 rodzin, długotrwała lub ciężka choroba – 187 rodzin, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych - 173 rodzin, potrzeba ochrony macierzyństwa – 100 rodzin (dane MGOPS na 31.12.2015 r.).

Z danych zawartych w sprawozdaniu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – 03 wynika, że na przestrzeni ostatnich lat zmniejszyła się liczba świadczeniobiorców Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pasymiu. W roku 2014 z pomocy skorzystało 1.239 osób, tj. 396 rodzin, a w roku 2016 - 977 osób z 329 rodzin (stan na 31.11.2016 r.).

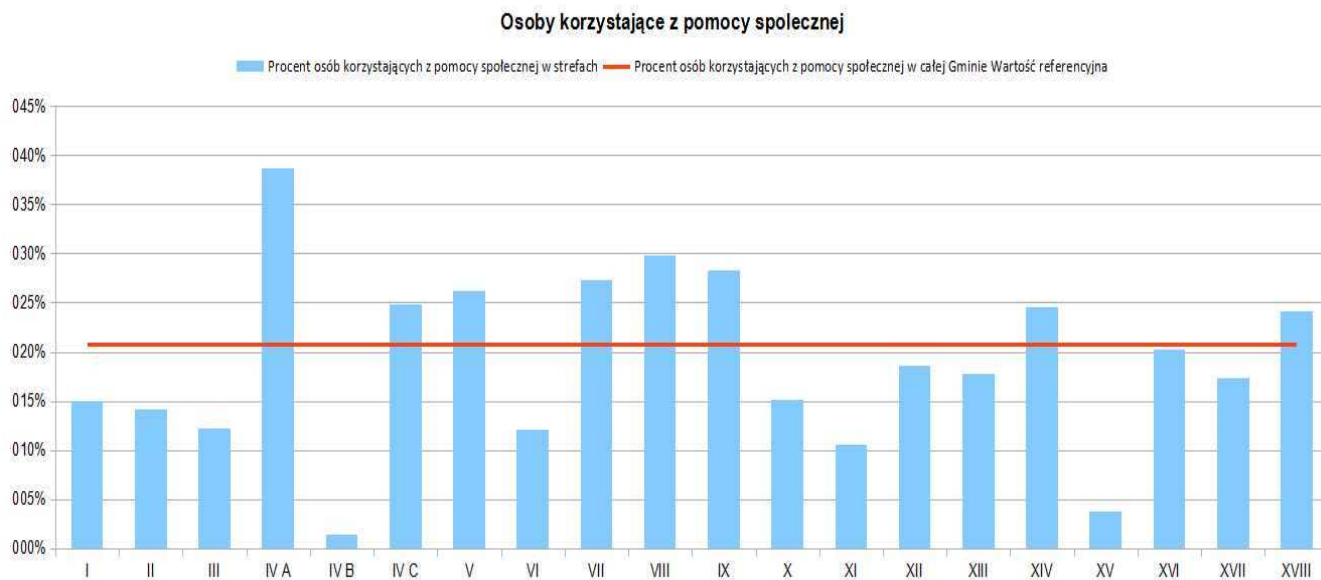
W 2015 roku 20,8% ogółu społeczeństwa gminy Pasym skorzystało z różnych form wsparcia finansowego Ośrodka Pomocy Społecznej, a w roku 2016 - 18,1%.

Mimo zauważalnego spadku świadczeniobiorców, odsetek ten nadal jest bardzo wysoki.

W 2016 r. do zadań Ośrodków Pomocy Społecznej w Polsce należy wypłata świadczenia wychowawczego „500+”, jednakże nie wpłynęło to w znacznym stopniu na zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Powodem utrzymywania się tego zjawiska jest wykształcenie się trwałych destrukcyjnych postaw społecznych związanych z biernością zawodową, a także niezaradnością życiową.

Problem ubóstwa dotyczy zarówno mieszkańców wsi jak i miasta Pasym. Ubóstwo jest najgłębszym, i najbardziej hamującym rozwój kapitału społecznego zjawiskiem. W rodzinach dotkniętych problemem ubóstwa dzieci i młodzież mają mniejsze szanse na uzyskanie odpowiedniego wykształcenia ponadgimnazjalnego, co w konsekwencji prowadzi do powielania się problemów w kolejnych pokoleniach. Pomimo starań i wsparcia udzielanego przez MGOPS w Pasymiu, problemu ubóstwa nie udało się wyeliminować. Zachodzi obawa utrwalenia się w kolejnych pokoleniach negatywnych postaw społecznych związanych z biernością zawodową, niskim poziomem wykształcenia, niezaradnością życiową.

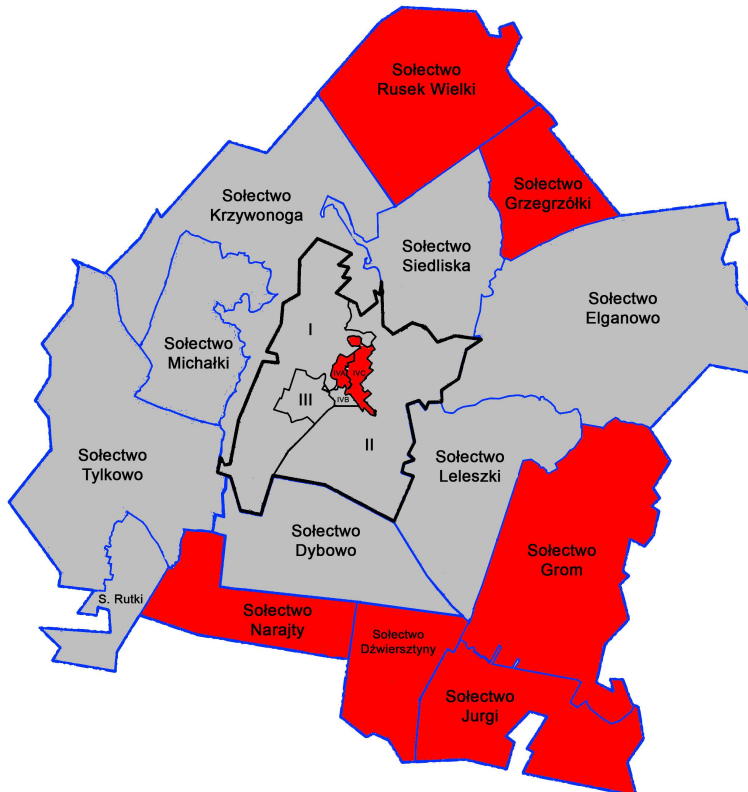
Wykres nr 3. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

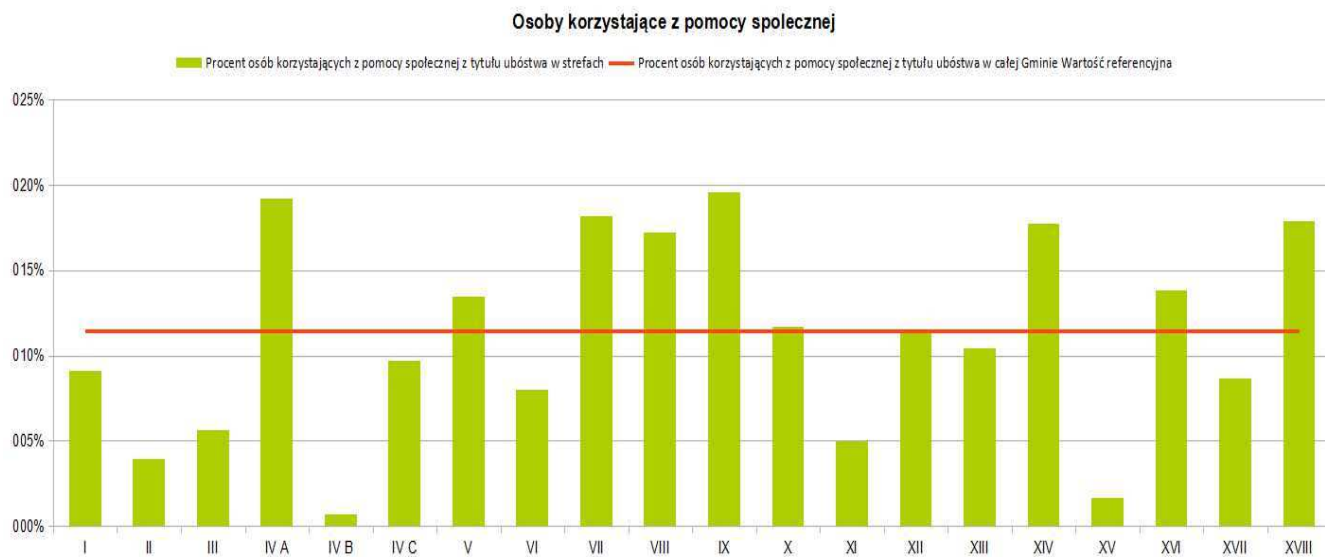
Rysunek nr 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Pasym

OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Źródło: opracowanie własne

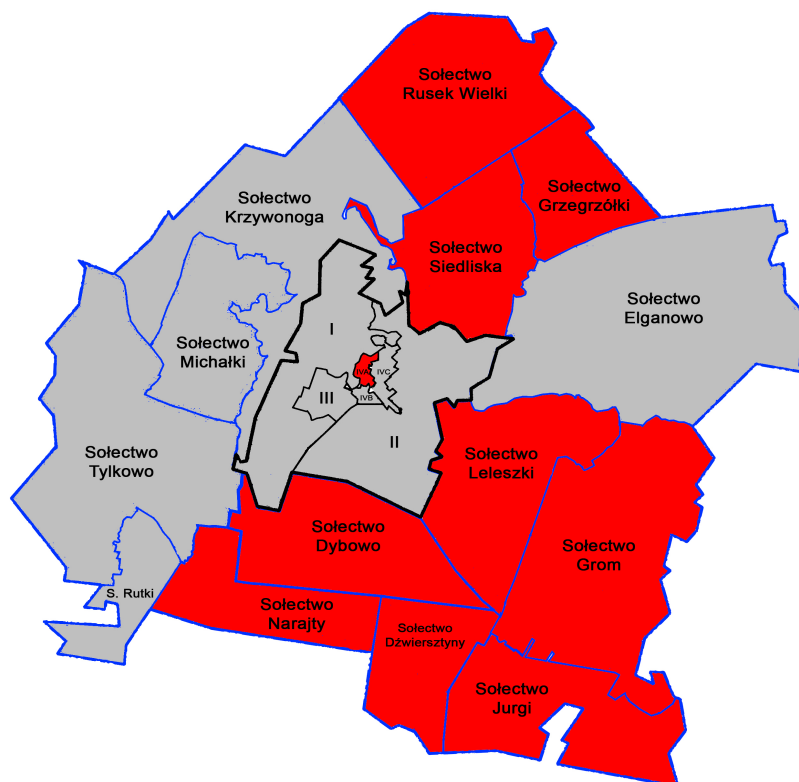
Wykres nr 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminie Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminie Pasym

OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ z tytułu ubóstwa

Źródło: opracowanie własne

Z danych statystycznych wynika, że największy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej borykających się z problemem ubóstwa zamieszkuje na terytorium Pasymia w strefie IV podstrefie A i na obszarze sołectwa Grzegorzówki.

4.1.3. Przestępczość i przemoc w rodzinie

Poczucie bezpieczeństwa jest podstawowym warunkiem harmonijnego rozwoju wspólnoty i ma istotny wpływ na funkcjonowanie mieszkańców. Wpływa na jakość życia, pracy i spędzania wolnego czasu, jak również w znacznym stopniu na funkcjonowanie branży turystycznej - bardzo ważnej dla rozwoju gminy Pasym.

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Szczytnie na terenie Miasta i Gminy Pasym w roku 2015 odnotowano 39 wykroczeń, w tym:

- przeciwko porządkowi publicznemu 16 na terenie miasta i 7 na terenie sołectw,
- przeciwko obyczajowości publicznej 2 w mieście i 3 w sołectwach,
- przeciwko użyteczności publicznej 2 w mieście i 2 w sołectwach,
- przeciwko wychowaniu w trzeźwości 2 w mieście i 2 w sołectwach.

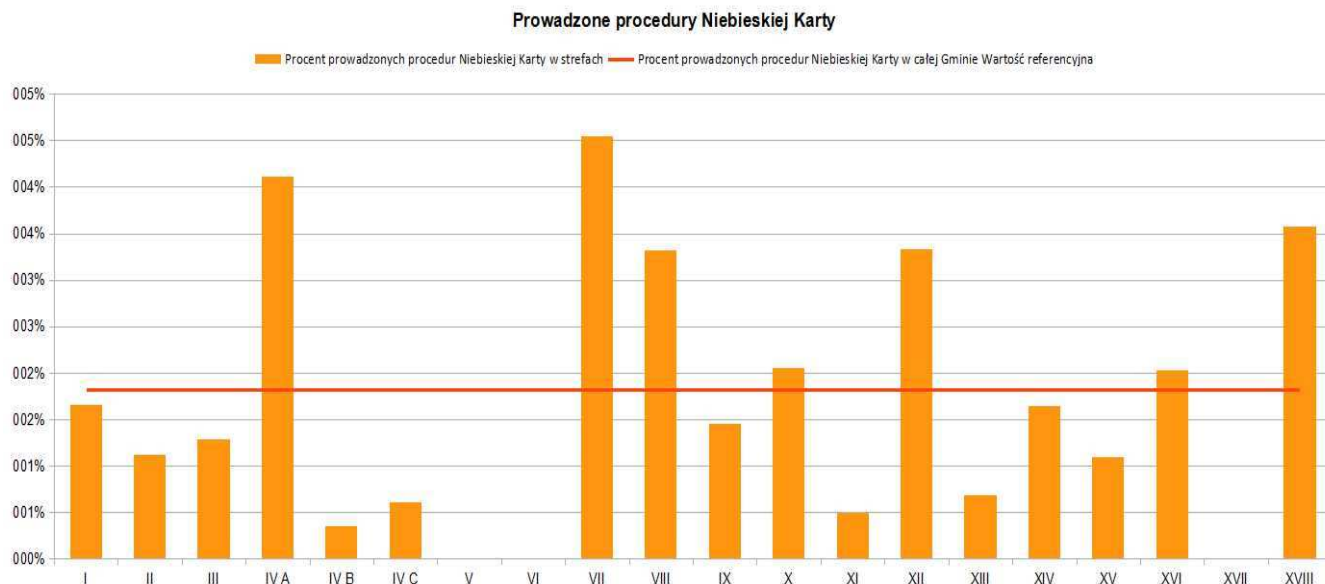
Gmina Pasym pod względem liczby wykroczeń plasuje się na drugim miejscu w powiecie szczycieńskim. Ze względu na trudności natury prawnej związane z uzyskaniem szczegółowych danych osobowych, w szczególności miejsca zamieszkania osoby dokonującej wykroczenia, nie wprowadzono opisu tego negatywnego zjawiska w formie wskaźników.

Wskaźnikiem możliwym do pozyskania zgodnie z przyjętą metodologią jest liczba prowadzonych procedur „Niebieskich kart”.

Przemoc w rodzinie jest jedną z głównych przyczyn braku poczucia bezpieczeństwa osobistego.

Na terenie miasta i Gminy Pasym wszczęto 97 procedur „Niebieskiej karty”, z czego 46 w mieście i 51 w sołectwach (dane MGOPS w Pasymiu na dzień 31.11.2016 r.). Zjawisko przemocy w rodzinie ściśle powiązane jest z innymi negatywnymi zjawiskami występującymi w sferze społecznej takimi jak bezrobocie, ubóstwo, niski poziom wykształcenia, brak życiowej zaradności i przedsiębiorczości. Ważnym czynnikiem sprzężonym z przemocą w rodzinie jest nadużywanie alkoholu lub występująca zdiagnozowana choroba alkoholowa. Przemoc w rodzinie towarzyszy również występowaniu chorób i zaburzeń psychicznych.

Wykres nr 5. Liczba wszczętych procedur „Niebieskiej karty” na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 7. Liczba wszczętych procedur „Niebieskiej karty” na terenie gminy Pasym

Prowadzone procedury niebieskiej karty

Źródło: opracowanie własne

Analizując dane dotyczące procedur „Niebieskie karty” zauważalna koncentracja tego negatywnego zjawiska występuje wśród mieszkańców ul. Jedności Słowiańskiej i ul. Pocztowej położonych na obszarze miasta Pasym w strefie IV i podstrefie A. Na ww. obszarze liczba wszczętych procedur „Niebieskiej karty” łącznie wynosi aż 13. Na terenie wiejskim największą liczbę procedur „Niebieskiej karty” wszczęto na obszarze sołectwa Dźwiersztyny.

4.1.4. Demografia

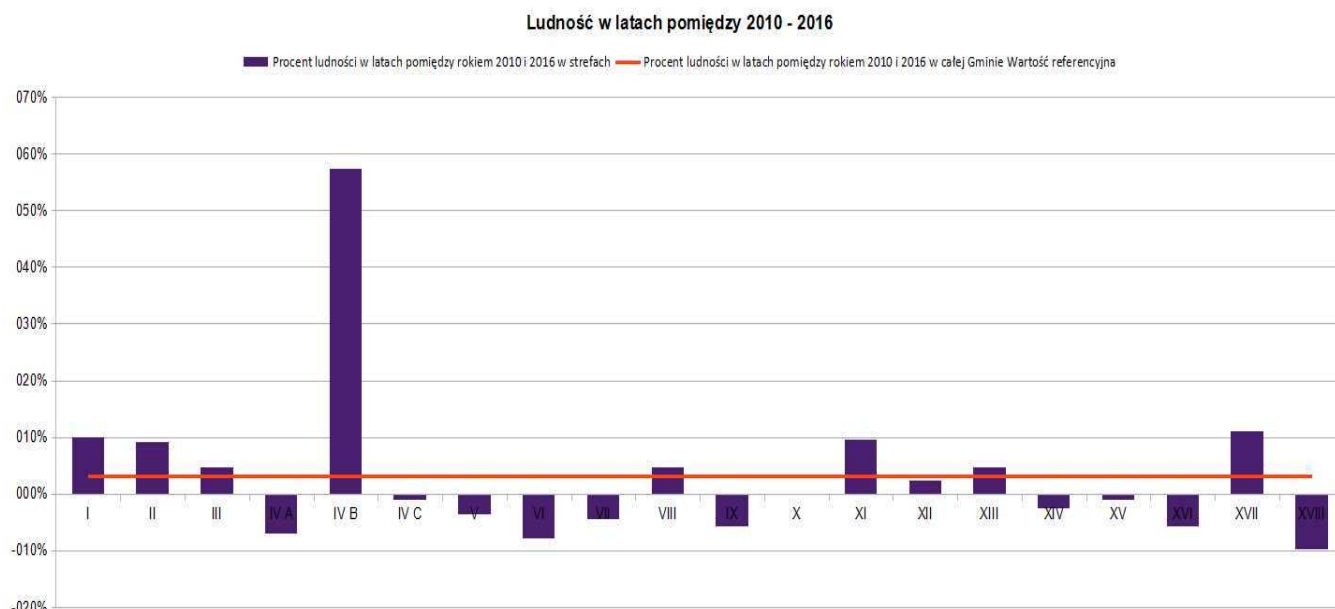
Analiza struktury demograficznej jest niezwykle istotna w kontekście dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Pasym, ponieważ determinuje skalę i rodzaj potrzeb mieszkańców. Jednym z najbardziej niepokojących zjawisk jest spadek liczby mieszkańców związany ze spadkiem liczby urodzin. Utrzymywanie się tendencji spadkowej niesie ze sobą duże ryzyko zapaści gospodarczej związanej ze starzeniem się społeczeństwa.

Tabela nr 5. Liczba urodzeń na terenie gminy Pasym w latach 2010 - 2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tylkowo	4	2	5	6	5	2	4
Narajty	1	2	1	1	0	2	1
Michałki	1	2	0	1	2	0	1
Miłuki	1	1	1	0	0	0	1
Tylkówek	0	0	0	1	0	1	0
Rutki	0	0	0	0	0	1	0
Krzywonoga	1	4	1	1	3	2	1
Grom	8	5	7	5	5	6	3
Pasym	32	28	29	22	19	28	23
Leleszki	2	0	3	5	1	1	3
Jurgi	1	1	0	1	4	0	0
Dźwiersztyny	3	1	0	1	2	0	1
Dybowo	4	1	4	6	2	3	2
Rudziska Pasymskie	0	0	0	0	0	0	0
Siedliska	0	1	0	1	0	1	1
Otole	0	1	0	1	0	0	0
Grzegorzółki	1	2	1	1	1	1	1
Elganowo	2	1	0	1	1	3	0
Łysa Góra	0	0	0	0	0	0	0
Rusek Wielki	0	2	1	0	2	0	1
RAZEM	61	54	53	54	47	51	43

Źródło: opracowanie własne

Wykres nr 6. Różnica w liczbie ludności zamieszkującej dany obszar, strefę i podstrefę w roku 2010 i 2016 [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 8. Różnica w liczbie ludności zamieszkującej dany obszar, strefę i podstrefę w roku 2010 i 2016

Ludność w latach pomiędzy 2010 - 2016

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 6. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym zamieszkujących gminę Pąsym, w porównaniu z powiatem szczycieńskim

	Gmina Pąsym	Powiat szczycieński
Liczba ludności ogółem	5392	70570
W wieku przedprodukcyjnym	1065	13429
W wieku produkcyjnym	3514	45436
W wieku poprodukcyjnym	813	11705

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na 31.12.2015 r.)

Starzenie się społeczeństwa, przy jednoczesnym wzroście wydatków na opiekę społeczną, grozi koniecznością angażowania większych środków finansowych z budżetu Gminy na cele związane z szeroko rozumianą opieką i wsparciem, kosztem inwestycji w infrastrukturę techniczną. Ograniczenie inwestycji w infrastrukturę techniczną (odtworzenie i nowe inwestycje) bezpośrednio wiąże się z atrakcyjnością inwestycyjną Gminy i możliwością pozyskania nowego osadnictwa.

Uruchomienie ogólnopolskiego programu 500+ skierowanego do rodzin posiadających dzieci budzi nadzieję na przełamanie impasu związanego z katastrofalną sytuacją demograficzną.

Innym, podjętym już przez samą gminę Pąsym działaniem, stwarzającym warunki do zatrzymania ludzi młodych na jej terenie i nowe osadnictwo, jest wdrożenie programu gminnego budownictwa mieszkaniowego.

4.1.5. Zdrowie

Ochrona zdrowia jest jednym z istotniejszych obszarów działań władz samorządowych gminy Pąsym. W obliczu postępującego w Polsce negatywnego zjawiska, jakim jest starzenie się społeczeństwa, niezbędnym staje się zapewnienie odpowiedniej jakości opieki medycznej szczególnie dedykowanej osobom w wieku starszym. W ogólnym systemie opieki zdrowotnej funkcjonują następujące jednostki: szpitale, poradnie, specjalistyczne przychodnie lekarskie, a także ośrodki zdrowia.

Przychodnie na terenie Gminy Pąsym

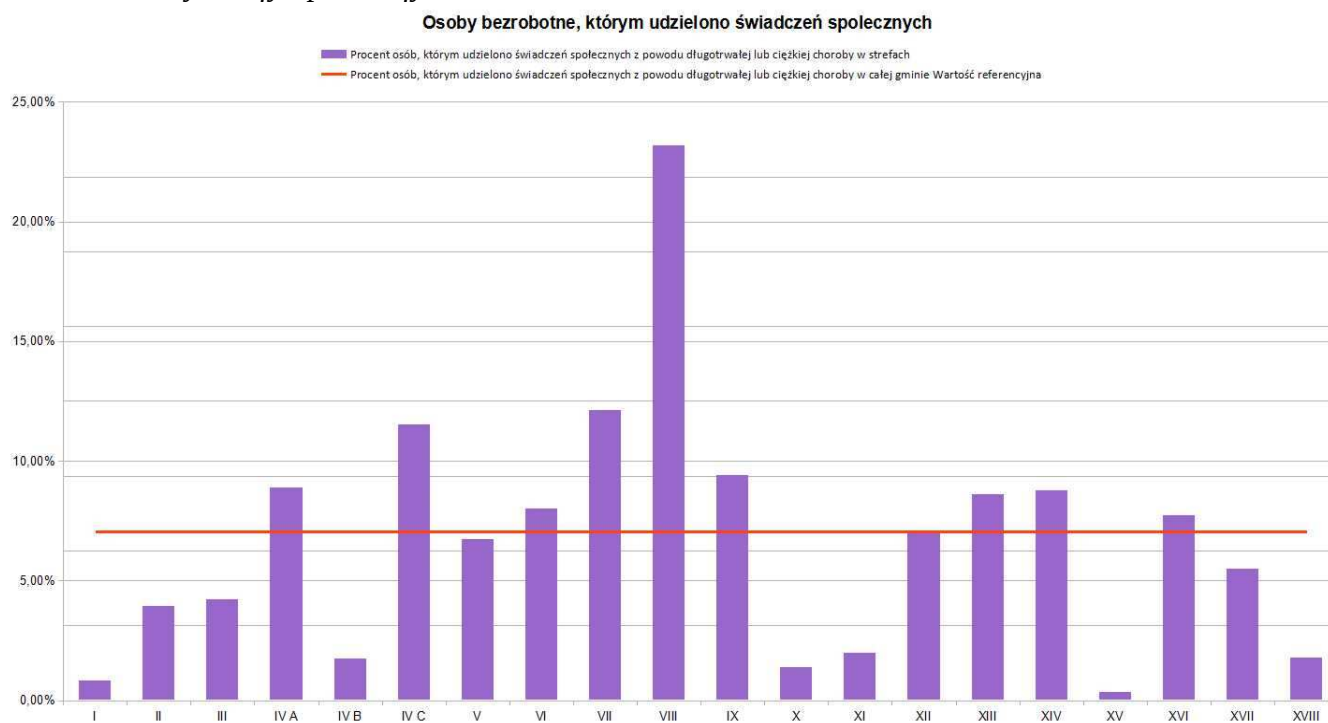
- o *Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska "CENTRUM"* – świadczy usługi z zakresu podstawowej opieki medycznej z zakresu:
 - leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej;
 - leczenie w domu pacjenta;
 - pomoc doraźna;
 - zapobieganie chorobom zakaźnym;
 - zapobieganie chorobom niezakaźnym;
 - medycyna pracy;
 - oświata i promocja zdrowia.
- O *Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska DEL-MED* - świadczy usługi z zakresu podstawowej opieki medycznej z zakresu:
 - leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej;
 - pozostałe usługi pomocnicze;
 - opieka nad rodziną, matką i dzieckiem;
 - oświata i promocja zdrowia.

Na terenie gminy nie funkcjonują specjalistyczne przychodnie lekarskie oraz szpital. Aby wykonać badania specjalistyczne lub poddać się hospitalizacji, mieszkańcy zmuszeni są do wyjazdu do Szczytna, Olsztyna lub innych miast.

Na terenie gminy Pasym nie są prowadzone domy pomocy społecznej.

Na potrzeby wyznaczenia zasięgu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizowanego zbadano wskaźnik opisujący liczbę udzielonych świadczeń społecznych z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby. Starzenie się społeczeństwa bezpośrednio wiąże się z narastaniem problemów zdrowotnych w tym długotrwałych i ciężkich chorób.

Wykres nr 6. Liczba osób bezrobotnych, którym udzielono świadczeń społecznych z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, zamieszkujących na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 9. Liczba osób bezrobotnych, którym udzielono świadczeń społecznych z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, zamieszkujących na terenie gminy Pasym

**Osoby bezrobotne, którym udzielono świadczeń społecznych
z powodu długotrwałej choroby lub ciężkiej choroby**

Źródło: opracowanie własne

Aktywność sportowa

Rozwój kultury fizycznej i sportu na terenie gminy Pasym odbywa się głównie poprzez działalność szkół oraz aktywność Ludowego Klubu Sportowego „Błękitni Pasym”. Drużyna piłkarska LKS „Błękitni Pasym” angażuje w aktywność sportową ok. 80 osób, w tym dzieci i młodzież.

Poziom rozwoju kultury fizycznej bezpośrednio wiąże się z zasobami infrastruktury sportowej takimi jak sale gimnastyczne, boiska, baseny. Pełnowymiarową salą sportową dysponuje Zespół Szkół w Pasymiu (szkoła podstawowa i gimnazjum). Na terenie gminy nie ma boisk wielofunkcyjnych oraz boiska do piłki nożnej o wymiarach 30 x 60 m ze sztuczną nawierzchnią. Brak infrastruktury sportowej nie jest jednak przeszkodą w osiąganiu dobrych wyników przez uczestników z terenu gminy Pasym w zawodach różnych dyscyplin sportowych rozgrywanych na szczeblach gminnych i powiatowych.

Na terenie gminy Pasym zorganizowane są ścieżki rowerowe np. wokół jeziora Kalwa, które w sezonie turystycznym cieszą się dużym zainteresowaniem zarówno turystów przyjezdnych jak również ludności miejscowej.

W okresie zimowym w sali gimnastycznej organizowane są lokalne rozgrywki amatorskich drużyn piłki siatkowej, tenisa stołowego. Na terenie gminy, w ośrodku wypoczynkowym Kalwa, czynny jest przez cały rok basen pływacki, siłownia i kręgielnia.

4.1.6. Niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym

Wymiernym wskaźnikiem uczestnictwa obywatela w życiu publicznym jest jego udział w wyborach. Liczne uczestnictwo obywateli od lat notuje się w wyborach samorządowych.

Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych na terenie gminy Pasy w 2014 roku wynosiła 59,66% i była wyższa od średniej zanotowanej dla całego powiatu szczycieńskiego (52,26%), a także była wyższa niż średnia w województwie warmińsko-mazurskim (46,03%).

Bardzo niską frekwencję odnotowano w wyborach, które odbyły się w 2015 roku - do parlamentu RP. Na terenie gminy Pasy wyniosła ona 13,06%. Wartość ta była niższa od średniej zanotowanej w powiecie (14,24%) i mniejsza od średniej zanotowanej w województwie (15,17%).

Ze względu na trudności natury formalno-prawnej nie było możliwości obliczenia wskaźników według przyjętej w diagnozie metodologii.

4.1.7. Edukacja

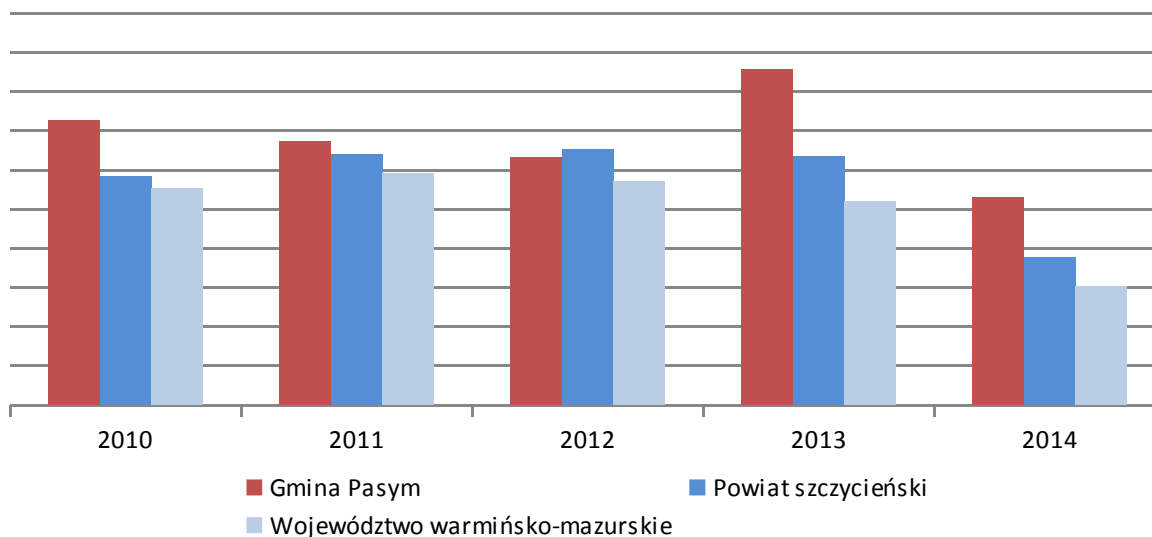
Jednym z podstawowych celów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego jest zapewnienie dostępu do edukacji. Wiedza, kwalifikacje i umiejętności zawodowe są czynnikami warunkującymi rozwój społeczny a co za tym idzie wzrost gospodarczy.

W granicach administracyjnych gminy Pasy funkcjonują obecnie 4 placówki oświatowe, w tym jedno przedszkole publiczne, 2 szkoły podstawowe oraz jeden zespół szkół w skład, którego wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum.

Jednym z mierników stosowanych do badania poziomu edukacji jest wskaźnik skolaryzacji. Stopa skolaryzacji to odsetek osób uczących się obliczany w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym.

Współczynnik skolaryzacji brutto szkół podstawowych w gminie Pasy na koniec roku 2014 wyniósł 96,59%. Pod względem odsetka osób uczących się w wieku 7-12 (szkolnictwo podstawowe) współczynnik skolaryzacji jest wyższy o trzy punkty procentowe, od współczynnika skolaryzacji dla powiatu i blisko cztery punkty od województwa. Współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych z obszaru gminy utrzymuje się na dość wysokim poziomie. W roku 2013 współczynnik skolaryzacji dla gminy Pasy wyniósł 103,15%. W roku 2014 wynosił 96,59%. Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych na terenie gminy Pasy został przedstawiony na poniższym wykresie.

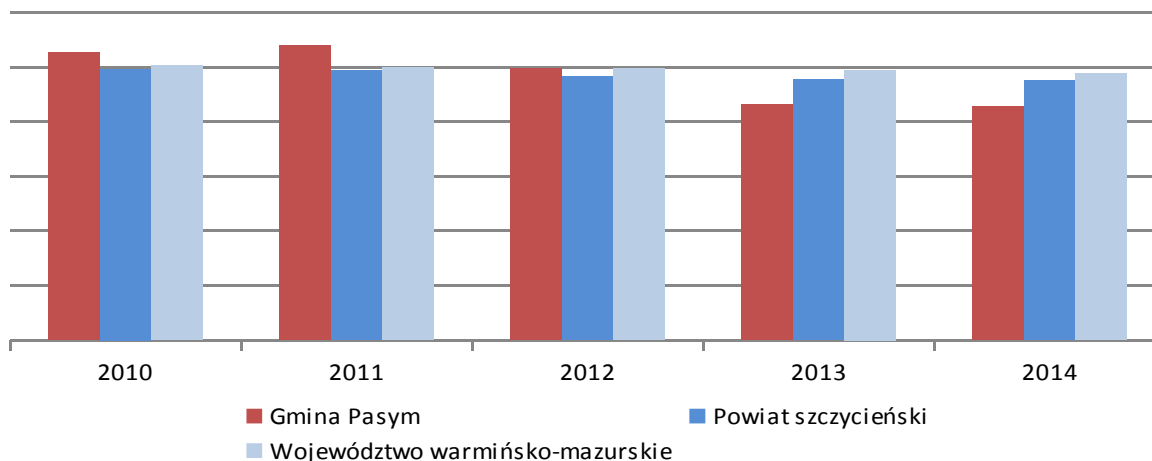
Wykres nr 7. Szkolnictwo podstawowe na terenie gminy Pasy – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie gminy Pasym funkcjonuje jedno gimnazjum, które znajduje się na terenie miasta. Współczynnik skolaryzacji brutto obliczony dla gimnazjum na koniec roku 2014 wyniósł 85,57%. Wskaźnik ten, na koniec roku 2014, był znacznie niższy niż współczynnik dla porównywalnych jednostek tj. powiatu i województwa. Zgodnie z danymi GUS na koniec roku 2014 wskaźnik skolaryzacji dla szkolnictwa gimnazjalnego w powiecie szczycieńskim wyniósł 94,91% oraz w województwie warmińsko-mazurskim 97,60%. Poniższy rysunek 8 prezentuje poziom wskaźnika skolaryzacji dla gimnazjum w gminie Pasym w latach 2010-2014.

Wykres nr 8. Szkolnictwo gimnazjalne na terenie Gminy Pasym – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Drugim miernikiem poziomu edukacji są wyniki sprawdzianów kończących poszczególne szczeble nauki, tj. szkołę podstawową oraz gimnazjum. W roku 2015 w gminie Pasym do testu szóstoklasisty przystąpiło 65 uczniów. Egzamin na tym

poziomie sprawdza wiedzę i umiejętności nabyte przez uczniów w odniesieniu do trzech przedmiotów, tj. języka polskiego, matematyki i języka obcego. Średni wynik testu szóstoklasisty w gminie w części I to 65%, w tym z języka polskiego 71%, zaś z matematyki 59%. Część II testu, to język obcy nowożytny. Na terenie gminy wszyscy uczniowie zdawali język angielski. Średni wynik drugiej części sprawdzianu, to 76%. Poniższa tabela prezentuje wyniki sprawdzianu w gminie, na tle kraju, województwa oraz powiatu. (Tab. 5)

Tabela nr 7. Średni wynik egzaminu szóstoklasisty w Gminie Pasym w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu

Jednostka terytorialna	Język polski	Matematyka	Język angielski
Kraj	73%	61%	78%
Województwo warmińsko-mazurskie	71%	59%	75%
Powiat szczycieński	70%	59%	73%
Gmina Pasym	71%	59%	76%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży

O poziomie kształcenia na terenie gminy Pasym świadczą również wyniki egzaminu gimnazjalnego. W roku 2015 w gminie Pasym do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło 57 uczniów. Egzamin na tym poziomie sprawdza wiedzę uczniów z 3 odrębnych części: humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej oraz językowej. Na część humanistyczną składają się zadania z zakresu języka polskiego oraz historii i wiedzy o społeczeństwie. Średni wynik uzyskany przez gimnazjalistów z części humanistycznej wyniósł w gminie Pasym 58,5%, zaś w części matematyczno-przyrodniczej 43%. W przypadku części językowej 41 uczniów zdawało egzamin z języka angielskiego, uzyskując w części podstawowej średnio 49% punktów, zaś 16 uczniów zdawało język niemiecki, zdobywając średnio 61% punktów. Poniższa tabela prezentuje wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Pasym na tle kraju, województwa oraz powiatu. (Tab. 6)

Tabela nr 8. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w gminie Pasym w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu

Jednostka terytorialna	Część humanistyczna	Część matematyczno-przyrodnicza	Język angielski
Kraj	63%	49%	67%

Województwo warmińsko-mazurskie	61,5%	47,5%	63%
Powiat szczycieński	60,5%	47,5%	57%
Gmina Pasym	58,5%	43%	49%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży

4.2. Sfera gospodarcza – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk

Charakter procesów kształtujących sferę gospodarczą wpływa na dynamikę rozwoju społeczno-ekonomicznego różnych jednostek osadniczych. Powyższa zależność jest szczególnie zauważalna na szczeblu lokalnym. Zjawiska i przemiany gospodarcze w znacznym stopniu determinują kierunek oraz dynamikę rozwoju w pozostałych sferach.

4.2.1. Niski poziom przedsiębiorczości

Po roku 1989 – okresie zmian ustrojowych, w gminie Pasym zaobserwowano postępujący rozpad tkanki gospodarczej, którą budowały głównie przedsiębiorstwa państwowe i spółdzielcze m.in. w branży produkcji rolniczej, przetwórstwa żywności i szerokiego wachlarza usług. W miejsce zamykanych przedsiębiorstw nie powstawały nowe powodując wzrost stopy bezrobocia, migracje ludności do większych ośrodków miejskich, zubożenie szerokich mas społecznych, degradację kulturalną i wykluczenie społeczne.

Miarą poziomu kultury gospodarczej jest m.in. aktywność gospodarcza obywateli, której miernikiem jest liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, głównie jednoosobowej działalności gospodarczej. W celu ustalenia wskaźnika pomiaru negatywnego zjawiska jakim jest niski poziom przedsiębiorczości zebrano dane zgromadzone w CEIDG z obszaru gminy Pasym, które przyporządkowano miejscom siedzib przedsiębiorstw.

Gmina Pasym charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem uprzemysłowienia. Wśród podmiotów gospodarczych aktywnych na terenie gminy dominuje sektor prywatny. Większość podmiotów produkcyjnych stanowią zakłady przetwarzające surowce pochodzenia miejscowego takie jak: drewno i kruszywa. Na bazie pokładów kruszywa funkcjonuje kopalnia surowców mineralnych w Rusku Wielkim oraz cegielnia w Pasymiu. W strukturze branżowej podmiotów gospodarki na terenie gminy Pasym dominują podmioty zajmujące się budownictwem (PKD 2007 Sekcja F). Względnie dużo podmiotów prowadzi działalność w ramach sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów) oraz Sekcji H (Transport i gospodarka magazynowa).

W tym miejscu warto wspomnieć, że na terenie gminy Pasym jest wiele osób, które utrzymują się z pracy własnych rąk. Nie ma jednak urządzonych miejsc do prezentowania przez mieszkańców swoich wyrobów. Znaczna część społeczeństwa produkuje zdrową żywność, własne wyroby masarskie czy chociażby ozdoby świąteczne.

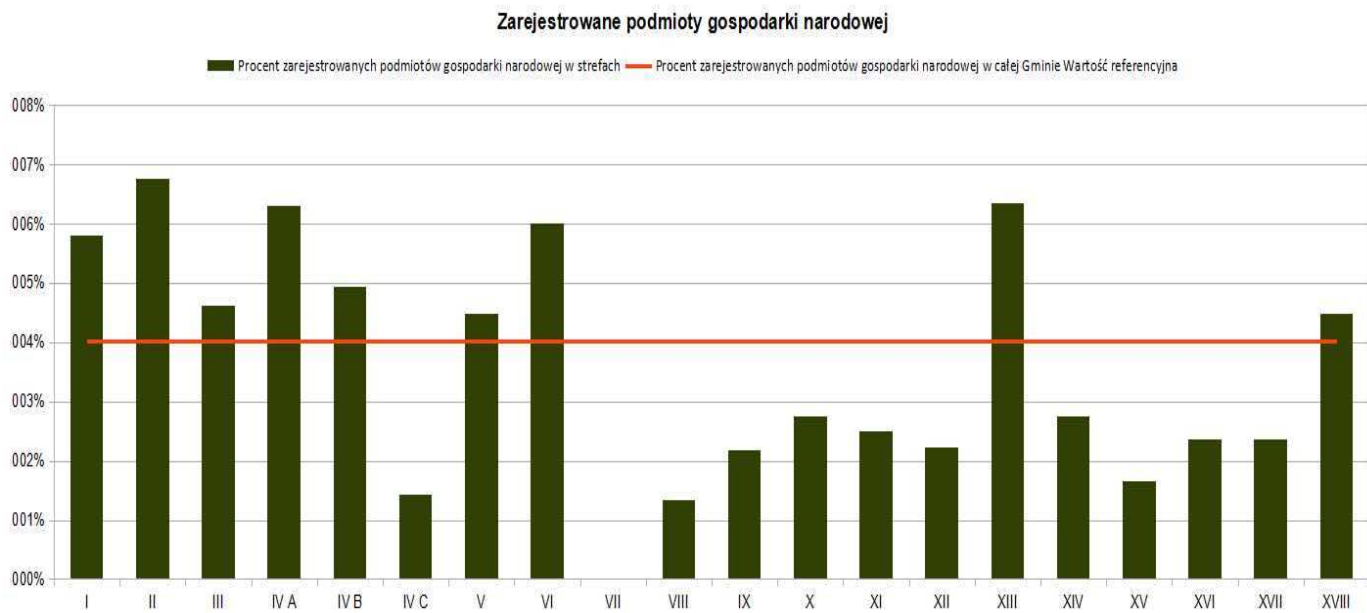
Do grupy najważniejszych (zatrudniających największą liczbę pracowników) pracodawców na terenie gminy Pasym należą:

- Quercus Sp. z. o. o. z siedzibą w Pasymiu,
- Xella Polska Sp. z. o. o. z siedzibą w Pasymiu,

- o „PICARO” Tadeusz Piórkowski z siedzibą w Pasymiu,
- o „Novum” z siedzibą w Gromie,
- o Kompania Mazurska Sp. z o. o. z siedzibą w Pasymiu,
- o Vecopak Przemysław Źródlewski z siedzibą w Pasymiu,
- o Jeronimo Martins Polska S.A. - właściciel sklepu Biedronka,
- o Urząd Miasta i Gminy Pasym,
- o Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Pasym Sp. z o.o.
- o samorządowe jednostki oświatowe.

Większość zakładów usługowych i handlowych rozlokowana jest w mieście Pasym.

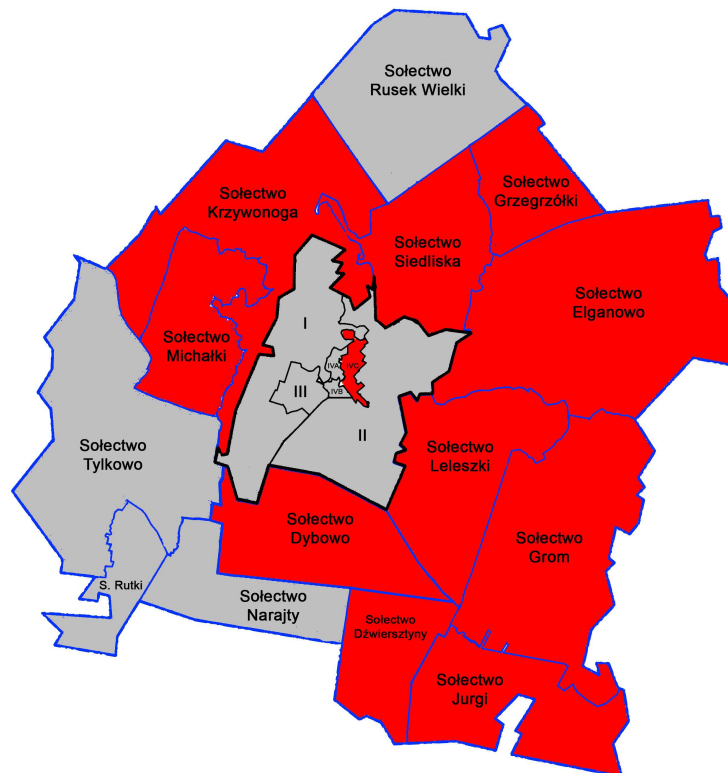
Wykres nr 7. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 10. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy Pasym

Zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej

Źródło: opracowanie własne

4.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk

Układ przestrzenno-funkcjonalny gminy Pasym to złożony system powiązanych ze sobą zjawisk i procesów demograficznych, gospodarczych, infrastrukturalnych, ekonomicznych i społecznych, kształtowanych na przestrzeni lat.

Do sfery przestrzenno-funkcjonalnej zalicza się następujące układy: pasmowy sieci osadniczej przedstawiający powiązania jednostki urbanistycznej z czynną działalnością człowieka, węzłowy związany z aktywnością gospodarczą, strefowy uzależniony od warunków i walorów środowiska naturalnego, oraz sieciowy przedstawiający powiązania infrastrukturalne (komunikacyjne i techniczne).

Gmina Pasym jest gminą miejsko-wiejską położoną w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie szczycieńskim. Graniczy z gminami: Dźwierzuty, Jedwabno, Szczytno i Purda.

Rysunek nr 11. Położenie gminy Pasym na tle powiatu i województwa

Drogi powiatowe:

- 1637N – Pasym – Dźwiersztyny;
- 1474N – dr. kraj. nr 53 – Krzywonoża – Tylkowo – Burdąg – Nowy Dwór;
- 1930N – Pasym stacja – dr. nr 1474 N;
- 1511N – Giławy – Groszkowo – dr. nr 1474 N;
- 1469N – Purda – Pasym;
- 1476N – Pasym – Dźwierzuty;
- 1464N – Olsztyn – Prejłowo – Grzegorzówki – Grom – Dzierzki (dr. kraj. nr 58);
- 1478N – Pasym – Elganowo – Jęcznik;
- 1480N – Waplewo – Jurgi;
- 1633N - (dr. kraj. nr 53) Pasym – Jedwabno.

Drogi publiczne gminne

- na terenie miasta Pasym:

193501N, 193503N, 193504N, 193505N, 193506N, 193507N, 193508N, 193509N, 193510N, 193511N, 193512N, 193512N, 193513N, 193514N, 193515N, 193516N, 193517N, 193518N, 193519N, 193520N, 193521N, 193522N, 193523N, 193524N, 193525N, 193526N, 193527N, 193528N, 193529N, 193530N, 193531N, 193532N, 193533N, 193534N, 193535N, 193536N, 193537N, 193538N, 193539N, 193540N, 193541N, 193542N, 193543N, 193544N, 193545N, 193546N.

- na terenie wiejskim:

193022N, 193014N, 193015N, 193016N, 193018N, 193019N, 193001N, 193002N, 193003N, 193004N, 193005N, 193007N, 193008N, 193009N, 193020N, 193021N, 193013N.

Komunikacja drogowa

Komunikacja zbiorowa na obszarze gminy Pasym oparta jest na sieci linii autobusowych (PKS i prywatnych przewoźników) oraz na transporcie kolejowym. Główni przewoźnicy w transporcie drogowym, to BUS-KOM PKS Sp. z o. o., WAB-BUS Przewóz osób. S. Wanowicz oraz prywatni przewoźnicy.

Komunikacja lotnicza

W odległości ok. 30 km od Pasymia znajduje się Międzynarodowy Port Lotniczy Olsztyn-Mazury, który obsługuje loty krajowe i międzynarodowe.

Trasy rowerowe

Obszar gminy Pasym, co już wcześniej wielokrotnie podkreślano, jest miejscem szczególnym na turystycznej mapie Polski. Z analizy dokumentów strategicznych gminy wynika, iż priorytetem jest dalszy rozwój turystyki i rozbudowa istniejącej infrastruktury turystycznej, do której zaliczają się m.in trasy i ścieżki rowerowe.

Tabela nr 9. Trasy rowerowe na terenie gminy Pasym

L.p.	Nazwa szlaku rowerowego	Przebieg trasy
1	Szlak niebieski, Trasa "Czarci Kamień" – długość około 20 km	Pasym - Rudziska Pasymskie - jezioro Uroczysko - "Czarci kamień" - "Czarcia miotła" - jezioro Dłużek - Rudziska Pasymskie - Pasym
2	Szlak zielono - żółty, Trasa "Kamień Hindenburga" – długość około 30 km	Pasym - Grzegorzówki - Łysa Góra - Ośrodek "Wrzos" - Leśna ścieżka dydaktyczna - Elganowo - Pasym
3	Szlak pomarańczowy, Trasa "Czarny Bocian" – długość około 20 km	Pasym - Narajty - Rutki - Tylkówek - Tylkowo - Pasym
4	Szlak żółto - niebieski, Trasa "Babska Chata" – długość około 35 km	Pasym - Grzegorzówki - Rusek Wielki - Sąpłaty - Dźwierzuty - Małszewko - Grzegorzówki - Pasym
5	Szlak różowy, Trasa "Chamedafne północna" – długość około 23 km	Pasym - Elganowo - Grom - Jurgi - Dźwiersztyny - Dybowo - Pasym
6	Trasa "Graszk" – długość około 30 km	Pasym - Rudziska Pasymskie - jezioro "Dłużek" - Jezioro "Serwent" - Graszk - Giławy - Gąsiorowo - Leśniczówka - Pasym
7	Trasa "Kalwa" – długość około 25 km	Pasym - Rudziska Pasymskie - Miłuki - 8Michałki - Ośrodek "Energopol" - Pasym
8	Trasa "Pajtuński Młyn" - długość około 35 km	Pasym - Rudziska Pasymskie - Purda - Pajtuński Młyn - Purda - Krzywonoga - Michałki - Pasym
9	Trasa „Kośno” – długość około 35 km	Pasym - Michałki - Krzywonoga - rezerwat „Kośno” - Łajs - Michałki - Pasym

Źródło: opracowanie własne

4.3.2. Niedobór lub niska jakość publicznych terenów/miejsc integracji i aktywizacji społecznej

Gmina Pasym jest położona pośród wielu jezior w otoczeniu lasów, zatem istotnym elementem wpływającym na komfort życia i podnoszącym atrakcyjność turystyczną gminy są zorganizowane miejsca wypoczynku i rekreacji takie jak place zabaw, kąpieliska/plaże i ogólnodostępne tereny zielone.

Gmina Pasym jest bogato wyposażona w tereny rekreacyjne zarówno dziewiczej natury jak i wydzielone tereny przeznaczone do celów wypoczynku. Nie są one jednak zagospodarowane w sposób umożliwiający swobodne korzystanie.

Na terenie miasta znajduje się wiele obszarów przeznaczonych do rekreacji – wyznaczonych w obowiązującym miejscowym planie miasta Pasym.

Przy ulicy Pocztovej znajduje się zabytkowy park miejski. Na uwagę zasługuje urokliwa aleja bukowa, prowadząca wprost do zabytkowej wieży ciśnień. Park czeka na rewitalizację, ponieważ w chwili obecnej jest niezagospodarowany, nie ma wyznaczonych ścieżek spacerowych, a co za tym idzie mieszkańcy nie mogą korzystać z jego uroków.

Infrastruktura sportowa na terenie gminy, to w głównej mierze boiska i sala

sportowa. To także stadion z pełnowymiarowym boiskiem, bieżnią do sprintów, skocznią, rzutnią i widownią na ok. 900 osób. Przy Zespole Szkół w Pasymiu znajdują się też treningowe boiska o nawierzchni trawiastej i asfaltowej, które wymagają pilnych zabiegów modernizacyjnych.

Mniejsze boiska sportowe znajdują się również w następujących miejscowościach na obszarze gminy: Grzegorzólkach, Dybowie, Michałkach, Krzywondze, Narajtach, Jurgach, Gromie i Tylkowie.

Pełnowymiarową, ogólnodostępną salą sportową dysponuje jedynie Zespół Szkół w Pasymiu.

W okresie letnim na terenie Pasymia funkcjonują boiska do siatkówki plażowej (plaża miejska w Pasymiu, plaża wiejska w Tylkowie i Michałkach).

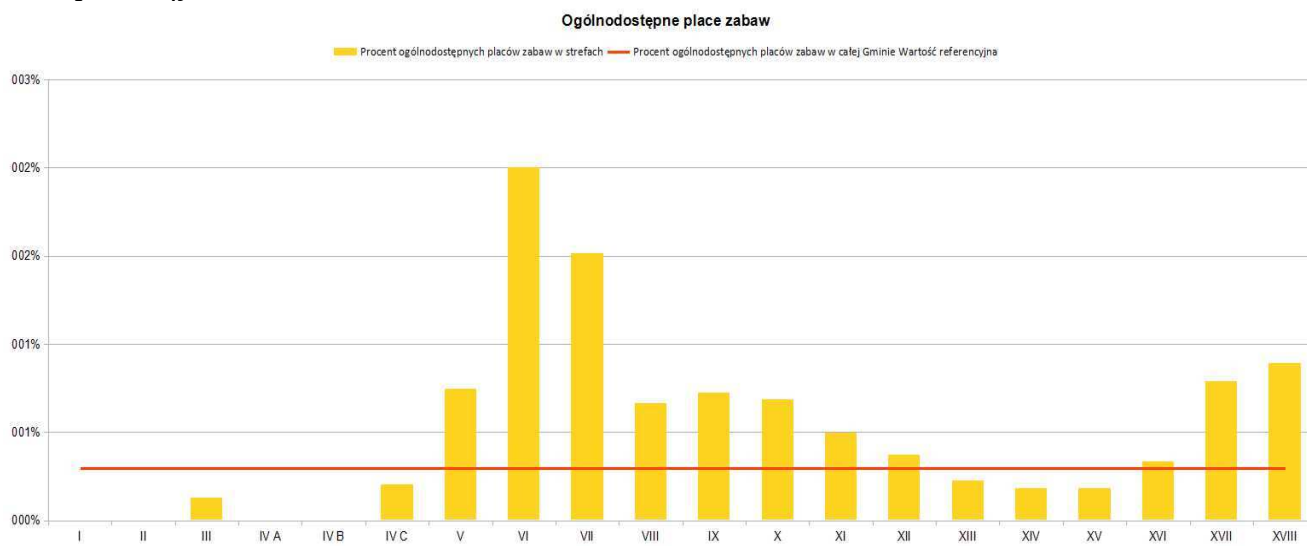
Tereny publiczne, to również miejsca dla najmłodszych mieszkańców gminy. Kolorowe miejsca zabaw są najlepszą formą zabawy i wypoczynku dla najmłodszych. Na terenie miasta Pasym place zabaw zlokalizowane są w następujących miejscach:

- Plac zabaw przy Przedszkolu w Pasymiu,
- Plac zabaw przy ulicy Górnej,
- Plac zabaw przy ulicy J. Burskiego.

Plac zabaw przy Przedszkolu w Pasymiu został oddany do użytkowania w 2015 roku. Jest nowoczesnym, dostosowanym do różnych grup wiekowych dzieci elementem infrastruktury rekreacyjnej miasta. Jest właściwie jedynym takim miejscem w całym Pasymiu. Wymienione powyżej place na ul. Górnej i ul. Burskiego wymagają pilnych zabiegów modernizacyjnych, doposażenia.

Jeśli chodzi o place zabaw na terenie gminy, to każde sołectwo posiada taki obiekt. Są one co roku modernizowane i rozbudowywane o kolejne urządzenia dla dzieci i młodzieży, a także urządzenia fitness dzięki pieniądзом z funduszy sołeckich. Ogólnodostępna infrastruktura rekreacyjna o wiele lepiej funkcjonuje na terenie gminy niż miasta.

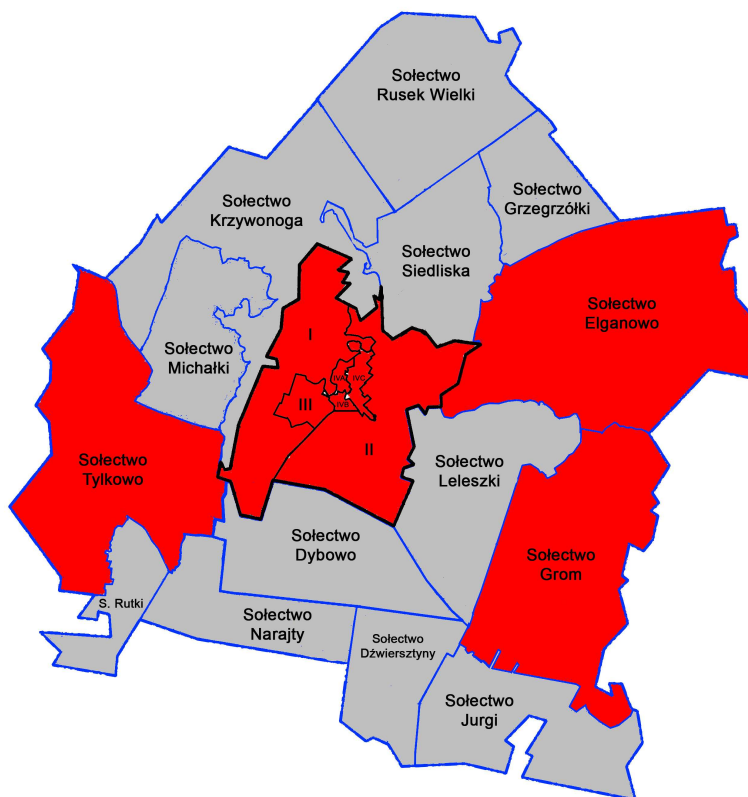
Wykres nr 8. Liczba placów zabaw na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

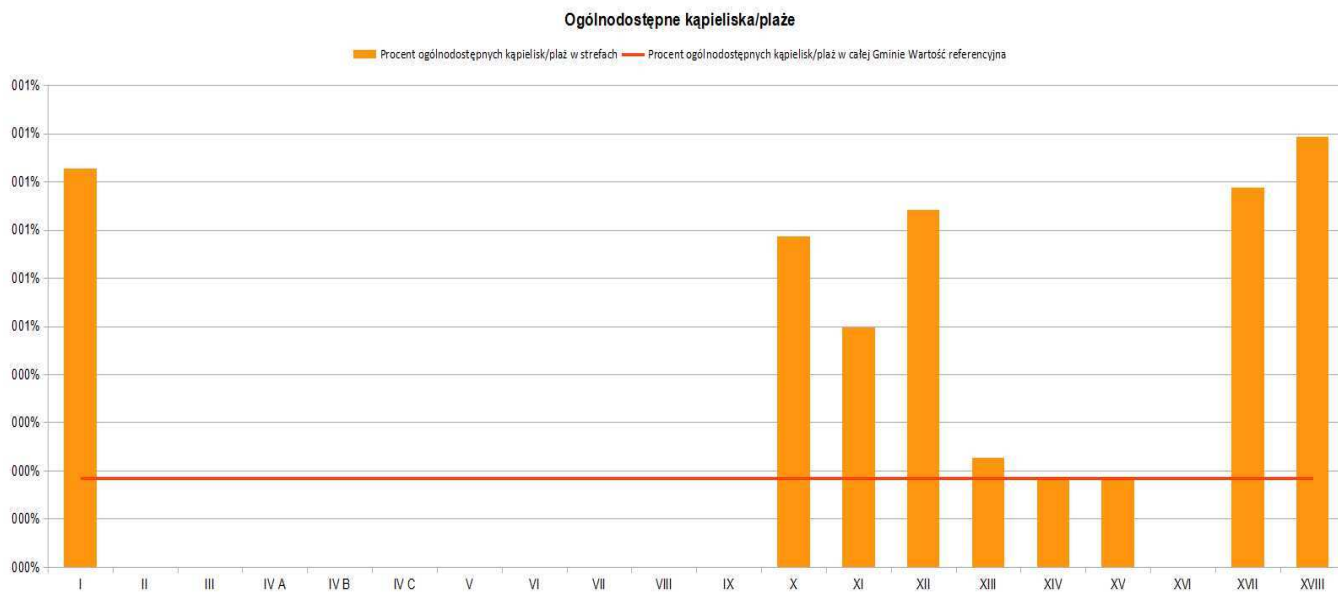
Rysunek nr 12. Liczba placów zabaw na terenie gminy Pasym

Ogólnodostępne place zabaw

Źródło: opracowanie własne

Wykres nr 9. Liczba ogólnodostępnych kąpielisk/plaż zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

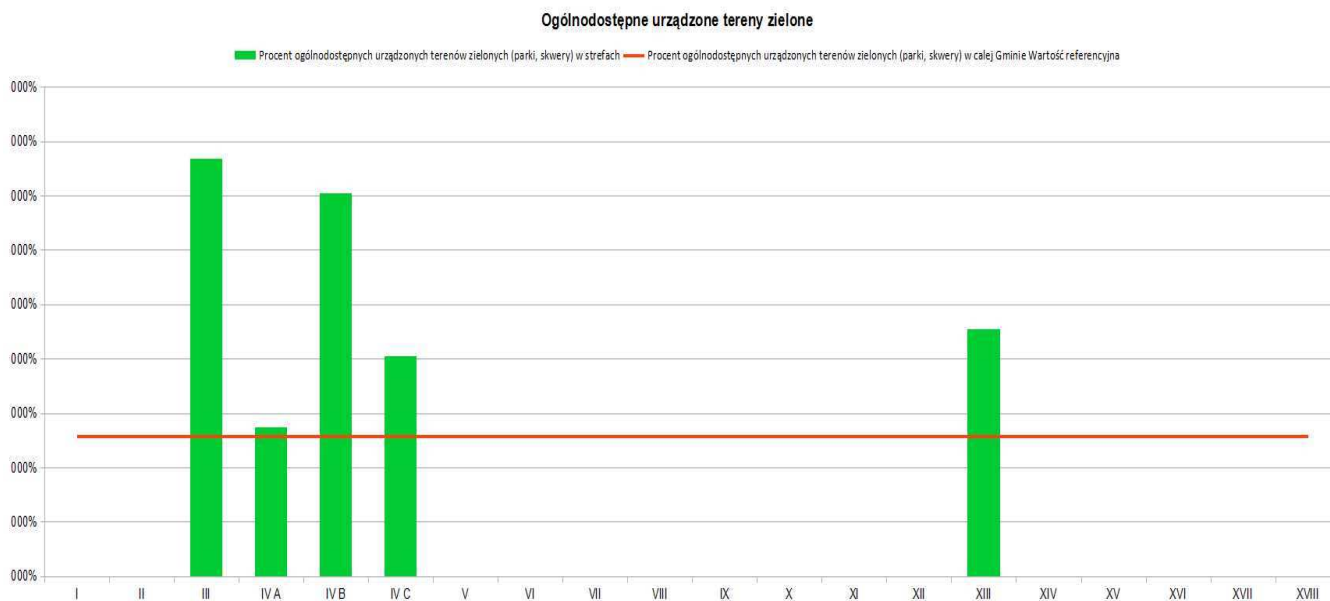
Rysunek nr 13. Liczba ogólnodostępnych kąpielisk/plaż zlokalizowanych na terenie gminy

Ogólnodostępne kąpieliska

Źródło: opracowanie własne

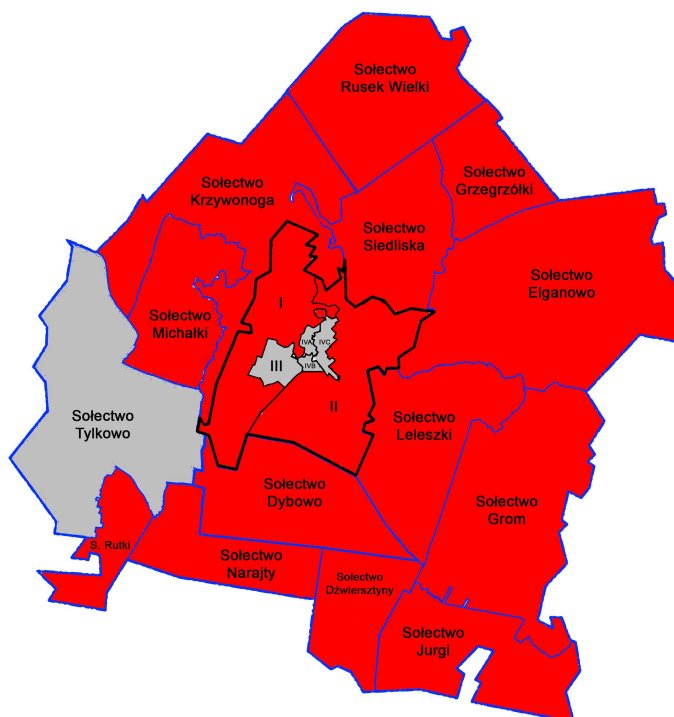
Wykres nr 10. Liczba ogólnodostępnych terenów zielonych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 14. Liczba ogólnodostępnych terenów zielonych

Ogólnodostępne urządzone tereny zielone

Źródło: opracowanie własne

Na terenie miasta Pasy znajdują się dwa parki porośnięte starym drzewostanem: park przy byłej wieży ciśnień, park cmentarny wraz z zabytkową kaplicą rodziny Rutkowskich. Oba wymagają jednak pilnych zabiegów rekonstrukcyjnych, przywracających dawną świetność. Ponadto w obowiązującym od 2013 roku miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Pasy zostały wyznaczone tereny zieleni parkowej (ZP). Ze względu na ograniczone środki finansowe przeznaczone na ten cel w budżecie gminy Pasy, do dnia dzisiejszego miejsca te nie zostały urządzone.

Własnością gminy Pasy jest także las położony przy ul. Leśnej w Pasymiu, który w chwili obecnej wymaga przeprowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych. Na terenie miasta znajduje się także nabrzeże jeziora Kalwa, na którym został wykonany pierwszy etap prac związanych z zagospodarowaniem tego miejsca (umocnienie nabrzeża i budowa dwóch pomostów).

Brak zorganizowanych miejsc wypoczynku i rekreacji jest ważnym czynnikiem wpływającym na obniżenie atrakcyjności Gminy jako miejsca zamieszkania i wypoczynku.

Wartość wskaźnika pomiarowego ustalono poprzez zinwentaryzowanie w naturze opisanych terenów/miejsc publicznych służących procesowi integracji i aktywizacji społecznej w odniesieniu do liczby mieszkańców zamieszkujących dany obszar/strefę/podstrefę.

Jako wskaźnik referencyjny przyjęto wartość uzyskaną poprzez podzielenie ogólnej liczby zinwentaryzowanych ww. obiektów na terenie Gminy przez liczbę mieszkańców Gminy Pasym.

4.3.3. Niedobór ogólnodostępnych budynków/pomieszczeń publicznych służących integracji i aktywizacji społecznej

Ważne, z punktu widzenia mieszkańców, są publiczne, ogólnodostępne pomieszczenia/budynki służące procesowi integracji i aktywizacji społecznej. Niedobór takich miejsc prowadzi w konsekwencji do braku zaangażowania w jakąkolwiek działalność integracyjną.

Badania prowadzone przez Stowarzyszenie Klon/Jawor wskazują, że tylko jedna trzecia Polek i Polaków podejmuje jakąkolwiek aktywność społeczną. Deklarowanych przyczyn nieangażowania się jest wiele: brak czasu, wiedzy, pomysłu, wiary w skuteczność działania, ale także brak miejsca na realizację istniejących już pomysłów. Na terenie gminy Pasym sytuacja jest jeszcze bardziej niepokojąca. Jest niewiele osób angażujących się w działania integracyjne, aktywizujące lokalną społeczność.

Gmina Pasym odznacza się małą liczbą organizacji pozarządowych w skali powiatu i województwa.

Na koniec roku 2015 na terenie gminy Pasym działało 14 organizacji pozarządowych.

Tabela nr 10. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Pasym

L.p.	Nazwa stowarzyszenia	Adres siedziby
1	Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Pasymskiej "KALWA" ks. Witold Twardzik	ul. Rynek10A, 12-130 Pasym
2	Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Aktywności Mieszkańców Mazurskiej Wsi Grom	Grom 15, 12-130 Pasym
3	Pasymskie Bractwo Sportowe	ul. Polna 51/3, 12-130 Pasym
4	Ludowy Klub Sportowy "BŁĘKITNI" Pasym	ul. Sportowa 1, 12-130 Pasym
5	Stowarzyszenie na rzecz pomocy ofiarom wypadków komunikacyjnych "SOS pierwsze pięć minut"	ul. Pocztowa 14, 12-130 Pasym
6	Stowarzyszenie Pomocy Społecznej "Otwarte drzwi"	ul. Dworcowa 29, 12-130 Pasym
7	Ochotnicza Straż Pożarna w Pasymiu	ul. Pocztowa 14, 12-100 Pasym
8	Ochotnicza Straż Pożarna w Gromie	Grom 15, 12-130 Pasym
9	Ochotnicza Straż Pożarna w Jurgach	Jurgi 15, 12-130 Pasym
10	Koło Łowieckie „Świt” w Pasymiu	ul. Warszawska 9, 12-130 Pasym
11	Uczniowski Klub Sportowy GIM-PASYM	ul. Jana Pawła II 4, 12-130 Pasym
12	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy KALWA	ul. Jana Pawła II 4, 12-130 Pasym
13	Stowarzyszenie MOTYLKOWO	Tylkowo 1, 12-130 Pasym
14	Stowarzyszenie Rodzina Polska	Tylkowo 44A/2, 12-130 Pasym
15	Polskie Stowarzyszenie Profesjonalnych Facylitatorów facyliatorzy.pl	Siedliska 12, 12-130 Pasym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Pasymiu

Bardzo dotkliwy w gminie Pasym jest brak budynków/pomieszczeń służących integracji i aktywizacji społecznej, a także do prowadzenia działań statutowych działających na terenie gminy organizacji pozarządowych.

W mieście Pasym ogólnodostępnym budynkiem jest budynek Miejskiego Ośrodka Kultury, którego zły stan techniczny, brak dostępności dla osób niepełnosprawnych, sprawia, że nie jest możliwe prowadzenie działań integracyjnych i aktywizacyjnych w takim wymiarze, który przyniosłby określone efekty.

Warto w tym miejscu podkreślić, jak ważną dla lokalnej społeczności pełni on funkcję. Podstawowym zadaniem MOK jest wspieranie naturalnych dążeń społeczności lokalnej do udziału w życiu kulturalnym i rekreacji poprzez współdziałanie ze społecznością lokalną w organizowaniu rozrywki i wypoczynku na obszarze miasta i gminy Pasym jak również proponowanie form zagospodarowania czasu wolnego sprzyjające rozwojowi człowieka.

Działania MOK obejmują m.in:

- tworzenie warunków organizacyjnych do rozpoznawania, zaspakajania potrzeb i zainteresowań w dziedzinie kultury;
- zabezpieczenie i rozwój otrzymanej bazy materialnej;
- integracja środowisk i ośrodków życia kulturalnego, rozrywki, rekreacji i wypoczynku;
- rozwijanie i popularyzacja dokonań osób, grup i zespołów w poszczególnych działaniach;
- pozyskiwanie społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz współtworzenie jej wartości;
- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspakajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych;
- kształtowanie wzorów uczestnictwa w kulturze;
- edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę;
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowań wiedzą i sztuką;
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochronę i udostępnianie dóbr kultury;
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, rękodzieła ludowego i artystycznego;
- współpracę ze środowiskami twórczymi, instytucjami kultury, instytucjami turystycznymi, sportowymi, szkołami, stowarzyszeniami, związkami emerytów i innymi organizacjami pozarządowymi;
- doskonalenie i doskonalenie pracowników oraz instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego.

Zorganizowana działalność MOK:

- Koło plastyczne - prowadzone przez instruktora etatowego, skupia dzieci oraz młodzież gimnazjalną i licealną w 4 grupach (23 osoby);
- Zespół śpiewaczy seniorów „Echo Pasymia”;
- Koło informatyczne - skupia dzieci i młodzież gimnazjalną (2 grupy - 10 osób);
- Koło wokalne – taneczne - skupia dzieci oraz młodzież gimnazjalną w 2 grupach (16 osób);

- Klub seniora,
- Koło modelarskie,
- Koło fotograficzne.

Na terenie obszaru miasta Pasym znajduje się także nieużywany od kilku lat budynek po byłym kinie, który do niedawna pełnił funkcję sali gimnastycznej dla uczniów Szkoły Podstawowej w Pasymiu. W budynku tym mieściła się także biblioteka. Ze względu na zły stan techniczny nie może on służyć ogółowi mieszkańców miasta do prowadzenia działań, o których mowa powyżej.

Obecnie Biblioteka Publiczna została przeniesiona do budynku Zespołu Szkół w Pasymiu, mieszczącego się przy ul. Jana Pawła II 4. Biblioteka posiada jedną filię biblioteczną w miejscowości Grom.

Księgozbiór obu jednostek liczy ponad 21 tys. woluminów i jest stale uzupełniany. Oprócz książek w formie tradycyjnej, pilotażowo od 2016 prowadzona jest wypożyczalnia filmów i audiobooków. Biblioteka jest w pełni skomputeryzowana, z wykorzystaniem kodów kreskowych do wypożyczeń, katalogu on-line - zamawianie materiałów bibliotecznych odbywa się przez internet.

Liczba książek wypożyczonych w 2015 roku wynosiła 6001 woluminów. Obydwie biblioteki (główna i filia) wyposażone są w pracownie komputerowe, z których chętnie korzystają czytelnicy.

Najważniejsze zadanie Miejskiej Biblioteki Publicznej to promocja i upowszechnianie czytelnictwa, popularyzacja literatury, udzielanie informacji, profesjonalna pomoc użytkownikom w poszukiwaniu wiadomości. Biblioteka Główna uczestniczy również w projekcie „GO_PRO! Gminne ośrodki programowania”, w ramach którego prowadzi zajęcia z podstaw programowania dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem klocków LEGO Mindstorms.

Czytelnictwo na terenie Gminy jest niższe do średniej w województwie oraz powiecie. Występują dość duże różnice pomiędzy ilością czytelników w porównaniu z powiatem oraz województwem. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec roku 2014 na 1000 mieszkańców gminy Pasym jedynie 79 korzystało z zasobów biblioteki. Wynik ten jest znacznie poniżej średniej dla powiatu szczycieńskiego, która wyniosła 123, oraz dla średniej województwa, która jest prawie dwukrotnie wyższa niż w gminie Pasym.

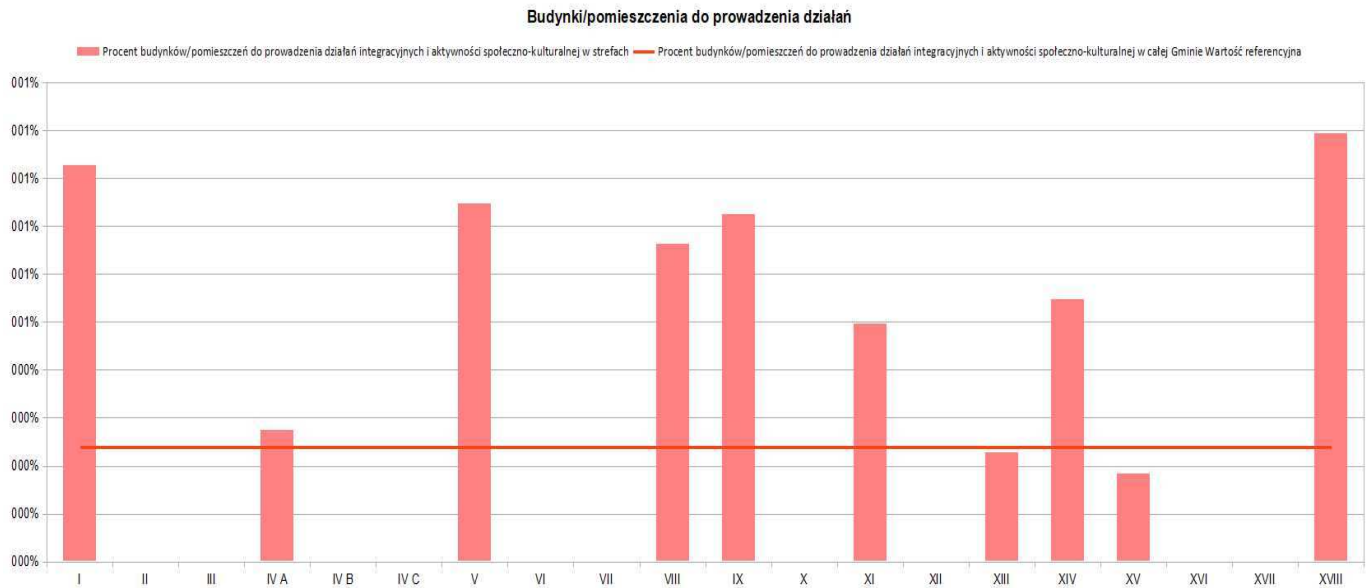
Przy współpracy z różnymi podmiotami, zarówno publicznymi, organizacjami pozarządowymi, klubami, jak i prywatnymi animatorami kultury, gmina organizuje imprezy, czy też współuczestniczy w projektach o charakterze kulturalnym, rozrywkowym bądź historyczno-narodowym. Organizowane imprezy mają zasięg lokalny, regionalny oraz międzynarodowy.

Na terenie gminy Pasym odbywają się różnego rodzaju imprezy masowe o charakterze cyklicznym i okolicznościowym: koncerty, festyny, oraz festiwale m.in.:

- Pasymskie Koncerty Muzyki Organowej (zasięg międzynarodowy),
- Dni Pasymia,
- Dożynki Gminne,
- Wianki,
- Festiwal Browarnictwa.

Na terenie sołectw znajdują świetlice wiejskie, których stan techniczny jest sukcesywnie podnoszony. Poza tym na potrzeby prowadzonej diagnozy do badania zjawiska przyjęto także pomieszczenia remiz Ochotniczych Straży Pożarnych, a także pomieszczenia w szkołach. Nie jest to jednak wystarczająca baza lokalowa dająca szansę na prowadzenie szeroko zakrojonych działań integracyjnych i aktywizacyjnych.

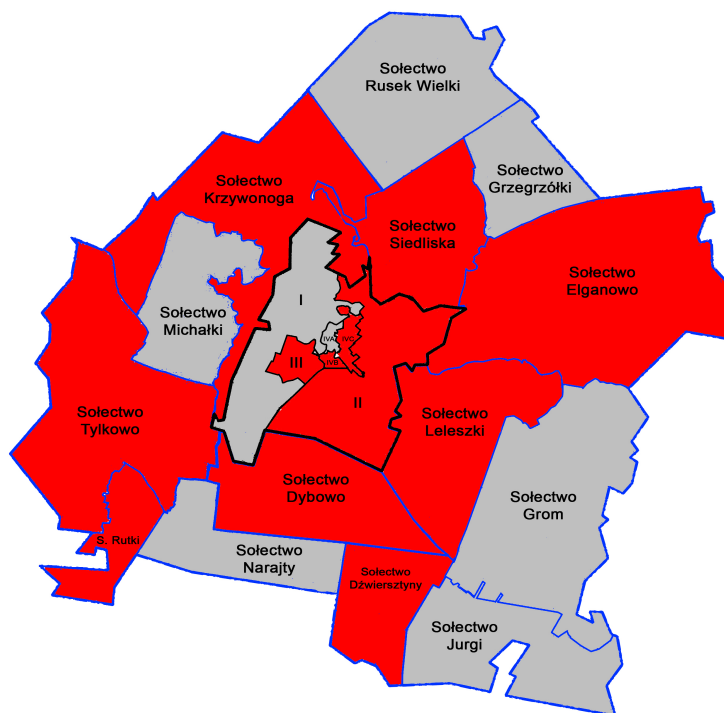
Wykres nr 11. Liczba ogólnodostępnych budynków/pomieszczeń służących do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej, zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 15. Liczba ogólnodostępnych budynków/pomieszczeń służących do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej, zlokalizowanych na terenie gminy

Budynki/pomieszczenia do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno kulturalnej

Źródło: opracowanie własne

W celu wyznaczenia wskaźnika dla danego obszaru/strefy i podstrefy odniesiono liczbę obiektów o wskazanej funkcji do liczby mieszkańców na danym obszarze/strefie/podstrefie.

4.3.4. Niedobór mieszkań komunalnych

Problem niedoboru mieszkań komunalnych wiąże się z brakiem środków finansowych w budżecie gminy na budowę nowych mieszkań oraz remont i modernizację istniejących zasobów mieszkaniowych.

Mieszkania komunalne w większości zlokalizowane są w mieście Pasym.

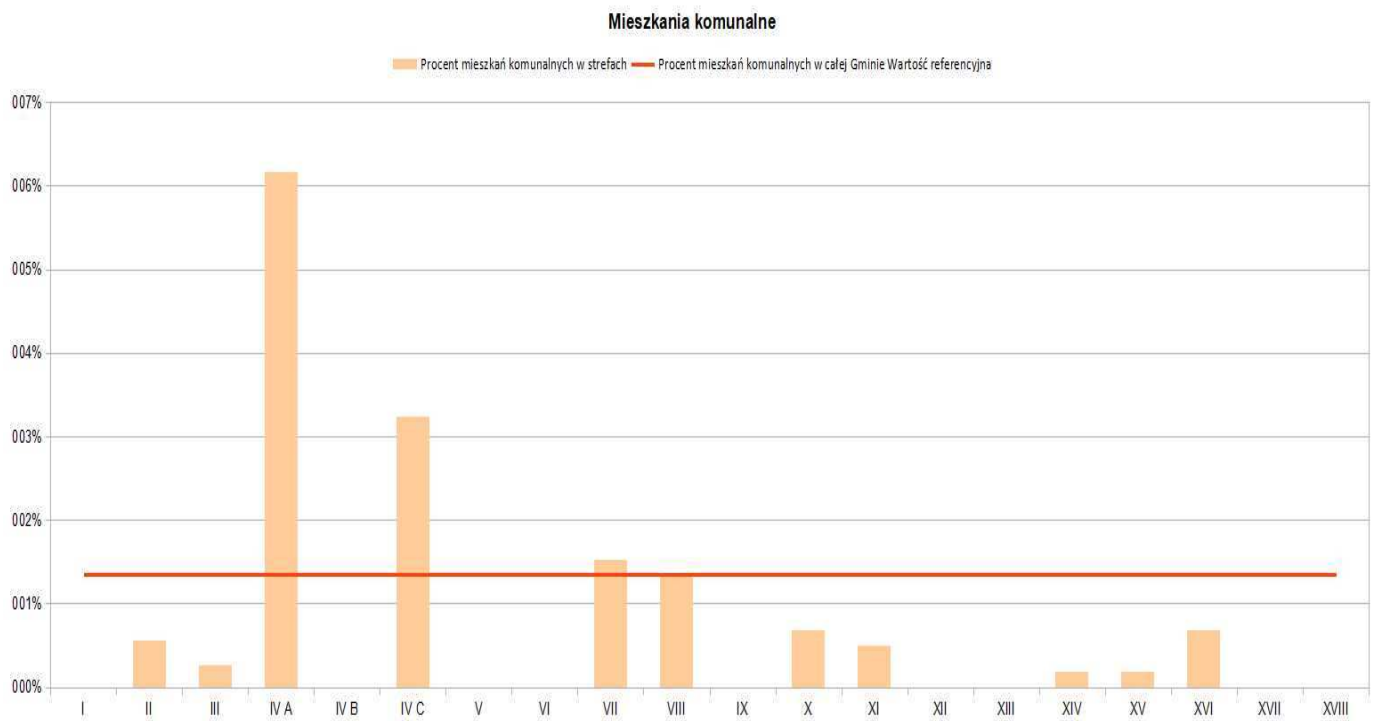
Budynki, w których znajdują się mieszkania komunalne, od wielu lat nie były poddawane gruntownym remontom. Często w budynku wielorodzinnym, w starej kamienicy, tylko część mieszkań znajduje się w zasobach komunalnych. Taka sytuacja własnościowa rodzi dodatkowe trudności z wykonaniem gruntownych prac remontowych, których koszt solidarnie zostałyby poniesiony przez wszystkich lokatorów.

Innym ważnym aspektem jest brak chęci obecnych lokatorów mieszkań komunalnych do wykupu ich na własność.

Rada Miejska w Pasymiu podjęła uchwałę, na mocy której obecni lokatorzy mieszkań mogliby wykupić użytkowane lokale mieszkaniowe ze zniżką, która wynosi w granicach 85%-95% w zależności od roku budowy budynku.

Ze względu na znaczne ubóstwo mieszkańców gminy Pasym i wiążącą się z tym koniecznością wsparcia szczególnie młodych rodzin w pozyskaniu lokalu mieszkalnego, jako istotny wprowadzono wskaźnik związany z niedoborem mieszkań komunalnych.

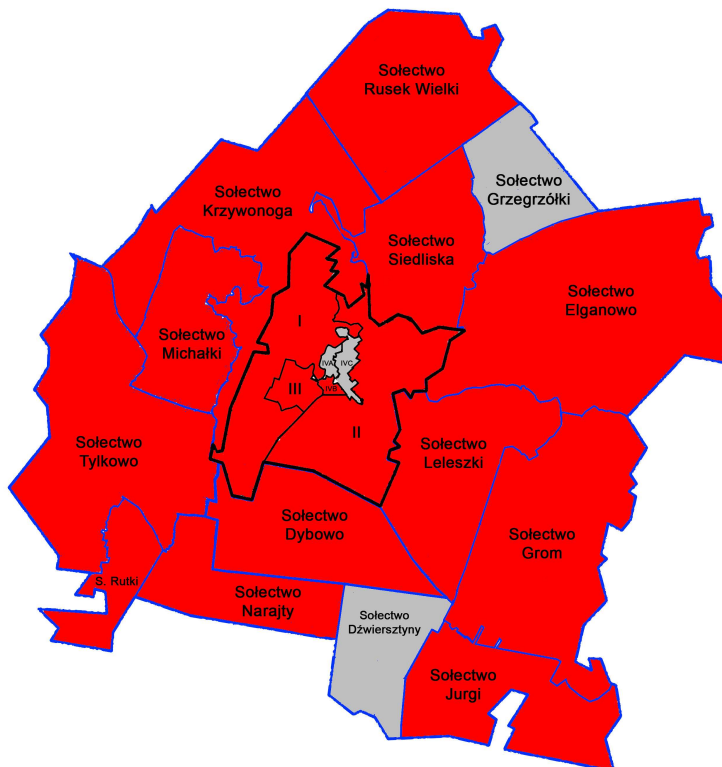
Wykres nr 12. Liczba mieszkań komunalnych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 16. Liczba mieszkań komunalnych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym

Mieszkania komunalne

Źródło: opracowanie własne

Wartość wskaźnika ustalono poprzez zinwentaryzowanie liczby mieszkań komunalnych na danym obszarze/strefie/podstrefie w stosunku do liczby mieszkańców danego obszaru/strefy/podstrefy.

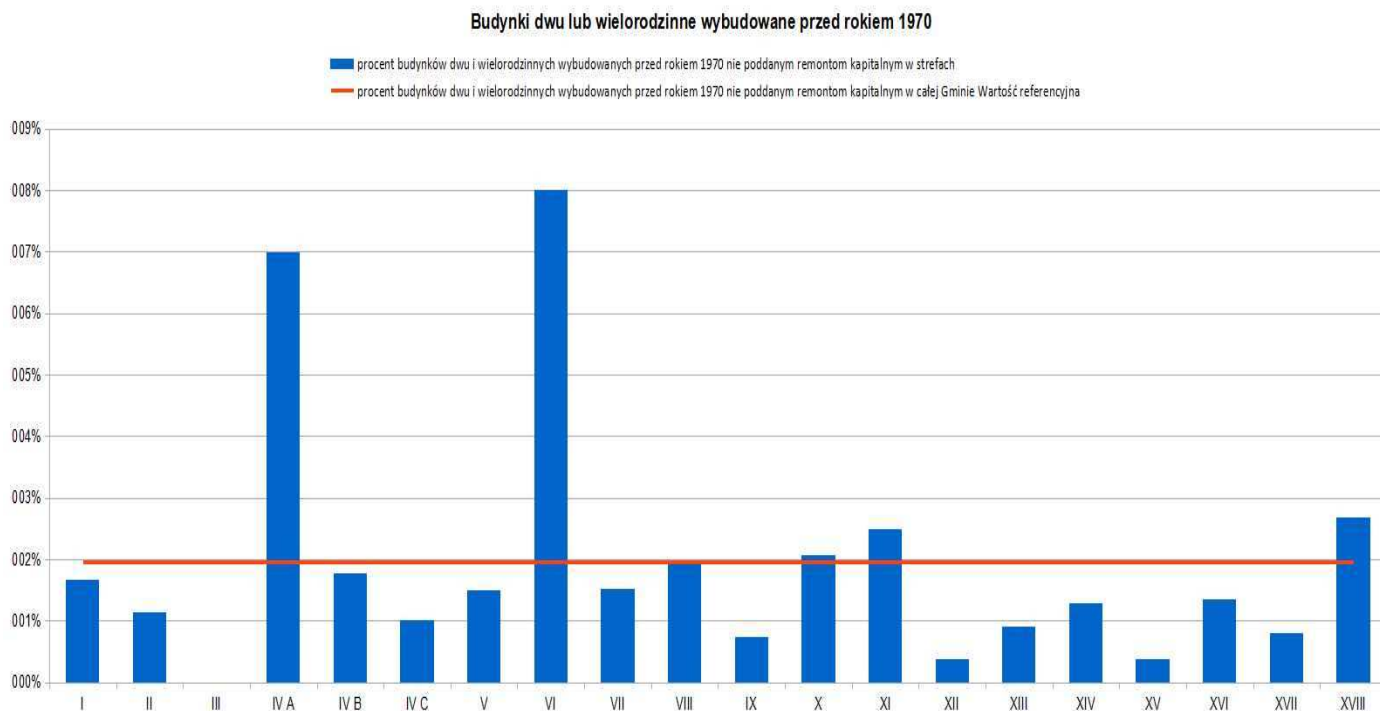
Wartość wskaźnika referencyjnego ustalono jako iloraz liczby mieszkań komunalnych w całej gminie Pasym przez liczbę mieszkańców gminy Pasym.

4.4. Sfera techniczna – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk

Sfera techniczna jest bardzo rozległym pojęciem obejmującym wiele zagadnień. Ze względu na konieczność wyznaczenia wskaźnika, który spełniałby kryteria jakie założono w opisywanej metodologii przyjętej do wykonania diagnozy zbadano wskaźnikiem **niski standard techniczny budynków mieszkalnych** dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed rokiem 1970, nie poddanych remontowi kapitalnemu.

Ze względu na dominujący niski charakter zabudowy w gminie Pasym (głównie jednorodzinny), do obliczenia wskaźnika oprócz budynków wielorodzinnych uwzględniono również budynki dwurodzinne, w których lokale mieszkalne są odrębnymi jednostkami zamieszkania.

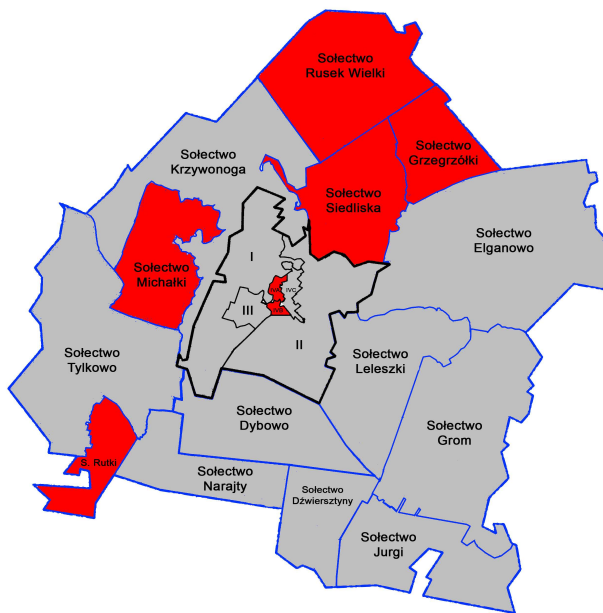
Wykres nr 13. Liczba budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed 1970 rokiem i nie poddanych remontowi kapitalnemu, zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 17. Liczba budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed 1970 rokiem i nie poddanych remontowi kapitalnemu, zlokalizowanych na terenie gminy

Budynki dwu lub wielorodzinne wybudowane przed rokiem 1970

Źródło: opracowanie własne

Poddanie analizie budynków wybudowanych przed rokiem 1970 wiąże się z faktem znacznego stopnia degradacji substancji budowlanej pochodzącej sprzed roku 1970. Wskaźnik wyznaczono inwentaryzując z natury liczbę budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed rokiem 1970 na danym obszarze/strefie/podstrefie w odniesieniu do liczby mieszkańców danego obszaru/strefy/podstrefy.

Wskaźnik referencyjny ustalono jako iloraz liczby ww. budynków na terenie całej gminy Pasym przez liczbę mieszkańców gminy Pasym.

W roku 2014 w zasobie mieszkaniowym gminy Pasym ewidencjonowano 1316 budynków mieszkalnych. Pośród nich 34 to nieruchomości wspólne, w których gmina posiada swoje zasoby mieszkaniowe. W trosce o najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy, utworzono 9 mieszkań socjalnych.

W gminie Pasym w roku 2014 na 1000 mieszkańców przypadało średnio 324,5 lokali mieszkaniowych. Wartość ta jest niższa od średniej w województwie (347,1), ale wyższa niż w powiecie (314,5). Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Pasym wynosi 83,5 m². Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na jedną osobę wynosi ok. 27 m².

Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy wykazuje niższa dynamikę w stosunku do powiatu szczycieńskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego. Na terenie gminy w roku 2015 do użytkowania 15 mieszkań (budynki jednorodzinne), w powiecie szczycieńskim 279 mieszkań, zaś w województwie warmińsko-mazurskim 4310.

Ponad połowa budynków mieszkalnych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym pochodzi sprzed kilkudziesięciu lat, a część z nich pochodzi sprzed ponad stu lat. W większości są to kamienice i kilkunastu domy mieszkalne. W ostatnich latach, na terenie gminy Pasym, wzmógł się rozwój budownictwa jednorodzinnego.

Tabela nr 11. Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Pasym

Budynki wybudowane w latach:	Liczba mieszkań	% ogółu mieszkań	Powierzchnia użytkowa mieszkań	% ogółu powierzchni mieszkań
przed 1918	444	25,40	27 414,0	18,79
1918-1944	454	25,97	32 285,0	22,12
1945-1970	105	6,01	6 642,0	4,55
1971-1978	45	2,57	4 174,0	2,86
1978-1988	212	12,13	18 895,0	12,95
1989-2002	132	7,55	14 512,0	9,95
2003-2014	356	20,37	41 995,0	28,78
RAZEM	1 748	100	145 917	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba mieszkań obejmuje mieszkania w budynkach jednorodzinnych.

Stan techniczny budynków mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy jest zróżnicowany, uzależniony od wieku budynku, rodzaju konstrukcji, wyposażenia w instalacje oraz sposobu długotrwałej eksploatacji.

Wypożyczenia lokali mieszkalnych w urządzeniach techniczno-sanitarnych w gminie Pasym prezentuje się korzystanie, przy czym na terenie wiejskim jest niższy poziom wyposażenia jak w mieście. Na koniec roku 2014 sieć wodociągowa doprowadzona była do 99,3% mieszkań na terenie miasta Pasym, zaś na obszarze wiejskim do 88,9% domostw. Na obszarze miasta 95,1% mieszkań wyposażonych jest w łazienkę, zaś na obszarze wiejskim 77,5%. Około 74,45% mieszkań na terenie gminy wyposażonych jest w sieć centralnego ogrzewania.

Lokale i budynki wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy zarządzane są obecnie przez Spółkę Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Pasym Sp. z o.o.

W roku 2014 gmina uchwaliła *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Pasym na lata 2014 – 2018*. Niniejszy dokument obrazuje sytuację mieszkaniową na terenie gminy.

Jak wspomniano na wstępie sfera techniczna jest bardzo rozległym pojęciem, dlatego nie sposób nie wspomnieć w tym miejscu o gminnej infrastrukturze technicznej.

W skład infrastruktury technicznej wchodzi m.in. urządzenia, sieci przesyłowe: kanalizacyjna, wodna, energetyczna, gazowa, internet. Dostępność infrastruktury technicznej warunkuje wzrost poziomu życia mieszkańców i podnosi atrakcyjność inwestycyjną gminy. Dostosowanie urządzeń technicznych do wymogów środowiskowych warunkuje prowadzenie zrównoważonej polityki proekologicznej na terenie gminy.

Gospodarka wodno-ściekowa

W zakresie dostaw wody na terenie gminy Pasym usługi świadczy spółka komunalna Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Pasym Sp. z o.o.

Uzdatnianie wody odbywa się w trzech stacjach uzdatniania: SUW Pasym, SUW Grom i SUW Tylkowo. Do końca 2010 roku w Pasymiu woda produkowana była w "starym" ujęciu wody ze zbiornikiem w wieży ciśnień. Od stycznia 2011 roku zadanie uzdatniania wody przejęła nowo wybudowana stacja. W "starej" stacji, oraz pozostałych ujęciach, urządzenia obsługiwano ręcznie. W nowej stacji uzdatniania wody proces technologiczny jest w pełni zautomatyzowany - pracą stacji steruje komputer.¹⁵

Cała gmina Pasym, oprócz części wsi Siedliska, posiada sieć wodociągową. Ta jedna miejscowość, ze względu na rozproszoną zabudowę, nie jest w całości zwodociągowana. Na terenie gminy znajdują się gospodarstwa rolne, do których nie jest doprowadzona sieć wodociągowa. Dotyczy to gospodarstw znacznie oddalonych od zwartej zabudowy wsi. Długość sieci wodociągowej będącej w eksploatacji Spółki komunalnej wynosi około 98 km.

Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej w gminie Pasym jest niższa od średniej w powiecie szczycieńskim i województwie warmińsko-mazurskim

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Pasym nie jest dostatecznie rozwinięta. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy na dzień 31.12.2016 r. wynosiła 16,1 km. Całkowita ilość mieszkańców objętych dostępem do sieci kanalizacyjnej wynosiła 2 368, co stanowi około ok. 44,0% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

¹⁵ www.zgkimpasym.pl z dnia 11.05.2016 r.

Sieć elektroenergetyczna

Dostawcą energii elektrycznej na terenie gminy Pasy jest spółka ENERGA S.A. Rozdział energii elektrycznej realizowany jest napowietrznymi sieciami średniego napięcia SN – 15 kV zasilanymi z głównych punktów zasilania „GPZ 110/15 kV Szczytno” oraz „GPZ Olsztyn Track”. Następnie lokalnymi sieciami niskiego napięcia n.n. 0,4kV.

W miejscowości Pasy zlokalizowana jest rozdzielnia sieciowa „PZ 15/15 kV”, z której wyprowadzonych jest 5 linii przesyłowych SN – 15 kV:

- „Pasy – Szczytno”,
- „Pasy – Olsztyn”,
- „Pasy – Jedwabno”,
- „Pasy – Dźwierzuty”,
- „Pasy – Cegielnia”.

Linie te rozproszdzone są jako przewodami napowietrznymi AFL – 70 mm² i AFL – 50 mm². W normalnych warunkach pracy linie przesyłowe pracują jako promieniowe z możliwością awaryjnego drugostronnego zasilania z GPZ Nidzica, Olsztyn, i Biskupiec z wyjątkiem linii „Pasy - Cegielnia”, która pracuje wyłącznie jako promieniowa. Całkowita długość linii przesyłowych wynosi 23,5 km. Zostały one wykonane lub zmodernizowane w latach 1970-1990. Są w dobrym stanie technicznym.

Wymienione wyżej linie przesyłowe zasilają linie odczepowe – odgałęzienia SN – 15 kV do poszczególnych miejscowości gminy.

Łączna długość wszystkich odgałęzień SN – 15 kV wynosi 64,5 km. Odgałęzienia te wykonane są głównie jako napowietrzne na słupach żelbetowych przewodami AFL – 35 i 25 mm² oraz w czterech przypadkach jako kablowe (łączna długość kabli SN – 15 kV wynosi 2,0 km). Odgałęzienia zostały wybudowane w latach 1960-92 i są w dobrym stanie technicznym. Około 4,0 km odgałęzień zbudowanych jest na słupach drewnianych. Linie odczepowe pracują w układzie zasilania jednostronnego.

Odbiory komunalno-mieszkaniowe, rolne, rekreacyjne oraz nieliczne przemysłowe zasilane są ze stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Łączna ich ilość wynosi – 87 sztuk; w tym na terenie miasta Pasy – 19 sztuk, stacji murowanych wewnątrzowych (5 sztuk).

Istniejąca na terenie gminy sieć niskiego napięcia 0,4 kV wykonana jest głównie jako napowietrzna oraz częściowo kablowa w gruncie. Sieć n.n. 0,4 kV pracuje w układzie otwartym promieniowym bez możliwości drugostronnego rezerwowania obwodów ze stacji sąsiednich.

Podstawowym przekrojem magistral sieci n.n. jest:

- dla linii napowietrznych – 50 mm² AL.
- dla linii kablowych – 70 mm² Al.

Odgałęzienia wykonane są przewodami 35 mm² i 25 mm² AL. Całkowita długość sieci n.n. 0,4 kV wynosi 120,20 km. Najstarsze odcinki sieci n.n. 0,4 kV zostały położone w latach 1972 - 1989r. Stan techniczny tych urządzeń jest na ogół dobry. Modernizacji wymaga około 9,0 km sieci.

Inne źródła energii elektrycznej

Na terenie gminy, we wsi Tylkowo, znajduje się jedna prywatna mała elektrownia wodna. Całość wyprodukowanej energii elektrycznej wprowadzona jest do ogólnej sieci energetycznej. Jej niewielka moc (około 20 kW) oraz niezbyt rytmiczna produkcja, związana z okresowym brakiem wody sprawia że nie odgrywa ona większej roli zaspokojeniu ogólnych potrzeb energetycznych gminy.

Gospodarka odpadami

Zasady postępowania z odpadami, a zwłaszcza zasady zapobiegania ich powstawaniu, minimalizacji ilości, usuwania odpadów z miejsc ich wytwarzania, wykorzystywania i unieszkodliwiania w sposób zapewniający ochronę środowiska i zdrowia ludzi, określone zostały w znowelizowanym ustawodawstwie, w znacznym stopniu uwzględniającym prawo europejskie z zakresu gospodarowania odpadami.

Zasady gospodarowania odpadami komunalnymi ujęte są w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i stanowią zadania własne samorządów gminnych.

Tabela nr 12. Zbiorcze zestawienie ilości odpadów komunalnych Gminy Pasym w latach 2010 – 2014

	Rok				
	2010	2011	2012	2013	2014
Odpady z gospodarstw domowych (t)	883,4	801,9	775,7	921,8	861,4
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na jednego mieszkańca (kg)	163,6	148,5	143,6	170,7	159,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMiG Pasym

4.5. Sfera środowiskowa – opis zjawisk negatywnych wraz z uzasadnieniem doboru wskaźników (mierników) przedmiotowych zjawisk

Głównymi walorami przyrodniczo - krajobrazowymi gminy są jeziora, lasy, zróżnicowane ukształtowanie terenu, brak przemysłu i słaby stopień urbanizacji. Cały obszar znajduje się w strefie chronionego krajobrazu, co stwarza odpowiednie wymogi użytkowania tych terenów, a w szczególności stosowania rozwiązań architektonicznych nawiązujących do cech regionalnych harmonizujących z otoczeniem.

Wyróżniającymi się elementami w środowisku przyrodniczym na terenie Gminy Pasym są rezerваты przyrody „Kośno” i „Sołtysek”, użytek ekologiczny „Obiekt Stawowy Tylkowo”, obszary chronionego krajobrazu oraz obszary Natura 2000. Na terenie gminy nie ma pomników przyrody.

Rezerваты przyrody

- **Rezerwat przyrody Jezioro Kośno** – rezerwat krajobrazowy utworzony w 1982 r. (MP nr 25, poz. 234) w celu zachowania swoistych cech krajobrazu pojeziernego, w tym znacznych powierzchni leśnych z leżącym w ich obrębie jeziorem Kośno

z typową dla Pojezierza Olsztyńskiego roślinnością wodną. Jest położony na granicy gmin Pasy i Purda pomiędzy miejscowościami Łajs i Kośno. Rezerwat zajmuje powierzchnię 1232,85 ha, z czego 592,21 ha stanowią lasy, a 569,19 ha – wody. Jezioro Kośno leży w krajobrazie morenowym; jego brzegi są w większości strome i wąskie, jedynie w północnej części płaskie lub łagodnie wzniesione. Jezioro o pow. 551 ha powierzchni typu mezotroficznego należy do grupy najgłębszych jezior Pojezierza Olsztyńskiego (głębokość do 44,5 m). Jest to jezioro wydłużone o osi skracającej z północy na południowy zachód, a także przepływowe: połączone strumieniem z jeziorem Oreczek i Łajskim. Na wschodnim brzegu w jego części środkowej znajduje się ujście potoku Kalwa, który doprowadza tu wody z jeziora Kalwa. Z północnego krańca jeziora wypływa rzeka Kośna. Jezioro otaczają duże powierzchnie leśne. W rezerwacie występuje interesująca szata roślinna z różnorodnością zespołów roślinnych typowych dla Pojezierza Olsztyńskiego. Występuje tu większość zespołów wodnych i przybrzeżnych, a wśród nich zespoły rzęsy i spirodeli (zespół *Lemno-Spirodeletum polyrrhizae*), liczne zespoły ramienic (*Charetum contrariae*, *Ch. asperae*, *Ch. fragilis*, *Ch. rudis*), zespoły rdestnic (*Potamogetonum lucentis*, *P. perfoliati*), wywłócznika kłosowego (*Myriophylletum spicati*), grzybieni i grążeli (*Nuphar-Nymphaeetum albae*), a także liczne zespoły szuwarowe, m.in. trzcinowy, pałkowy i szuwarów turzycowych.¹⁶

- **Rezerwat przyrody Sołtysek** - położony jest w gminie Pasy, na terenie Nadleśnictwa Korpele. Akt powołujący ukazał się w MP nr 36, poz. 293 Zarz. Nr 66 MLiPD z 20.06.1969 r. Powołany dla ochrony chamedafne północnej - rzadkiego reliktu glacialnego. Utworzony w 1969 r. rezerwat florystyczny Sołtysek zajmował dotychczas powierzchnię 10,47 ha. Zgodnie z zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) w Olsztynie granice tego rezerwatu zostały poszerzone do 38,60 ha. Celem, jakiemu ma służyć ten rezerwat przyrody, będzie już nie tylko - jak dotychczas - ochrona stanowisk reliktu epoki polodowcowej - modrzewnicy północnej (*Chamedafne calyculata*), ale również zachowanie cennego torfowiska wraz z przyległymi borami i lasami bagiennymi oraz stanowisk brzozy niskiej (*Betula humilis*), haczykowca błyszczącego (*Hamatocaulis vernicosus*) i innych zagrożonych gatunków roślin torfowiskowych. Sołtysek jest jednym z 111 rezerwatów w woj. warmińsko-mazurskim.¹⁷

Użytki ekologiczne

- **„Obiekt Stawowy Tylkowo”** – zajmuje powierzchnię 194 ha. Powołany został na mocy Rozporządzenia Nr 92 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Obiekt Stawowy Tylkowo". Tylkowo stanowi ostoję wielu rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych.

Obszar chronionego krajobrazu

- **Puszcza Napiwodzko-Ramucka** – kompleks leśny o powierzchni 150 km², położony w województwie warmińsko-mazurskim pomiędzy Olsztynem, Olsztynkiem, Nidzicą, Szczytnem i Pasymiem, w powiatach: olsztyńskim, ostródzkim, nidzickim i szczywieńskim. Jest to rozległy kompleks borów sosnowych o powierzchni 117319,9

¹⁶ www.encyklopedia.warmia.mazury.pl z dnia 11.05.2016 r.

¹⁷ www.wyborcza.pl z dnia 11.05.2016 r.

ha. Puszcza znajduje się pod nadzorem Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie. Znajduje się tu ponadto wiele małych zbiorników wodnych, lecz oprócz nich występują tu także większe jeziora: Łańskie (1070 ha), Kośno (552 ha) i Omulew (549 ha). Wśród ssaków można tu spotkać m.in. łosia, jelenia szlachetnego, sarnę, dziką, borsuka, bobra europejskiego, wydrę, jenota, wilka. Od 2003 roku pojawiają się informacje o obserwowaniu rysia, w tym samicy z młodymi. Do tej pory oficjalne dane mówią, że ostatni raz rysia na tym terenie widziano pod koniec lat 80. XX wieku. Ponownie rysie przywędrowały tu z obszaru Puszczy Piskiej, co bezpośrednio związane jest z wichurą, która przeszła na terenie Puszczy Piskiej 4 lipca 2002 roku i zniszczyła kilkanaście tysięcy hektarów lasu, w tym naturalne ostoje tych kotów. Na bagnistych terenach Lasów Napiwodzko-Ramuckich stwierdzono gniazdowanie 160 gatunków ptaków w tym wiele rzadkich gatunków, m.in.: bielik, rybołów, orlik krzykliwy, kania czarna, kania ruda, bocian czarny, dudek, kraska, cietrzew, derkacz, lelek, kropiatka, jastrząb, żuraw.

Akt prawny Uchwała Nr XV/284/12 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej oraz Uchwała Nr XXXVII/755/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 maja 2014 r. zmieniająca Uchwałę Nr XV/284/12 z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej,

- **Pojezierza Olsztyńskiego** – zajmuje powierzchnię 40 997,4 ha, położony jest na terenie powiatów olsztyńskiego i szczycieńskiego, w gminach Pasym, Dźwierzuty, Szczytno, Purda, Barczewo i Biskupiec. Akt prawny Uchwała Nr XX/470/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2016 r w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego.

Obszary Natura 2000

- **Natura 2000 Puszcza Napiwodzko - Ramucka** - obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) – Kod obszaru PLB PLB280007 oraz obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Natura 2000 – Ostoja Napiwodzko-Ramucka – Kod obszaru PLH280052. Ostoja obejmuje część obszernego kompleksu leśnego w rejonie Nidzicy. Dominują w niej lasy iglaste porastające tereny o urozmaiconej rzeźbie. Najwyższe wzgórze osiąga wysokość 220 m. n.p.m., a względne wysokości terenu mogą na niewielkiej przestrzeni osiągać różnicę nawet 50 m. obszar zasobny jest w nieduże bezodpływowe jeziorka, których jest tu ok. 50 i torfowiska. Wśród jezior przeważają zbiorniki mezo- i eutroficzne, choć zdarzają się także jeziora dystroficzne. Obszar przecina dość bogata sieć cieków wodnych uchodzących do rzeki Omulwi, płynącej płytką, silnie zatorfioną doliną. Część cieków wodnych w północnej części ostoi zasila rzekę Łynę, a południowych - Orzyc. W dolinach rzek występują duże obszary torfowisk niskich i przejściowych. Wśród lasów przeważają różne odmiany borów, choć dominującym typem są bory świeże. Występują tu również niewielkie powierzchnie grądów, olsów i łęgów. Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej. Stwierdzono w niej występowanie przynajmniej 35 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 14 gatunków ptaków znajdujących się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Do łęgów na tym terenie przystępuje co najmniej 1% krajowej populacji: bielika, błotniaka zbożowego, kani czarnej, kani

rudej, orlika krzykliwego, rybołowa, trzmiełojada, bąka, cietrzewia, rybitwy rzecznej, bociana czarnego, puchacza, kraski i muchołówki białoszyjej. Duże liczebności osiąga również bocian biały, błotniak stawowy, derkacz, żuraw i zimorodek. Ostoja obejmuje część obszernego kompleksu leśnego w rejonie Nidzicy. Dominują w niej lasy iglaste porastające tereny o urozmaiconej rzeźbie.

Analiza składników środowiska

Gleby

Gleby na terenie powiatu szczycieńskiego, w tym również na terenie gminy Pasym, zostały ukształtowane przez zlodowacenia. W wyniku oddziaływania wielu czynników glebotwórczych, na tym terenie spotyka się najczęściej gleby piaszczyste, choć spore fragmenty terenu powiatu zajmują również gleby pochodzenia organicznego, w większości torfowe, a także murszowe i mułowo-glejowe bielcowe i brunatne. Gleby na tym obszarze zalicza się do gleb lekkich, słabo zbielicowanych, wytworzonych na glinach i piaskach. Ponad 55% gleb powiatu, to gleby klasy V i VI. Ogólnie można stwierdzić, że jakość gleb pod względem przydatności dla rolnictwa, należy ocenić jako dużo poniżej średniej województwa.¹⁸ Do najlepszych gleb na terenie gminy Pasym – z punktu widzenia rolnictwa należą gleby brunatne (IV i V klasa bonitacyjna).

Wody podziemne i powierzchniowe

Na terenie powiatu szczycieńskiego przebiega wododział. Północna część (części gmin Jedwabno, Pasym i Dźwierzuty) należą do zlewni Zalewu Wiślanego, większa, południowa część powiatu należy do zlewni Wisły. Długość sieci rzecznej powiatu szczycieńskiego wynosi 623,6 km, a kanałów 144,7 km.

Stan powietrza atmosferycznego

W gminie Pasym, podobnie jak w całym województwie, głównymi źródłami zorganizowanej emisji zanieczyszczeń do atmosfery są procesy energetycznego spalania paliw oraz w znacznie mniejszym stopniu procesy technologiczne związane z przemysłem drzewnym, spożywczym czy przerobu surowców naturalnych. Emisje energetyczne ze źródeł istniejących na terenie gminy, pochodzą z kotłowni osiedlowych i lokalnych, dostarczających ciepło dla potrzeb gospodarki komunalnej oraz kotłowni zakładowych, wytwarzających ciepło dla potrzeb lokalnego przemysłu.

Stopień zanieczyszczenia powietrza w powiecie szczycieńskim, wynikający z analizy kontrolnych badań prowadzonych przez Inspekcję Sanitarną, jak również przeprowadzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w powiecie kontrole przestrzegania decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, wskazują na nieprzekraczanie norm dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń poza jednostkowymi, okresowymi przypadkami przekroczeń w niektórych źródłach emisji.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej niesie za sobą konieczność dostosowania kryteriów oceny stanu czystości powietrza do zasad ujętych w Ramowej Dyrektywie 96/62/EC na temat oceny i kontroli jego jakości.¹⁹

¹⁸ Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczycieńskiego na lata 2010-2013 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2014-2017

¹⁹ Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i gminy Pasym

Gmina Pasym posiada opracowany i uchwalony „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla obszaru gmin położonych na terenie powiatu szczycieńskiego, mrągowskiego oraz nidzickiego”.

Stan klimatu akustycznego

Klimat akustyczny środowiska w gminie Pasym kształtowany jest głównie przez hałas komunikacyjny, a w szczególności drogowy.

Przez teren gminy Pasym przebiega droga krajowa nr 53, co znacznie zwiększa natężenie hałasu komunikacyjnego wywołanego dużym natężeniem transportu kołowego. Wielkość oddziaływania zależy od natężenia, prędkości i struktury ruchu, tj. ilości pojazdów lekkich (osobowych i dostawczych) i ciężkich (ciężarowe z przyczepami i bez, ciągniki siodłowe, motocykle, autobusy i inne pojazdy samobieżne) oraz udziału pojazdów ciężkich w ruchu dobowym. Ważne są także parametry techniczne jezdni, takie jak szerokość pasa ruchu, rodzaj nawierzchni oraz względne położenie niwelety w stosunku do otoczenia. Uciążliwości związane z hałasem drogowym negatywnie wpływają na atrakcyjność terenów mieszkaniowych zlokalizowanych wzdłuż drogi krajowej.

W celu zmniejszenia niekorzystnego wpływu hałasu środowiskowego na stan zdrowia społeczeństwa konieczne jest podjęcie działań zmierzających do jego ograniczenia poprzez stosowanie zabezpieczeń akustyczno-budowlanych, właściwą lokalizację obiektów, odpowiednią organizację ruchu samochodów oraz poprawą nawierzchni dróg i stanu technicznego pojazdów.

Na analizowanym obszarze natężenie ruchu jest mniejsze niż średnia krajowa, co przekłada się na niższą emisję hałasu do środowiska. Przekroczenia w tym zakresie dotyczą w szczególności budynków zlokalizowanych w pobliżu ciągów drogowych – krajowych i wojewódzkich.²⁰

W gminie Pasym występuje wiele zjawisk negatywnych związanych z zagrożeniem środowiska. Wśród najbardziej istotnych należy wymienić dużą liczbę starego typu pieców węglowych. W mieście Pasym nie ma kotłowni o dużej liczbie przyłączonych obiektów, która mogłaby pełnić funkcję miejskiej ciepłowni. Wyjątkiem jest kotłownia, która zasilą w ciepło mieszkania w blokach wielorodzinnych przy ul. Wojciecha Kętrzyńskiego 2, 4 i 6.

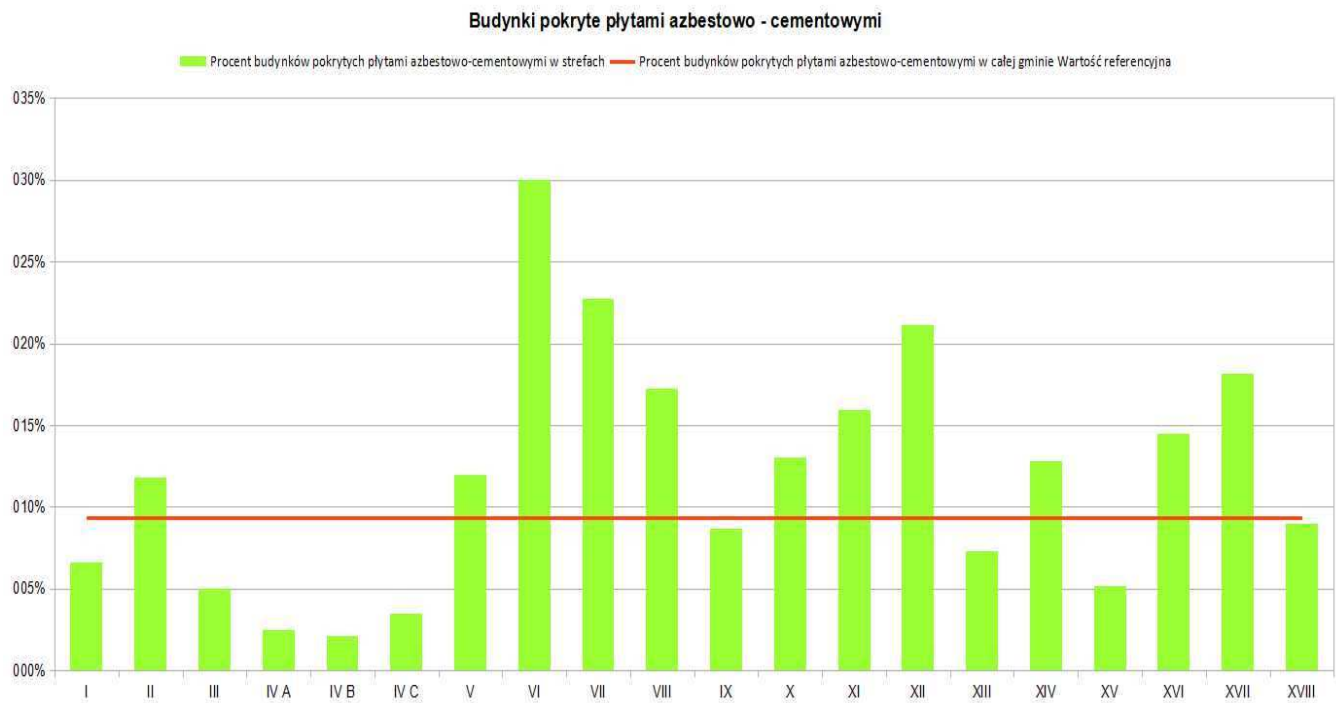
Większość obywateli miasta i gminy korzysta z własnych kotłów grzewczych, pośród których dominują kotły na węgiel. Powoduje to szczególnie w okresie zimowym, przy niskich temperaturach, zadymienie niebezpieczne dla zdrowia mieszkańców. Powoli kotły węglowe wymieniane są na kotły na paliwo ekologiczne. Przejściu na paliwo ekologiczne sprzyja przeznaczone na ten cel wysokie dofinansowanie ze środków UE.

Kolejnym bardzo ważnym czynnikiem zagrażającym środowisku jest użytkowanie pokryć z płyt azbestowo-cementowych. W celu pełnego, sukcesywnie prowadzonego, wyeliminowania tego zagrożenia, prowadzona jest na terenie całej Gminy akcja usuwania płyt z azbestem. W tym celu gmina Pasym co roku uczestniczy w konkursie zorganizowanym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska

²⁰ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla obszaru gmin położonych na terenie powiatu szczycieńskiego, mrągowskiego oraz nidzickiego

i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, w ramach którego mieszkańcy mogą otrzymać 85% dofinansowania na zdjęcie, transport i utylizację wyrobów zawierających azbest.

Wykres nr 14. Liczba budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi, zlokalizowanymi na terenie gminy Pasym, z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Źródło: opracowanie własne

Rysunek nr 18. Liczba budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi, zlokalizowanymi na terenie gminy

Budynki pokryte płytami azbestowo-cementowymi

Źródło: opracowanie własne

Jako miarodajny wskaźnik diagnostyczny przyjęto wartość liczby budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi na danym obszarze/strefie/podstrefie w odniesieniu do liczby mieszkańców danego obszaru/strefy/podstrefy.

Jako wskaźnik referencyjny przyjęto liczbę budynków pokrytych płytami cementowo-azbestowymi w całej gminie Pasym w odniesieniu do liczby mieszkańców gminy.

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego wszystkie uzyskane wskaźniki odniesiono do wartości referencyjnych jakimi są średnie wskaźniki, w danej grupie problemowej, dla całej gminy Pasym.

W celu ustalenia wartości i porównania wskaźników, zebrane dane zestawiono w poniższej tabeli w poszczególnych strefach na danym obszarze/strefie/podstrefie i wskaźniki referencyjne danego zjawiska negatywnego, odnoszące się do obszaru całej gminy Pasym.

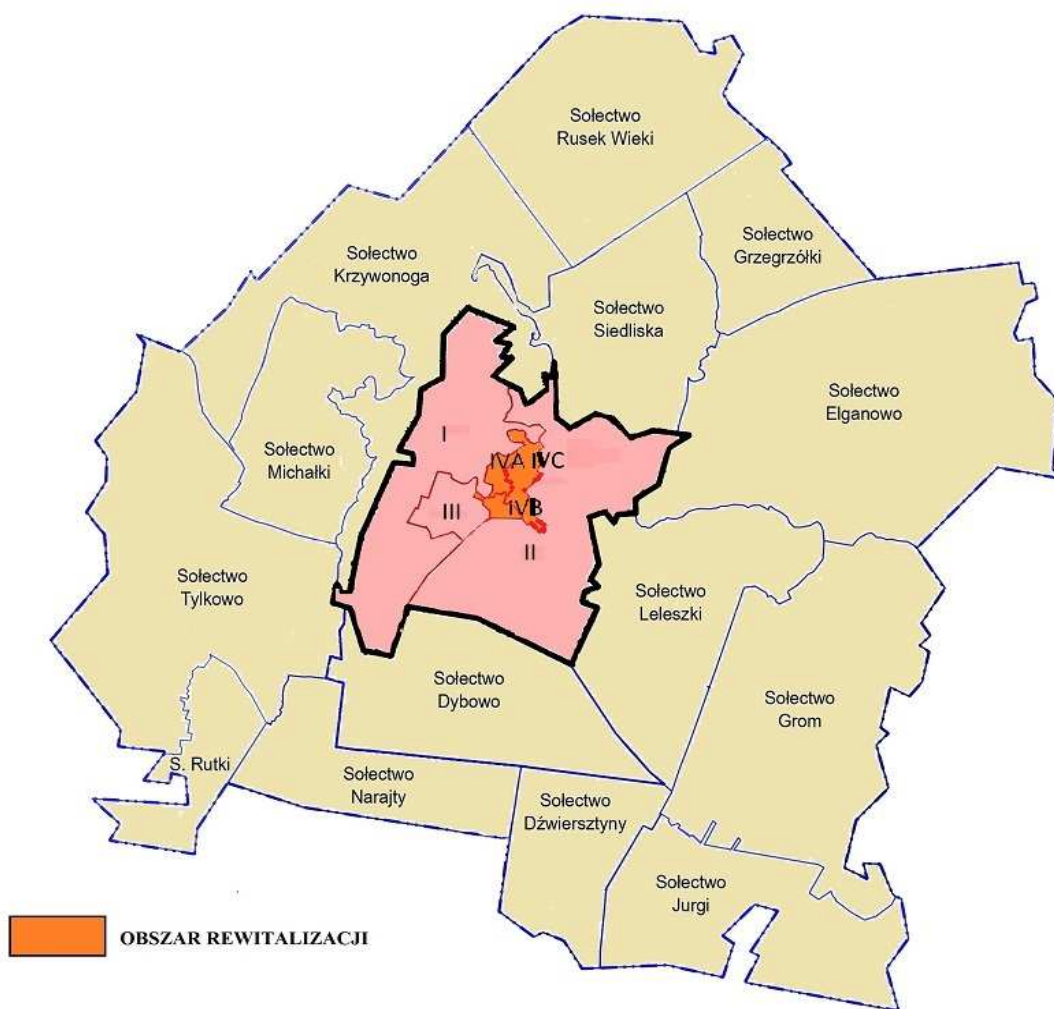
Tabela nr 13.

5. Wybór obszaru rewitalizacji

Po przeprowadzeniu analizy wskaźników dla terenu całej gminy Pasym, najwyższa, zbadana koncentracja zjawisk negatywnych występuje na terenie miasta Pasym i w sołectwie Grzegorzówki.

Z obszaru zdegradowanego, do przeprowadzenia procesów rewitalizacyjnych, jako obszar rewitalizacji wskazano strefę IV, podstrefy IVA, IVB, IVC położone na terenie miasta Pasym. Ograniczenie zasięgu obszaru rewitalizowanego związane jest z wymogiem nieprzekroczenia 20% powierzchni gminy (w przypadku gminy Pasym wynosi około 1% powierzchni gminy) i 30% liczby jej mieszkańców (w przypadku gminy Pasym wynosi około 28% liczby mieszkańców gminy), koncentracją zjawisk negatywnych jak również szczególnym znaczeniem tego obszaru dla rozwoju lokalnego.

Rysunek nr 19. Obszar rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Wskaźniki społeczne w zakresie zdiagnozowanych zjawisk negatywnych dla obszaru sołectwa Grzegorzówki przekroczyły średnie wielkości ww. wskaźników ustalone dla obszaru całej gminy ze względu na lokalizację we wsi Grzegorzówki, jedyne na terenie gminy, budynku z mieszkaniami socjalnymi. Do utworzenia mieszkań socjalnych został zaadoptowany budynek po byłej szkole podstawowej. W budynku znajduje się obecnie 9 lokali socjalnych. Lokale te użytkowane są przez osoby, które czasowo znalazły się w sytuacji trudnej. Nie wszystkie osoby potrzebują wsparcie z MGOPS w Pasymiu. Brana jest pod uwagę potrzeba objęcia wsparciem i programami aktywizacyjnymi osób z terenu sołectwa Grzegorzówki. Wsparcie i pomoc udzielona zostanie w ramach projektów aktywizacyjnych, które będą lub są prowadzone na terenie powiatu szczecińskiego.

Ograniczenie obszaru rewitalizowanego do obszarów położonych na terenie miasta Pasym wynika zarówno ze spełnienia kryteriów ogólnych opisujących sytuację w różnych sferach na analizowanym obszarze, jak również z kryteriów szczegółowych opisujących skalę zjawisk negatywnych. Dopełnieniem analizy jest uwzględnienie znaczenia wybranego obszaru dla rozwoju lokalnego w kontekście historycznym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Ważnym czynnikiem jest wzrost atrakcyjności miasta i gminy poprzez rewitalizację substancji zabytkowego starego rynku, reprezentacyjnego budynku po byłym kinie i budynku MOK, który zostanie zaadaptowany na potrzeby Centrum Wspierania Rodziny.

Obszar rewitalizacji obejmuje strefę IV, na terenie której położony jest m.in rynek staromiejski w Pasymiu, budynek Miejskiego Ośrodka Kultury i budynek po byłym kinie przy ul. Dworcowej. Obszar miasta Pasym strefa **IV, podstrefa A** obejmuje ulice: Jedności Słowiańskiej, Jeziorną, Krótką, ks. Barczewskiego, Mikołaja Reja, Ogrodową, Polną (numery 2, 4), Przejazdną, Rybacką, Rynek, Spichrzową, Dworcową (numery: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 13, 15, 17), Strażacką, Tartaczną, Tylną, Zamkową, Basztową, Warszawską (numery 1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 10A, 10B, 12, 12a, 14), Tadeusza Kościuszki (5, 11, 18) oraz Pocztową, strefa **IV, podstrefa B** obejmuje ulice: 1 Maja, Polną (numery 7, 9, 11), Dworcową (pozostałe numery) oraz Warszawską (numery 1A, 2, 2A, 4), natomiast strefa **IV, podstrefy C** obejmuje ulice: Górną, Kiepunki, Sportową, Wojciecha Kętrzyńskiego, Wypoczynkową, Wyzwolenia, Sadową, Tadeusza Kościuszki (numery 13, 15, 15a, 22, 22B, 24, 24A, 26), Pocztową (tereny niezamieszkałe), Działkową.

Podstrefy IVA, IVB i IVC to tereny intensywnie zamieszkałe, obejmujące swoim zasięgiem historyczną tkankę miejską. Jest to obszar o priorytetowym znaczeniu dla rozwoju wspólnoty samorządowej, obejmujący skarby dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i narodowym.

W podstrefach IVA, IVB i IVC dominującymi problemami społecznymi jest ubóstwo i bezrobocie. Ponadto w strefie IVC znajduje się ul. Kiepunki, na której działało Państwowe Gospodarstwo Rolne. Obecnie jest to obszar zamieszkiwany przez byłych pracowników PGR-Kiepunki. Spośród innych analizowanych sfer na czoło wysuwają się problemy techniczne, przestrzenno-funkcjonalne i środowiskowe. Problemy techniczne głównie dotyczą znacznego stopnia degradacji substancji budowlanej (budynki i budowle). W sferze przestrzenno-funkcjonalnej dominującym

problemem jest niski standard przestrzeni publicznej (rynek staromiejski). W sferze środowiskowej znaczącym problemem jest problem tzw. niskiej emisji, czyli użytkowania starych kotłów węglowych w większości budynków zlokalizowanych na tym terenie.

Ważnym czynnikiem, oprócz wskazanych powyżej, decydującym o wyborze podstref IVA, IVB i IVC jako obszaru rewitalizacji była potrzeba modernizacji budynków użyteczności publicznej tamże zlokalizowanych. Dotyczy to budynku po byłym konie, w którym zaplanowane jest utworzenie Centrum Aktywizacji Społecznej-siedziby Klubu Integracji Społecznej i budynku MOK, w którym utworzone zostanie Centrum Wspierania Rodziny. Poddanie ww. budynków procesom restytucji odgrywać będzie bardzo ważną rolę w procesie przywracania świetności miasta Pasym.

Szczególne, bezprecedensowe znaczenie odgrywać będzie poddanie procesom rewitalizacji historycznej przestrzeni rynku staromiejskiego. Zrewitalizowany rynek staromiejski odgrywać będzie *sui generis* rolę jako miejsce aktywizacji i integracji społecznej, w aktywnej formule wykorzystania przestrzeni publicznej. Na rynku prowadzona będzie aktywność wspierająca Centrum Aktywizacji Społecznej i Centrum Wspierania Rodziny.

Przeprowadzenie kompleksowych, opisanych w niniejszym dokumencie, procesów rewitalizacyjnych, stworzy niepowtarzalną szansę i warunki do podjęcia aktywnych działań w kierunku uzyskania efektu spójności społecznej, a co za tym idzie ograniczenia skali występowania negatywnych zjawisk.

Nie bez znaczenia jest podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy Pasym. Turystyka, szczególnie w okresie letnim, jest ważnym źródłem przychodów dla lokalnych przedsiębiorców. Jest też narzędziem promocji miasta i gminy Pasym.

Przeprowadzenie procesu rewitalizacji jest historyczną szansą dla lokalnej wspólnoty na odbudowanie jej potencjału ludzkiego i materialnego, odbudowanie i wzmocnienie poczucia dumy z małej ojczyzny, w której żyjemy.

6. Wizja obszaru rewitalizacji

Głównym efektem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasy na lata 2016–2023 będzie ograniczenie negatywnych zjawisk kryzysowych w różnych sferach (zwłaszcza społecznych) oraz wzmocnienie potencjału wewnętrznego obszaru rewitalizacji w celu harmonijnego i zrównoważonego rozwoju całej Gminy.

***Gmina Pasy, to gmina aktywnych mieszkańców, spójna społecznie,
wspierająca rodziny, oferująca dobrą jakość życia.
Gmina Pasy, to obszar przyjazny turystom, którego mieszkańcy promują
historię i kulturę regionu.***

W wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych na terenie gminy Pasy ograniczone zostaną problemy społeczne, których szczególna koncentracja występuje na obszarze rewitalizacji. Nastąpi poprawa wizerunku obszaru rewitalizacji, poprzez ożywienie społeczne, przestrzenne oraz gospodarcze.

Działania rewitalizacyjne przewidziane w programie służyć będą przeciwdziałaniu procesom wykluczenia i marginalizacji społecznej, wynikających m.in. z ubóstwa i bezrobocia. Podejmowane działania zostaną skierowane przede wszystkim do osób wykluczonych społecznie, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Dzięki zagospodarowaniu przestrzeni miejskiej poprawi się estetyka miasta, które przyciągnie do siebie mieszkańców gminy oraz turystów oferując zrewitalizowaną przestrzeń miejską- miejsce aktywizacji i integracji społecznej.

Troską otoczone zostaną rodziny w pierwszej kolejności te, wymagające wsparcia. W zmodernizowanym budynku po MOK utworzone zostanie Centrum Wspierania Rodziny. Działalność Centrum przyczyni się do wzmocnienia więzi rodzinnych, wsparcia rodzin w trudnych sytuacjach, integracji aktywizacji społecznej.

Spodziewany jest również wzrost dynamiki rozwoju przedsiębiorczości lokalnej poprzez poprawę jakości kształcenia oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych. Realizacja działań rewitalizacyjnych stworzy warunki do powstawania nowych inicjatyw gospodarczych, w co za tym idzie nowych miejsc pracy.

Realizacja projektów zbuduje i wzmocni wśród mieszkańców pozytywne nastawienie do działań na rzecz rozwoju miasta i gminy oraz stworzy sprzyjającą atmosferę do kreowania dalszych inicjatyw.

7. Cele rewitalizacji

Głównym celem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji gminy Pasym na lata 2016–2023 jest zmniejszenie skali występowania na obszarze rewitalizacji opisanych w diagnozie negatywnych zjawisk. Powyższy cel główny realizowany będzie przez pięć celów strategicznych, odpowiadających poszczególnym sferom procesu rewitalizacji (tj. społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej, technicznej i środowiskowej).

Cel główny

Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie spójności społecznej, wsparcie rodzin, aktywizacja mieszkańców, wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym

Cel strategiczny 1 – sfera społeczna

Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.

- 1.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 1.2. Integracja społeczna osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami gminy;
- 1.3. Wzrost kompetencji społecznej mieszkańców;
- 1.4. Wzrost aktywności kulturalnej mieszkańców;
- 1.5. Budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców w oparciu o historię i regionalne tradycje;
- 1.6. Wzrost zaangażowania społeczeństwa w inicjatywy obywatelskie.
- 1.7. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, szczególnie ludności należącej do grup wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem;
- 1.8. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie sieci społecznych, aktywizacji zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;

Cel strategiczny 2 – sfera przestrzenno-funkcjonalna

Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców

- 2.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej
- 2.2. Rozwój infrastruktury kulturalnej
- 2.3. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej
- 2.4. Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
- 2.5. Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
- 2.6. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki terenów zielonych
- 2.7. Zabezpieczenie i ochrona zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego

2.8. Poprawa stanu infrastruktury komunalnej

Cel strategiczny 3 – sfera gospodarcza

Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.

- 3.1. Stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej;
- 3.2. Poprawa warunków do rozwoju turystyki, lokalnego handlu detalicznego i gastronomii poprzez rewitalizację przestrzeni publicznej;
- 3.3. Stworzenie warunków do funkcjonowania podmiotów wspierających rozwój spółdzielni socjalnych, aktywizację zawodową i podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Cel strategiczny 4 – sfera środowiskowa

Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego.

- 4.1. Ochrona i zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych miasta;
- 4.2. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców;
- 4.3. Wspieranie inicjatyw proekologicznych;
- 4.4. Zwiększanie efektywności energetycznej budynków;

Cel strategiczny 5 – sfera techniczna

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz estetyki budynków użyteczności publicznej

- 5.1. Wzrost stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne
- 5.2. Modernizacja obiektów użyteczności publicznej
- 5.3. Zachowanie i rewitalizacja budynków, obiektów oraz przestrzeni miejskich o walorach historycznych, kulturowych, architektonicznych i urbanistycznych;

8. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Niniejsza częśći Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym na lata 2016–2023 zawiera opis planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na początku przedstawione zostały podstawowe projekty rewitalizacji, tj. przedsięwzięcia bez których osiągnięcie celów programu nie będzie możliwe, a obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z sytuacji kryzysowej. Następnie zamieszczono projekty uzupełniające (w większości przewidziane do realizacji w obszarze rewitalizacji). Projekty te są komplementarne względem podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak również wpisują się w cele niniejszego dokumentu.

8.1. Podstawowe projekty rewitalizacyjne

Realizacja zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji, ma na celu ograniczenia występowanie negatywnych zjawisk społecznych w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, uzależnień, niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Głównym zadaniem związanym z podjęciem i przeprowadzeniem działań rewitalizacyjnych, jest zmniejszenie występowania negatywnych zjawisk na obszarze objętym rewitalizacją. Wyznaczone do osiągnięcia cele skupiają się wokół takich sfer jak: społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, gospodarcza, środowiskowa i techniczna.

Spodziewanym efektem przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych będzie ograniczenie występowania i skali problemów społecznych na rewitalizowanym obszarze. Realizacji zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych przyczyni się do poprawy wizerunku rewitalizowanego. Zagospodarowanie przestrzeni miejskiej podniesie estetykę miasta z pożytkiem zarówno dla mieszkańców jak i turystów, stworzy warunki do ożywienia gospodarczego miasta.

Osiągnięcie założonych celów będzie wymagało podjęcia działań w sferze modernizacji infrastruktury i w sferze społecznej. W pierwszej kolejności nastąpi przygotowanie infrastruktury. Procesowi rewitalizacji zostaną poddane trzy elementy infrastruktury miejskiej tj.:

- o budynek po byłym kinie, w którym będzie utworzone **Centrum Aktywizacji Społecznej**, którego operatorem będzie Klub Integracji Społecznej,
- o budynek obecnego Miejskiego Ośrodka Kultury, który będzie zagospodarowany do działań objętych programami **Centrum Wspierania Rodziny**;
- o rynek staromiejski, stanowić będzie **Strefę Integracji i Aktywizacji Społecznej**, obszar objęty działaniami Klubu Integracji Społecznej i Centrum Wsparcia Rodziny.

Koncentracja zjawisk kryzysowych na obszar zrewitalizowanym wymusza zaangażowanie **łączne**, zarówno przestrzeni rynku staromiejskiego jak również dwóch budynków. W budynkach i strefie rynku staromiejskiego realizowane będą projekty społeczne.

Zrewitalizowany rynek staromiejski stanowić będzie element spajający działania Klubu Integracji Społecznej operującego w Centrum Aktywizacji Społecznej, oraz Centrum Wspierania Rodziny. Planuje się, że rynek staromiejski będzie pełnił funkcję strefy integracji i aktywizacji społecznej, będzie miejscem realizacji przedsięwzięć

plenerowych oraz projektów społecznych, wspólnych i indywidualnych, prowadzonych przez KIS i Centrum Wspierania Rodziny. Organizowane na rynku staromiejskim przedsięwzięcia będą angażowały do współudziału społeczność lokalną.

Klub Integracji Społecznej (KIS)

Klub Integracji Społecznej prowadzony będzie w ramach działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Klub Integracji Społecznej (KIS) to jednostka, której celem działalności będzie udzielanie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS będzie realizował działania na rzecz wzajemnego integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych oraz ze społecznością lokalną.

Głównym celem KIS będą działania, które zapewniają pomoc w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizacja zawodowa i pomoc w osobistym rozwoju osób zagrożonych marginalizacją lub niemogących własnym działaniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych. Ponadto uczestnicy mogą liczyć na pomoc w samoorganizowaniu się w grupy w celu podejmowania wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzających do samozatrudnienia.

Klub Integracji Społecznej będzie otwarty na potrzeby lokalnego środowiska. Działalność KIS będzie zmierzała do świadczenia usług dostosowanych do potrzeb grup ryzyka.

Działania prowadzone przez KIS będą zmierzać w szczególności do wzmocnienia następujących postaw uczestników:

- o wzajemnego wspierania się w pokonywaniu barier i trudności w życiu codziennym,
- o zdobywanie wiedzy i doświadczeń,
- o stałej edukacji personalnej, zawodowej i społecznej będącej kluczem do podnoszenia własnej wartości na rynku pracy,
- o osiągnięcia samodzielności ekonomicznej oraz umiejętności gospodarowania własnymi dochodami,

Prowadzony przez KIS proces reintegracji będzie przebiegał na kilku płaszczyznach: społeczno-interpersonalnej, kulturowej, duchowo-moralnej, zawodowej i obywatelskiej.

Grupy osób planowane do objęcia działaniami KIS to:

- o osoby wykluczone i marginalizowane społecznie, w tym:
 - osoby bezrobotne, w szczególności długotrwale,
 - kobiety pozostające poza rynkiem pracy,
 - osoby niepełnosprawne, w tym upośledzone umysłowo i chore psychicznie,
 - wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych,
 - osoby uzależnione, po okresie leczenia odwykowego,
 - matki samotnie wychowujące dzieci,
 - osoby bezdomne i zagrożone utratą mieszkań,
 - osoby opuszczające zakłady karne.

Podstawowe formy działania KIS to:

- o grupy samopomocowe, grupy wsparcia, grupy terapeutyczne,
- o poradnictwo psychologiczne,
- o szkolenia,
- o doradztwo zawodowe,
- o wolontariat,
- o wymiana usług (barter),
- o spółdzielnie socjalne,
- o roboty publiczne,
- o prace interwencyjne,
- o staże.

Jednym z ważniejszych działań KIS będzie propagowanie idei wolontariatu i budowanie struktur wolontariatu.

Pracą KIS będzie kierował koordynator, nadzorujący i monitorujący pracę klubu, dbający o rozwój klubu (min. współpraca z partnerami, promocja idei samopomocy), organizujący pracę grup.

W działania KIS zaangażowani będą pracownicy socjalni, i w zależności od potrzeb, eksperci: psycholog, prawnik, doradca zawodowy.

Zaplecze techniczne KIS:

Na prowadzenie działalności KIS przeznaczony będzie zrewitalizowany budynek po byłym kinie. Wszystkie pomieszczenia w budynku, w tym sale szkoleniowe i zaplecze socjalne, będą dostępne i dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Centrum Wspierania Rodziny (CWR)

Działalność Centrum Wspierania Rodziny prowadzona będzie w ramach Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Powstałe Centrum Wspierania Rodziny będzie placówką zapewniającą kompleksowe wsparcie dla rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach. Celem działalności placówki będzie wielopłaszczyznowe rozwiązywanie problemów poprzez:

- o rozpoznanie i udzielenie wsparcia emocjonalnego oraz pomocy psychologicznej rodzinom doświadczającym różnego typu kryzysów,
- o pomoc rodzinom z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą oraz rodzinom z ograniczoną przez sąd władzą rodzicielską,
- o poradnictwo prawno-społeczne (z zakresu pomocy społecznej, kodeksu karnego i prawa rodzinnego) oraz pomoc przy pisaniu pism procesowych do sądu,
- o rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy,
- o edukacja w zakresie tematyki choroby alkoholowej i innych uzależnień (w tym od narkotyków i mediów cyfrowych np. Internetu) i możliwościach podjęcia profesjonalnej terapii,
- o motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i osób współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia odwykowego, motywowanie

- do podjęcia specjalistycznego leczenia,
- o udzielanie wsparcia osobom uzależnionym w trakcie leczenia, jak również po jego zakończeniu,
- o udzielanie wsparcia osobom współuzależnionym.
- o współpraca z innymi instytucjami mogącymi włączyć się w systemową i długofalową pomoc dla korzystających z usług Centrum Wspierania Rodziny,
- o inne zadania realizowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

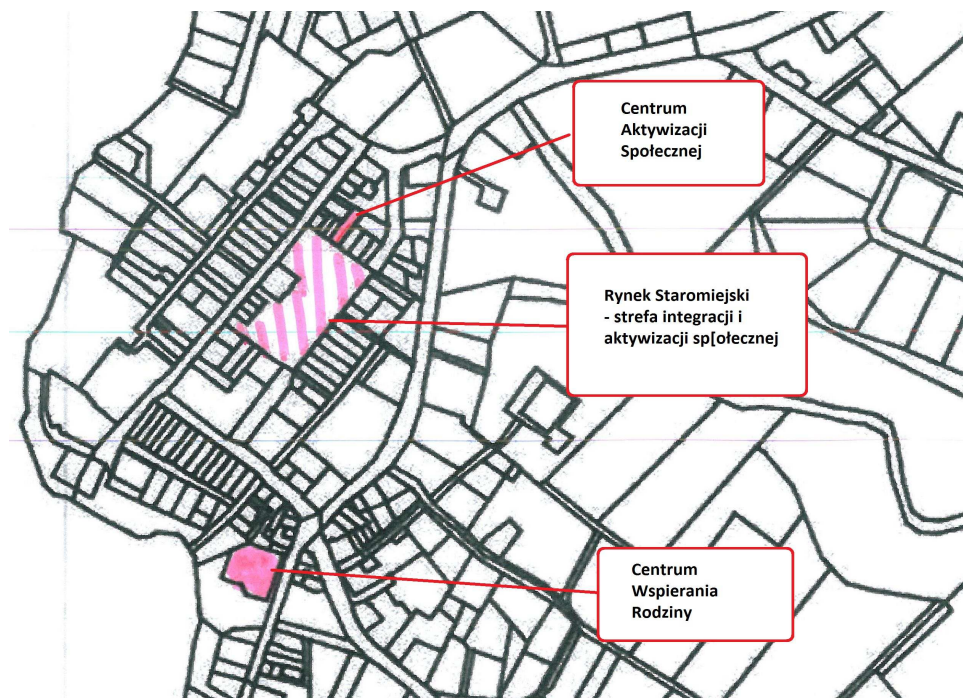
Formy pomocy udzielanej w Centrum Wspierania Rodziny to:

- o konsultacje psychologiczne,
- o konsultacje prawne,
- o konsultacje terapeuty uzależnień,
- o dyżur Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- o psychoterapia indywidualna,
- o warsztaty psychoedukacyjne dla rodziców, doskonalące umiejętności i kompetencje wychowawcze,
- o warsztaty umiejętności społecznych,
- o warsztaty rozwoju osobistego,
- o inne grupy wsparcia np. dla osób dotkniętych przemocą, osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- o organizowanie rodzinnych pikników integracyjnych,
- o organizowanie kreatywnych form spędzania czasu wolnego.

Zaplecze techniczne Centrum Wspierania Rodziny to:

Działalność Centrum Wspierania Rodziny prowadzona będzie w zrewitalizowanym budynku po Miejskim Ośrodku Kultury. Wszystkie pomieszczenia oraz dostęp do sal szkoleniowych i zaplecza socjalnego – będzie dostosowany dla osób niepełnosprawnych.

Rysunek nr 20. Mapa projektów podstawowych

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 14. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji

Projekty podstawowe	
Projekt nr 1	
Tytuł projektu	Rewitalizacja- przebudowa rynku staromiejskiego w Pasymiu – utworzenie strefy integracji i aktywizacji społecznej.
Podmioty realizujące	Gmina Pasym
Zakres zadań	Na terenie zrewitalizowanego rynku będą prowadzone działania integrujące i aktywizujące społeczność lokalną inicjowane i prowadzone przez Klub Integracji Społecznej i Centrum Wspierania Rodziny. Obszar rynku będzie przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Lokalizacja	Rynek starego miasta w Pasymiu. Rynek starego miasta zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	4 050 000,00
Okres realizacji	październik 2017 – październik 2018
Priorytet inwestycyjny	9b
Rezultaty	-podniesienie atrakcyjności społecznej przestrzeni publicznej oraz nadanie wyższych walorów funkcjonalnych i estetycznych obszaru rynku z uwzględnieniem regionalnej tożsamości,

	-spadek bezrobocia wskutek wzrostu aktywności gospodarczej związanej ze zwiększeniem atrakcyjności przestrzeni publicznej, -wzrost integracji i aktywizacji mieszkańców, -wzrost kapitału społecznego, -wzrost przedsiębiorczości
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów bądź utworzonej/rekultywowanej przestrzeni w miastach (osoby)
Wskaźniki produktu	Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach miejskich (m2). Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha).
Źródło danych	Protokół z odbioru robót budowlanych prowadzonych na rynku starego miasta.
Sposób mierzenia rezultatów	Nadzór nad przebiegiem robót budowlanych prowadzony przez kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego.
Odniesienie do celów rewitalizacji	Zrewitalizowany rynek starego miasta w Pasymiu tworzący strefę aktywizacji i integracji społecznej. Wzmocnienie rangi rynku staromiejskiego jako obszaru aktywności kulturalnej. Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego. Poprawa warunków estetyki przestrzeni publicznej.
Projekt nr 2	
Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Aktywizacji Społecznej - siedziby Klubu Integracji Społecznej
Podmioty realizujące	Gmina Pasym
Zakres zadań	Przebudowa i modernizacja budynku po byłym kinie do prowadzenia działalności Klubu Integracji Społecznej w Pasymiu. Budynek będzie również przystosowany do korzystania przez osoby niepełnosprawne. Celem działalności KIS będzie udzielanie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS będzie realizował działania na rzecz wzajemnego integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych oraz ze społecznością lokalną m.in. działania w kierunku zapewnienia pomocy w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizacji zawodowej i pomocy w osobistym rozwoju osób zagrożonych marginalizacją lub

	niemogących własnym działaniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych
Lokalizacja	Budynek po byłym kinie w Pasymiu, ul. Dworcowa 8. Budynek zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	5 150 000,00
Okres realizacji	maj 2017 – lipiec 2018 rok.
Priorytet inwestycyjny	9b
Rezultaty	-włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych, -wzrost integracji i aktywizacji mieszkańców, -wzrost kapitału społecznego, -spadek bezrobocia, -wzrost przedsiębiorczości
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych budynków publicznych na obszarach miejskich (osoby)
Wskaźniki produktu	Budynki publiczne wyremontowane na obszarach miejskich (m2) Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt) Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (m2). Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha). Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szt)
Źródło danych	Protokół z odbioru budynku do użytkowania
Sposób mierzenia rezultatów	Dokumentacja przebiegu robót budowlanych prowadzona przez kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego.
Odniesienie do celów rewitalizacji	Zrewitalizowany budynek przeznaczony będzie do prowadzenia działalności Klubu Integracji Społecznej Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego. Poprawa warunków estetyki budynków użyteczności publicznej.
Projekt nr 3	
Tytuł projektu	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej
Podmioty realizujące	Gmina Pasym/Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu
Zakres zadań	Zadania związane z działalnością Klubu Integracji Społecznej opisane są w Ustawie z dnia 13 czerwca 2003 o zatrudnieniu socjalnym.

	Celem działalności KIS będzie udzielanie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS będzie realizował działania na rzecz wzajemnego integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych oraz ze społecznością lokalną m.in. działania w kierunku zapewnienia pomocy w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizacji zawodowej i pomocy w osobistym rozwoju osób zagrożonych marginalizacją lub niemogących własnym działaniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych
Lokalizacja	Przebudowany i zmodernizowany budynek po byłym kinie w Pasymiu, ul Dworcowa 8, rynek starego miasta w Pasymiu. Budynek i rynek starego miasta zlokalizowane są w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	792 000,00
Okres realizacji	lipiec 2018 – lipiec 2021.
Priorytet inwestycyjny	9i
Rezultaty	Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek). Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu
Wskaźniki produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.
Źródło danych	Liczba podpisanych deklaracji uczestnictwa w projekcie
Sposób mierzenia rezultatów	Deklaracje uczestnictwa w projekcie
Odniesienie do celów rewitalizacji	Ograniczenie skali i zakresu występowania problemów społecznych na obszarze rewitalizacji. Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego Miasta i Gminy Pasym. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego. Poprawa warunków estetyki przestrzeni i budynków użyteczności publicznej.

Projekt nr 4	
Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Wspierania Rodziny w przebudowanym i zmodernizowanym budynku Miejskiego Ośrodka Kultury
Podmioty realizujące	Gmina Pąsym
Zakres zadań	Modernizacja i przebudowa budynku Miejskiego Ośrodka Kultury na potrzeby działalności Centrum Wspierania Rodziny. Przystosowanie budynku również do korzystania przez osoby niepełnosprawne. Zakres działań Centrum Wspierania Rodziny obejmuje: 1. rozpoznanie i udzielenie wsparcia emocjonalnego oraz pomocy psychologicznej rodzinom doświadczającym różnego typu kryzysów, 2. pomoc rodzinom z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą oraz rodzinom z ograniczoną przez sąd władzą rodzicielską, 3. poradnictwo prawno-społeczne (z zakresu pomocy społecznej, kodeksu karnego i prawa rodzinnego) oraz pomoc przy pisanu pism procesowych do sądu, 4. rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy, 5. edukacja w zakresie tematyki choroby alkoholowej i innych uzależnień (w tym od narkotyków i mediów cyfrowych np. Internetu) i możliwościach podjęcia profesjonalnej terapii, 6. motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i osób współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia odwykowego, motywowanie do podjęcia specjalistycznego leczenia, 7. udzielanie wsparcia osobom uzależnionym w trakcie leczenia, jak również po jego zakończeniu, 8. udzielanie wsparcia osobom współuzależnionym. 9. współpraca z innymi instytucjami mogącymi włączyć się w systemową i długofalową pomoc dla korzystających z usług Centrum Wspierania Rodziny,
Lokalizacja	Budynek Miejskiego Ośrodka Kultury w Pąsymiu, ul. Rynek 10a. Budynek zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	2 089 000,00
Okres realizacji	marzec 2017 – maj 2018
Priorytet inwestycyjny	9b
Rezultaty	-wzrost działań w zakresie wsparcia społecznego dla rodzin w kryzysie, - wzrost działań w zakresie wsparcia społecznego dla osób i rodzin osób uzależnionych, -spadek zjawiska przemocy w rodzinie, -wzrost integracji i aktywizacji społecznej,

Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych budynków publicznych na obszarach miejskich (osoby)
Wskaźniki produktu	Budynki publiczne wyremontowane na obszarach miejskich (m2) Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt) Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (m2). Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha). Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szt)
Źródło danych	Protokół z odbioru budynku do użytkowania
Sposób mierzenia rezultatów	Dokumentacja przebiegu robót budowlanych prowadzona przez kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego.
Odniesienie do celów rewitalizacji	Zrewitalizowany budynek przeznaczony do prowadzenia działalności Centrum Wspierania Rodziny Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego. Poprawa warunków estetyki budynków użyteczności publicznej.
Projekt nr 5	
Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Wspierania Rodziny
Podmioty realizujące	Gmina Pasym/Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu
Zakres zadań	Prowadzenie działań związanych z wszechstronnym wsparciem rodzin i jej członków w sytuacjach kryzysowych. 1. rozpoznanie i udzielenie wsparcia emocjonalnego oraz pomocy psychologicznej rodzinom doświadczającym różnego typu kryzysów, 2. pomoc rodzinom z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą oraz rodzinom z ograniczoną przez sąd władzą rodzicielską, 3. poradnictwo prawno-społeczne (z zakresu pomocy społecznej, kodeksu karnego i prawa rodzinnego) oraz pomoc przy pisaniu pism procesowych do sądu, 4. rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy, 5. edukacja w zakresie tematyki choroby alkoholowej i innych uzależnień (w tym od narkotyków i mediów cyfrowych np. Internetu) i możliwościach podjęcia profesjonalnej terapii,

	6. motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i osób współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia odwykowego, motywowanie do podjęcia specjalistycznego leczenia, 7. udzielanie wsparcia osobom uzależnionym w trakcie leczenia, jak również po jego zakończeniu, 8. udzielanie wsparcia osobom współuzależnionym. 9. współpraca z innymi instytucjami mogącymi włączyć się w systemową i długofalową pomoc dla korzystających z usług Centrum Wspierania Rodziny,
Lokalizacja	Zmodernizowany budynek po Miejskim Ośrodku Kultury, Pasym, ul Rynek 10a. Budynek zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	288 000,00
Okres realizacji	lipiec 2018 – lipiec 2021
Priorytet inwestycyjny	9iv
Rezultaty	Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji: - spadek liczby rodzin z dysfunkcjami znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, - wzrost udziału rodzin w życiu społecznym, - wzrost aktywizacji i integracji osób ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym, - obniżenie stopy bezrobocia w obszarze rewitalizowanym.
Wskaźniki rezultatu	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu programu. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje (łącznie z prowadzącymi działalność na własnych rachunek).
Wskaźniki produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie.
Źródło danych	Liczba podpisanych deklaracji uczestnictwa w projekcie
Sposób mierzenia rezultatów	Deklaracje uczestnictwa w projekcie
Odniesienie do celów rewitalizacji	Ograniczenie skali i zakresu występowania problemów społecznych na obszarze rewitalizacji. Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.

	Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego. Poprawa warunków estetyki budynków użyteczności publicznej.
--	---

Źródło: opracowanie własne

8.2. Uzupełniające projekty rewitalizacyjne

Tabela nr 15. Wykaz projektów komplementarnych

Projekty uzupełniające			
L.p.	Podmiot realizujący	Tytuł projektu	Uzasadnienie
Ochrona dziedzictwa kulturowego			
1	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja gotyckich ław z XV w. oraz ław manierystycznych i posadzki z kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	W ramach realizacji projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji gotyckich ław z XV w. oraz ław manierystycznych i posadzki z kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu.
2	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja drewnianej empyry z XVII/XVIII w. i drewnianego sklepienia z XVIII w. kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu	W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji drewnianej empyry z XVII/XVIII w. i drewnianego sklepienia z XVIII w. kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu
3	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja wnętrza wieży z XV w.: parter, pierwsze piętro, klatki schodowe, trzy	W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji wnętrza wieży z XV w.: parter, pierwsze piętro, klatki schodowe, trzy drewniane podesty na trzech piętrach, kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej

		drewniane podesty na trzech piętrach, kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu
4	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja gotyckich, średniowiecznych ścian wewnątrz kościoła ewangelickiego w Pasymiu	W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji gotyckich, średniowiecznych ścian wewnątrz kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko- Augsburskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu.
5	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja średniowiecznych miejskich murów obronnych (wewnętrzna strona przy kościele ewangelickim w Pasymiu).	W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji średniowiecznych miejskich murów obronnych (wewnętrzna strona przy kościele ewangelickim w Pasymiu). Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu.
Budowanie tożsamości regionalnej, kultura			
6	Miejski Ośrodek Kultury w Pasymiu	Pasym Mazurskie Hollywood	Stworzenie marki „Pasym Mazurskie Hollywood” w Pasymiu wpłynie na zwiększenie zainteresowania turystów z kraju jak i Europy naszym miastem, regionem i województwem. Tak szerokie działania są możliwe dzięki powstałemu na terenie powiatu portowi lotniczemu w Szymanach. Nasze pasymskie Hollywood będzie jednym takim miasteczkiem filmowym w tej części kraju. Spodziewanym efektem jest wzrost rozpoznawalności a co za tym idzie ożywienie turystyczne i gospodarcze całego

			regionu. Dzięki powstałemu szlakowi turystycznemu zostaną zagospodarowane mało znane części miasta Pasym.
Aktywizacja osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, edukacja			
7	Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu	Młodzi programują – kreatywnie, ciekawie i z pasją.	Dzięki projektowi wzrośnie zaangażowanie młodych ludzi w samorozwój. Ciekawie prowadzone zajęcia, dostęp do sprzętu i specjalistów, będą zachętą do pokonania barier społecznych i mentalnych (bieda, bezrobocie, brak wzorców) uniemożliwiających doskonalenie się w IT. Działania prowadzone w obszarze nowych technologii będą sprzyjać rozwojowi intelektualnemu oraz kreatywności dzieci i młodzieży. W dalszej perspektywie mogą ułatwić im znalezienie dobrej pracy, prowadzenie własnej działalności gospodarczej na terenie gminy. Realizacja projektu ma również szansę wzbogacić sferę gospodarczą terenów rewitalizacji. Na zajęciach i warsztatach mogą być wprowadzane nowoczesne rozwiązania i metody działania dla lokalnych przedsiębiorstw. Wzmocni to ich pozycję i konkurencyjność.
8	Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu	Pasymaska Biblioteka cyfrowa	Dzięki projektowi wzrośnie zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne. Zmniejszy się wzajemna nieufność i podejrzliwość. Lepsze wzajemne poznanie się, spowoduje łatwiejsze nawiązywanie współpracy między sobą. Młodzi ludzie dzięki projektowi mają szansę lepiej poznać miejsce, w którym żyją, lepiej się z nim identyfikować. Innym aspektem jest też zwiększenie się integracji w obrębie poszczególnych grup społecznych. Digitalizacja i opracowanie w jednym miejscu dokumentów dotyczących danej grupy (np. rolników, rybaków, nauczycieli) pozwoli na lepsze ich scalenie i łatwiejszą identyfikację. Integracja społeczna, większe zaangażowanie mieszkańców w życie Gminy sprzyjać będzie pośrednio również rozwojowi gospodarczemu.
9	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Integracja szansą na lepsze jutro	Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej oraz przystosowanie do życia społecznego mieszkańców gminy Pasym będących podopiecznymi MGOPS. 2. Zwiększenie dostępności do usług społecznych dla mieszkańców gminy Pasym

			będących podopiecznymi MGOPS. 3. Zwiększenie zdolności i umiejętności do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie oraz zintegrowanie ze społecznością lokalną gminy Pasym. 4. Zdobycie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy.
10	Radosław Grotkowski „Lewiatan”	Integracja społeczna poprzez kulturę fizyczną i sport	Projekt przyczyni się do aktywizacji zawodowej oraz integracji społecznej mieszkańców Gminy Pasym.
Adaptacja, modernizacja, termomodernizacja budynków			
11	Przedszkole w Pasymiu	Modernizacja gospodarki cieplnej i niskoemisyjnej	Projekt przyczyni się do poprawy gospodarki cieplnej. Zmniejszeniu ulegną wydatki na ogrzewanie budynku, koszty energii elektrycznej oraz gazy cieplarniane w środowisku.
Ochrona środowiska			
12	Radosław Grotkowski „Lewiatan”	Modernizacja sieci elektrycznej poprzez instalację fotowoltaiczną.	Realizacja projektu przyczyni się do pozyskania energii elektrycznej z naturalnego źródła energii – słońca. Spowoduje, to obniżenie zużycia energii elektrycznej z sieci oraz będzie to korzystne dla środowiska naturalnego. Instalacja fotowoltaiczna nie wpływa negatywnie na środowisko i nie wydziela do atmosfery żadnych szkodliwych substancji.
13	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Pasymiu i budynku gimnazjum przy Zespole Szkół	Termomodernizacja budynków szkoły i sali sportowe, wymiana źródeł ciepła (realizacja zadań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej)	Projekt przyczyni się do poprawy gospodarki cieplnej w obiektach. Zmniejszeniu ulegną wydatki na ogrzewanie budynku, oraz emisja gazów cieplarnianych.

Źródło: opracowanie własne

9. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych w okresie programowania 2014–2020 (2023) są środki europejskie wydatkowane przede wszystkim w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Równocześnie komplementarnymi względem nich źródłami finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych są fundusze europejskie w ramach krajowych programów operacyjnych (np. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko), jak również środki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz inne źródła finansowania (np. środki prywatne). Poniżej zamieszczono szczegółowy opis potencjalnych źródeł finansowania projektów przewidzianych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym.

Krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe, w tym:

- o środki pochodzące z funduszy unijnych w nowym okresie programowania na lata 2014-2020 (m.in. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny);
- o krajowe środki finansowe (np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Środki własne budżetowe na realizację zadań własnych Gminy, w tym:

- o dochody własne.

Komercyjne instrumenty finansowe, w tym:

- o pożyczki i kredyty bankowe.

Środki innych uczestników (partnerów) procesu wdrażania programu rewitalizacyjnego, w tym sektora prywatnego.

Najważniejszym źródłem finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych są fundusze unijne opisane w dokumencie: *Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014-2020 - Umowa Partnerstwa* (dot. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Działania rewitalizacyjne mogą być finansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020, jak również z krajowych środków operacyjnych (KPO): Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (2014-2020), Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 oraz Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020.

Istotnym elementem, który należy także uwzględnić w strukturze finansowania rewitalizacji, są środki na działania społeczne, którymi dysponują urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej, centra oraz instytucje wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej i in. Podobnie należy postrzegać instytucje rządowe i samorządowe oraz ich oddziały,

dysponujące instrumentami i środkami mogącymi stanowić ważny komponent w finansowaniu rewitalizacji (np. Fundusz Termomodernizacji i Remontów, Fundusz Dopłat, program Mieszkanie dla Młodych, program społecznego budownictwa mieszkań na wynajem o umiarkowanym czynszu, rządowy program wsparcia budownictwa socjalnego, programy typu: LEMUR, KAWKA, BOCIAN, SOWA, środki wspierające przedsiębiorczość, Program „Świetlica-Dzieci-Praca”, projekty pilotażowe „Aktywny samorząd” itd.).²¹ Dodatkowym źródłem finansowania inwestycji jest Fundusz Kościelny i środki ministerialne.

Tabela nr 16. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych

L.p.	Nazwa projektu	Wartość projektu netto [PLN]	Źródła finansowania
Ożywienie społeczno -gospodarcze i kulturalne Pasymia			
1.1.	Utworzenie Centrum Kultury – adaptacja budynku po dawnym kinie	4 500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
1.2.	Działalność Centrum Aktywizacji Zawodowej i Kulturalnej na rzecz aktywizacji społecznej, zawodowej i gospodarczej	669 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
1.3.	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej w wyremontowanym budynku po MOKu.	1 100 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
1.4.	Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego - rewitalizacja rynku staromiejskiego i przestrzeni około rynkowej w Pasymiu.	6 100 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
Projekty uzupełniające			
1	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja gotyckich ław z XV w. oraz ław manierystycznych i posadzki z kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	1 192 060,75	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne

²¹ Krajowa Polityka Miejska 2023

2	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja drewnianej empory z XVII/XVIII w. i drewnianego sklepienia z XVIII w. kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu.	1 030 963,34	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
3	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja wnętrza wieży z XV w.: parter, pierwsze piętro, klatki schodowe, trzy drewniane podesty na trzech piętrach, kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	5 300 039,61	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
4	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja gotyckich, średniowiecznych ścian wewnątrz kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	1 840 432,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
5	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja średniowiecznych miejskich murów obronnych (wewnętrzna strona przy kościele ewangelickim w Pasymiu).	350 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
6	Pasym Mazurskie Hollywood	500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
7	Młodzi programują – kreatywnie, ciekawie i z pasją.	170 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
8	Pasymska Biblioteka cyfrowa	100 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
9	Integracja szansą na lepsze jutro	370 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne

10	Integracja społeczna poprzez kulturę fizyczną i sport	150 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
11	Modernizacja gospodarki ciepłej i niskoemisyjnej	150 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne/środki własne
12	Modernizacja sieci elektrycznej poprzez instalację fotowoltaiczną.	55 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne/środki własne
13	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Pasymiu i sali gimnastycznej w Zespole Szkół	850 000,0	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne/środki własne

Źródło: opracowanie własne

10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji

Prace nad „*Ponadlokalnym programem rewitalizacji sieci miast Cittaslow*” rozpoczęły się w lipcu 2013 roku. Udział w programie zadeklarowały wszystkie miasta województwa warmińsko – mazurskiego, będące członkami sieci Cittaslow. Początkowo były to władze 9 miast: Biskupca, Bisztynka, Gołdapi, Lidzbarka Warmińskiego, Lubawy, Nowego Miasta Lubawskiego, Olsztynka, Reszla i Rynu. Po otrzymaniu 9 listopada 2013 r. członkostwa w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Cittaslow przez Barczewo i Dobre Miasto oraz 5 kwietnia 2014 r. przez Pasym, Górowo Iławeckie i Nidzicę, liczba miast biorących udział w programie zwiększyła się do 14.

Aktywna współpraca przedstawicieli sieci miast koordynowana była przez Warmińsko – Mazurską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie oraz przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego. W celu zapewnienia współpracy pomiędzy władzami poszczególnych gmin i społeczeństwem, zostały powołane na poziomie poszczególnych gmin grupy robocze do spraw rewitalizacji. Z każdej grupy wyłoniono przedstawiciela do grupy roboczej na poziomie sieci Cittaslow. Efektem prac grup roboczych było wypracowanie zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (projektów infrastrukturalnych i społecznych)

Rewitalizacja jest procesem o wybitnie partycypacyjnym charakterze. Włączanie różnorodnych grup interesariuszy w działania rewitalizacyjne powinno odbywać się kompleksowo i na wszystkich etapach tego procesu. Włączenie różnych interesariuszy w rewitalizację powinno obejmować wspólne inicjowanie i prowadzenie działań zmierzających do poprawy zastanej sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji.

Za zapewnienie prawidłowego włączenia różnorodnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji odpowiadał będzie Komitet ds. Rewitalizacji.

Skład Komitetu ds. Rewitalizacji:

- Maria Jolanta Cejmer - Zastępca Burmistrza Miasta Pasym;
- Brygida Starczak - Przewodnicząca Rady Miejskiej;
- Romuald Małkiewicz – radny RM;
- Witold Twardzik - Proboszcz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu;
- Marek Gawdziński – przedsiębiorca;
- Tomasz Błaszczak - Wiceprezes Banku Spółdzielczego w Szczytnie;
- Marianna Tańska – rolnik;
- Wiesław Nosowicz – radny RM;

- Anna Gralczyk – przedsiębiorca;
- Anna Grotkowska – przedsiębiorca;
- Wiesław Szubka - Sekretarz Miasta Pasym;
- Tomasz Lachowicz - Inspektor Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu;
- Elżbieta Dyrda - Dyrektor Zespołu Szkół w Pasymiu;
- Krystyna Kabała - Kierownik Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pasymiu;

Do głównych zadań osób odpowiedzialnych za proces partycypacji należy weryfikacja, jak również uwzględnienie potrzeb i oczekiwań interesariuszy, zwłaszcza tych związanych bezpośrednio z obszarem kryzysowym. Wobec powyższego na etapie przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow, gmina Pasym zorganizowała dwa spotkania konsultacyjne:

- w dniu 15.01.2015 r. – podczas spotkania członkowie komitetu omawiali kierunki rewitalizacji wybranych terenów w mieście Pasym. Uczestnicy spotkania składali zapytania do propozycji przedstawionych przez władze gminy.
- w dniu 12.02.2015 r. - omawiano uwagi jakie otrzymała gmina Pasym po konsultacjach przeprowadzonych w Urzędzie Marszałkowskim w Olsztynie.

Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Pasym został uchwalony Uchwałą Uchwała Nr VII/45/2015 Rady Miejskiej w Pasymiu z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia planu „Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast Cittaslow” w części dotyczącej miasta Pasym.

Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast Cittaslow został udostępniony wszystkim zainteresowanym w formie elektronicznej na stronie internetowej www.cittaslowpolska.pl oraz na stronie internetowej gminy Pasym.

W kwietniu 2016 r. gmina Pasym przystąpiła do aktualizacji Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Pasym ze względu na dostosowanie elementów programu do „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”.

Wraz z informacją o aktualizacji dokumentu, zamieszczono również zaproszenie do składania fiszek projektowych do programu oraz zaproszono interesariuszy na spotkanie informacyjne, które odbyło się w dniu 15 kwietnia 2016 r. W spotkaniu wzięło udział 12 osób, wśród nich:

- Burmistrz Miasta Pasym;
- Przedstawiciele UMiG Pasym;
- Przedstawiciel Rady Miasta Pasymia;
- Przedstawiciele gminnych jednostek organizacyjnych (Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu, Miejski Ośrodek Kultury w Pasymiu, Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu);
- Proboszcz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu;
- Przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji;
- Osoby reprezentujące podmioty gospodarcze prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji;

- o Właściciele nieruchomości na obszarze rewitalizacji.

Spotkanie poprowadził ekspert zewnętrzny z Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie, który wyjaśnił nową definicję rewitalizacji zgodnie z Wytycznymi i Ustawą o rewitalizacji, przedstawił obszar rewitalizacji i zintegrowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne gminy Pasym, a następnie odpowiadał na zadawane pytania. Nie zgłoszono żadnych uwag do przedstawionego obszaru rewitalizacji oraz do zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych.

W ramach działań związanych z aktualizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym konsultacji ogłoszone na stronie BIP i przeprowadzono nabór fiszek projektowych.

W toku naboru, trwającego dwa tygodnie, do Urzędu Miasta i Gminy w Pasymiu wpłynęło 13 projektów komplementarnych do zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych (infrastrukturalnych i społecznych). Następnie na stronie internetowej Gminy Pasym (BIP), na okres 21 dni, zamieszczono proponowane projekty, tym samym mieszkańcy Gminy mieli możliwość zapoznania się z nimi i przedstawienia ewentualnych uwag.

W trakcie przygotowania aktualizacji dokumentu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym współpracowano z Urzędem Miasta i Gminy, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy, Komisariatem Policji, Miejską Biblioteką Publiczną. Dzięki ich udziałowi pozyskano rzetelne i prawdziwe dane dotyczące sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej i technicznej Gminy Pasym i wyznaczono obszar rewitalizowany. Dodatkowo prowadzono rozmowy z mieszkańcami miasta dotyczące problemów społecznych i komfortu życia mieszkańców w Gminie Pasym.

Konsultacjom społecznym poddany zostanie również projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, a ewentualne zgłoszone uwagi będą rozpatrywane i wyszczególnione w wywieszonym na stronie internetowej raporcie z konsultacji społecznych.

Proces przygotowania (diagnozowanie i programowanie) Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym kończy się uchwałą o przyjęciu poniższego dokumentu. Strona społeczna będzie również uczestniczyć w fazie wdrożeniowej. Raz na rok planuje się spotkanie z interesariuszami, na którym omawiane będą bieżące działania związane z realizacją projektów rewitalizacyjnych, przedstawianie osiągniętych wskaźników oraz informowanie o występujących problemach podczas wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ponadto Gmina umożliwi społeczeństwu współdziałanie i kontrolę obywatelską nad prawidłowym przebiegiem wdrażania projektów rewitalizacyjnych.

Dodatkowo Komitet ds. Rewitalizacji będzie spotykał się co najmniej raz na kwartał i aktualizował katalog fiszek projektowych.

11. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Jednym z ważnych aspektów wdrażania programu rewitalizacji jest jego komplementarność. Zgodnie z „Wtycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

Zasada komplementarności pomiędzy różnymi projektami rewitalizacyjnymi jest realizowana przy użyciu różnych mechanizmów (narzędzi) - odpowiednio do konkretnego wymiaru komplementarności:

Komplementarność przestrzenna

Projekty wyszczególnione w ramach niniejszego Programu będą realizowane przede wszystkim na wyznaczonych obszarach i stanowią odpowiedź na główne problemy występujące na ich terenie. Efekty realizacji będą odczuwalne dla całego miasta, ale również dla mieszkańców niezamieszkałych na obszarach rewitalizowanych tym samym będą pozytywnie stymulowane inne obszary gminy co zapobiegnie pogłębianiu się stanów kryzysowych.

Ponadto niektóre projekty zgłoszone podczas konsultacji społecznych będą realizowane poza obszarami rewitalizowanymi, ale będą również oddziaływać na życie mieszkańców zamieszkałych na terenach objętych procesem rewitalizacji.

Zaplanowane projekty objęte zintegrowanym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym i projekty komplementarne wzajemnie się dopełniają przestrzennie oraz zachodzi między nimi efekt synergii. Pośród zgłoszonych projektów komplementarnych istotną rolę odgrywają projekty społeczne realizowane przez Miejski Ośrodek Kultury, Miejską Bibliotekę Publiczną oraz Urząd Miasta i Gminy, których celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna mieszkańców.

Ważną rolę w osiągnięciu celów rewitalizacyjnych odgrywa rewitalizacja i zagospodarowanie przestrzeni publicznej starego rynku miejskiego do pełnienia nowych funkcji – powstania strefy integracji i aktywizacji społecznej.

Biorąc pod uwagę opisane powyżej zamierzenia projektowe, realizacja tych przedsięwzięć zapewni spełnienie wymogów komplementarności.

Narzędziami zapewnienia komplementarności przestrzennej są: kompatybilne schematy ideowe organizacji przestrzennej projektów, wpisujące się w układ urbanistyczny miasta jak również zgodne z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Komplementarność problemowa

Zaplanowane do realizacji projekty rewitalizacyjne ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym, wzajemnie się dopełniają tematycznie w aspektach społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym. Kompleksowa realizacja wszystkich projektów w ramach zintegrowanych przedsięwzięć pozwoli w pełni osiągnąć zakładane cele. Zaproponowane projekty są również komplementarne względem siebie – ich wspólnymi celami są m.in. wzrost potencjału turystycznego i kulturalnego poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego, wzrost poczucia tożsamości lokalnej, aktywizację zawodową i społeczną poprzez organizowanie warsztatów, szkoleń dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Planowane przedsięwzięcia dopełniają się tematycznie i w efekcie końcowym będą skutkowały kompleksowym rozwiązaniem problemów występujących na obszarach zdegradowanych, bądź znaczącym zmniejszeniem skali ich występowania.

W aspekcie komplementarności problemowej istotne jest określenie zamierzonych efektów rewitalizacji. Dlatego też w niniejszym dokumencie wskazano do każdego projektu pożądane rezultaty do osiągnięcia wynikające z realizacji projektów, które ułatwiają wybór odpowiednich wskaźników osiągnięcia celów.

Dodatkowo istnieją powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami Gminy wpisanymi w inne dokumenty m.in. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Pasym.

Mechanizm komplementarności problemowej zastosowany w LPR Gminy Pasym określa powiązania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami Gminy.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W Lokalnym Programie Rewitalizacji opisano system wdrażania i zarządzania programem rewitalizacji, który został osadzony w systemie zarządzania Miastem i Gminą oraz zostanie wykazany w strukturze organizacyjnej Miasta i Gminy jako *Grupa robocza ds. rewitalizacji*. System zarządzania umożliwia efektywne współdziałanie w procesie rewitalizacji różnych instytucji oraz wzajemne ich uzupełnianie się i spójność procedur. Ponadto powołano Komitet ds. Rewitalizacji, który pełni rolę forum dialogu i współpracy, jest m.in. za aktualizowanie katalogu projektów i monitorowanie przebiegu procesu rewitalizacji.

Komplementarność międzyokresowa

Analizując projekty rewitalizacyjne pod kątem okresu finansowania, szczególną uwagę zwraca się na ciągłość programową. Wiele przedsięwzięć zrealizowanych w Pasymiu w latach 2007-2013 ma swoją kontynuację w okresie 2014-2020. Jest to o tyle ważne, że wnioski z ewaluacji mogą posłużyć jako propozycje zmian do wprowadzenia przy projektach programowanych na lata 2014-2020. Doświadczenia z poprzednich okresów finansowania wpłynęły na podjęcie decyzji o wyborze projektów do wsparcia w obecnej perspektywie finansowej.

W ramach zintegrowanego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego Gmina Pasym będzie realizowała projekty, które będą komplementarne z projektami realizowanymi w latach 2007-2013.

Projekty komplementarne realizowane na obszarze gminy Pasym w latach 2007-2013:

- o Aktywna jednostka to aktywne społeczeństwo, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społeczne;
- o Razem w przyszłość - Regionalny Program Operacyjny Wyposażenia Szkół w Sprzęt i Pomoce Naukowe Optymalizujące Procesy Kształcenia Realizowany na Terenie Szkół w Gminie Pasym, Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Działanie 3.1. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną;
- o Zakup pomocy dydaktycznych i organizacja zajęć dla dzieci klas I-III w szkołach z terenu Gminy Pasym, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych;
- o Kształtowanie centrum wsi poprzez budowę placu zabaw w miejscowości Michałki, Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, Działanie 2.3. Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego;
- o Rewitalizacja obszaru przemysłowego. Przywrócenie funkcji społeczno - gospodarczych nieruchomości NOVUM Sławomir Chmieliński - etap I, Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 4.2. Rewitalizacja miast;

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty zawarte w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym* będą finansowane z różnych instrumentów wsparcia (m.in. EFRR, EFS - pod warunkiem otrzymania dofinansowania), bez ryzyka podwójnego dofinansowania. Innym źródłem finansowania rewitalizacji jest budżet gminy lub środki własne innych podmiotów realizujących przedsięwzięcia oraz środki zewnętrzne z innych źródeł.

12. System wdrażania programu rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasy jest częścią Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, który jest dokumentem określającym cele i programy działań na kilka lat. Realizacja Ponadlokalnego Programu obejmującego 14 miast, wymaga określenia zasad wdrażania objętych Programem projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych.

Proces wdrażania Programu jest zadaniem złożonym, wymagającym dobrego przygotowania i stałej komunikacji z interesariuszami. Wdrożeniu Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow towarzyszyć będzie jego ewaluacja, polegająca na pozyskiwaniu obiektywnej informacji przebiegu Programu jego skutkach i publicznym odbiorze.

Rolę koordynatora Programu pełni Stowarzyszenie Polskich Miast Sieci Cittaslow. Stowarzyszenie może zlecić wykonywanie określonych obowiązków podmiotom zewnętrznym. Koordynator odpowiada za wdrożenie całego programu.

Do zadań koordynatora należy w szczególności:

- o zatwierdzenie Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow po zatwierdzeniu jego części składowych – Lokalnych Programów Rewitalizacji Gmin, przez gminy;
- o podpisanie umowy z Instytucją Zarządzającą na realizację Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- o w przypadku konieczności - dokonywanie okresowej aktualizacji Programu;
- o co najmniej raz na pół roku zebranie od gmin informacji dotyczących stopnia realizacji poszczególnych zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i sporządzenie raportu z realizacji Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, a następnie przekazanie raportu do Instytucji Zarządzającej.

Za realizację zadań w zakresie LPR poszczególnych miast sieci Cittaslow odpowiedzialne będą gminy. Do zadań poszczególnych gmin będzie należało:

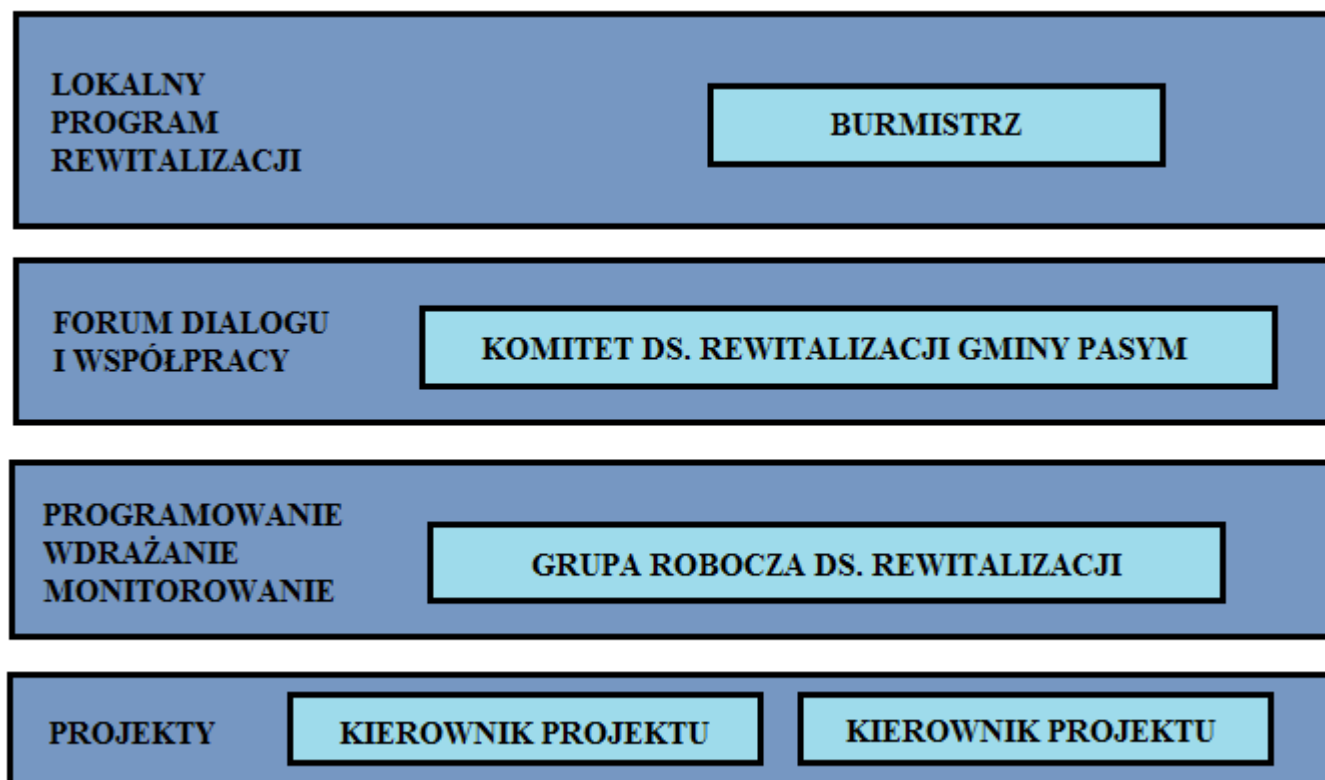
- o zatwierdzenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- o zapewnienie udziału społeczeństwa, na każdym etapie wdrażania zintegrowanych przedsięwzięć inwestycyjnych. Właściwy proces wdrażania programu wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasy w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow jest "własnością" społeczności lokalnej, ponieważ dla niej przede wszystkim był budowany. Udział lokalnych liderów i lokalnej społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne;

- o zgłaszanie do koordynatora programu konieczności aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasyw w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- o bieżąca analiza stopnia realizacji zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- o przekazywania raz na pół roku do koordynatora programu informacji dotyczących stopnia realizacji poszczególnych projektów wchodzących w skład zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasyw, to dokument strategiczny, który diagnozuje sytuację obecną w mieście oraz określa obszary, w których koncentrują się negatywne zjawiska w aspekcie społecznym, środowiskowym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym oraz technicznym. Zadaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji jest przeprowadzenie zaplanowanych zadań naprawczych, które ożywią zdegradowany obszar w sferze społecznej i infrastrukturalnej.

W celu prawidłowego wdrożenia zadań i realizacji celów zapisanych w dokumencie, proponuje się, aby zarządzanie Programem odbywało się zgodnie ze Schematem 1.

Schemat nr 2. Struktura zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Pasyw

Źródło: opracowanie własne

Za wdrażanie LPR Gminy Pasyw odpowiedzialny jest Burmistrz, który zatwierdza wybór projektów oraz decyduje o zaangażowaniu finansowym i organizacyjnym Gminy w ramach każdego celu strategicznego.

Za koordynację przedsięwzięć podejmowanych na obszarze rewitalizacji zapisanych w LPR odpowiada specjalnie powołany Komitet ds. Rewitalizacji Gminy Pasym. W skład Komitetu wchodzić powinni przedstawiciele wskazani przez Radę Miejską, wskazani przez Burmistrza oraz przedstawiciele interesariuszy (mieszkańców, inwestorów, właścicieli nieruchomości i in.). Komitet spełnia funkcję forum dialogu i współpracy, wspierając proces rewitalizacji na wszystkich etapach.

Zadania Komitetu ds. Rewitalizacji Gminy Pasym:

1. Przyjmowanie od Burmistrza raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji LPR;
2. Monitorowanie przebiegu, oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji LPR;
3. Rozpatrywanie wniosków dotyczących zmian do LPR;
4. Aktualizacja katalogu projektów;
5. Hierarchizacja gminnych projektów rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji;
6. Przedkładanie Burmistrzowi propozycji w zakresie aktualizacji LPR.

Z ramienia Urzędu Miasta i Gminy w Pasymiu zostanie powołana dodatkowo grupa robocza ds. rewitalizacji składającej się z pracowników urzędu, którzy będą odpowiedzialni za zbieranie informacji od podmiotów (kierowników projektów) realizujących projekty rewitalizacyjne w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym. Ponadto grupa robocza ds. rewitalizacji powinna przygotowywać raporty okresowe i raport końcowy z realizacji programu. Podmioty, zgłaszające chęć przystąpienia do procesu rewitalizacji, powinny zgłaszać swoje projekty grupie roboczej, która następnie wnioskuje o aktualizację programu do Komitetu ds. Rewitalizacji.

Natomiast kierownicy projektów zarządzają poszczególnymi projektami.

Do zadań kierowników projektu należy:

- o opracowywanie i składanie wniosków,
- o kontrolę formalną składanych wniosków, ich zgodności z procedurami i zapisami zawartymi w Lokalnym Programie Rewitalizacji,
- o informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów,
- o zlecanie zadań projektowych,
- o kontrolowanie postępu prac w projekcie w celu utrzymania zgodności realizacji projektu z założonym planem,
- o sporządzanie raportów dotyczących postępów prowadzonych prac,
- o zarządzanie zmianami,
- o odbieranie poszczególnych zadań,
- o rozliczenie projektu.

Informacja o projekcie i promocja LPR jest jednym z działań procesu rewitalizacji. Celem informowania społeczeństwa jest w szczególności próba zaangażowania mieszkańców i partnerów w proces rewitalizacji gminy poprzez pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji komplementarnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym zależy nie tylko od władz Gminy, ale również od innych osób i podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji: mieszkańców gminy, przedsiębiorców i instytucji pozarządowych. Dlatego tak ważne jest uspołecznienie procesów związanych z przygotowaniem i realizacją LPR, do których zaliczyć można m.in.: spotkania/warsztaty mające na celu zdefiniowanie problemów społeczno-gospodarczych, wyznaczenie obszarów oraz projektów rewitalizacyjnych, utworzenie podstrony internetowej umożliwiającej umieszczanie artykułów i opinii nt. realizowanych projektów, kwestionariusze, obserwacja oraz wywiady. Materiały uzyskane podczas procesu uspołeczniania powinny być na bieżąco analizowane i uwzględniane przez Komitet ds. Rewitalizacji w trakcie ewaluacji lub podczas modyfikacji założonych działań.

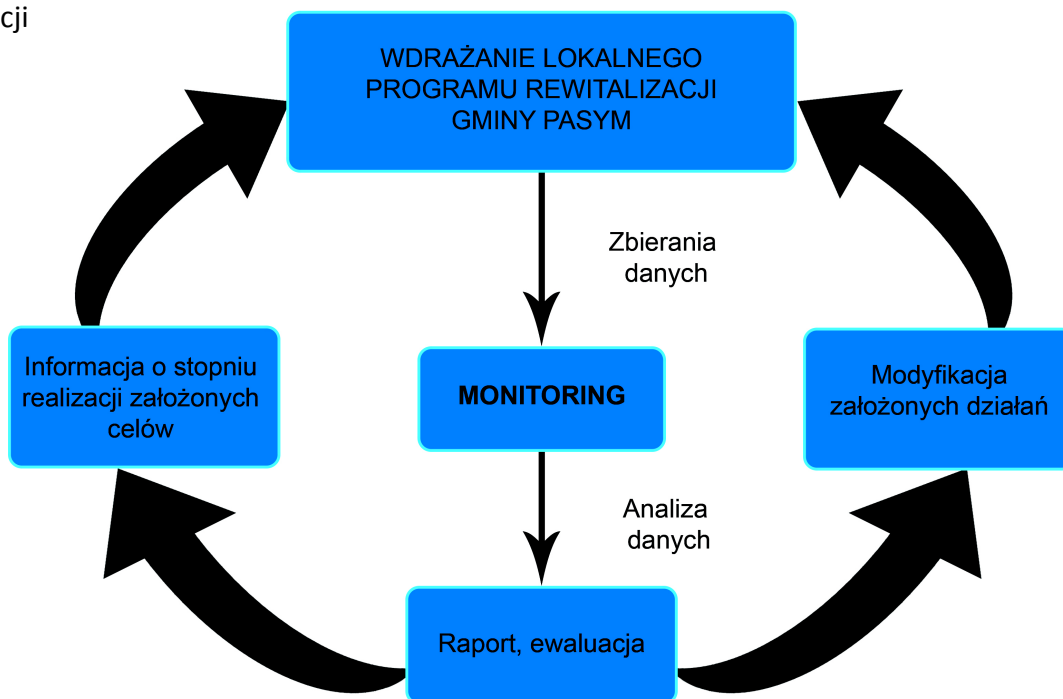
W przypadku konieczności wprowadzenia zmian w dokumencie LPR, należy uchwałą Rady Miejskiej zaktualizować zapisy LPR Gminy Pasym.

13. System monitorowania

System monitorowania przebiegu procesów rewitalizacyjnych powinien odbywać się na bieżąco. Zaleca się sporządzanie raportów z oceny stopnia realizacji celów i rezultatów zgodnie z okresami raportowania przewidzianymi dla RPO WiM 2014-2020, jednak nie rzadziej niż w okresach półrocznych. Dokonywanie okresowych analiz i ocen skutków wdrażania zadań pozwoli na szybsze zareagowanie w przypadku wystąpienia nieprawidłowości i w miarę możliwości na natychmiastową modyfikację kierunku i zakresu założonych działań. W takim przypadku należy opracować projekt działań naprawczych. Oprócz korygowania poszczególnych elementów programu, możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań, wpisujących się w wyznaczone cele strategiczne.

Schemat nr 3. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji

Informacja o stopniu realizacji założonych celów

Źródło: opracowanie własne

Monitoring LPR powinien być prowadzony w zakresie rzeczowym i finansowym. Zakres rzeczowy dotyczyć będzie monitorowania postępów we wdrażaniu projektów opisanych w dokumencie, natomiast zakres finansowy związany będzie z monitorowaniem efektywności i poprawności wydatkowanych środków.

Poza bieżącym monitoringiem wdrażania LPR zaleca się dokonywanie ewaluacji uzyskiwanych rezultatów oraz ocenę wpływu realizacji projektów rewitalizacyjnych na poprawę jakości życia mieszkańców. Ewaluacji powinna opierać się na poniższych kryteriach:

- o trafność – pozwala ocenić, w jakim stopniu wyznaczone podczas konsultacji społecznych cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom lub potrzebom interesariuszy;
- o skuteczność – określa stopień realizacji celów;
- o efektywność – pozwala określić stosunek poniesionych nakładów (finansowe, ludzkie, czas) do osiągniętych rezultatów;
- o oddziaływanie – określa wpływ osiągniętych rezultatów na grupę interesariuszy;
- o trwałość efektów – pozwala określić, czy pozytywne efekty mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego.

Ocena realizacji programu rewitalizacji oparta będzie na systemie wskaźników, przy czym zakłada się pomiar: produktów, rezultatów i oddziaływania programu.

Do efektywnego monitorowania procesów wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym należy posłużyć się wskaźnikami ze Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK) dla projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Spis tabel

- Tabela nr 1. Powiązania Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie gminy Pasym z dokumentami strategicznymi i planistycznymi*
- Tabela nr 2. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie na terenie gminy Pasym*
- Tabela nr 3. Opis zjawisk negatywnych wraz z podaniem miernika (wskaźnika) dla poszczególnych sfer*
- Tabela nr 4. Metodologia ustalania wskaźnika nr 1 oraz wskaźnika referencyjnego*
- Tabela nr 5. Liczba urodzeń na terenie gminy Pasym w latach 2010 – 2016*
- Tabela nr 6. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym zamieszkujących gminę Pasym, w porównaniu z powiatem szczycieńskim*
- Tabela nr 7. Średni wynik egzaminu szóstoklasisty w Gminie Pasym w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu*
- Tabela nr 8. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w Gminie Pasym w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu*
- Tabela nr 9. Trasy rowerowe na terenie Gminy Pasym*
- Tabela nr 10. Wykaz organizacji pozarządowej działających na terenie gminy Pasym*
- Tabela nr 11. Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy Pasym*
- Tabela nr 12. Zbiorcze zestawienie ilości odpadów komunalnych Gminy Pasym w latach 2010 – 2014*
- Tabela nr 13. Dane dotyczące sfery społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, z wyszczególnieniem zjawisk negatywnych i ich mierników, dotyczących gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy*
- Tabela nr 14. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji*
- Tabela nr 15. Wykaz projektów komplementarnych*
- Tabela nr 16. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych*

Spis wykresów

- Wykres nr 1. Liczba mieszkańców gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy*
- Wykres nr 2. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Pasym, z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]*
- Wykres nr 3. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]*
- Wykres nr 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminie Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]*
- Wykres nr 5. Liczba wszczętych procedur „Niebieskiej karty” na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]*

Wykres nr 6. Różnica w liczbie ludności zamieszkującej dany obszar, strefę i podstrefę w roku 2010 i 2016 [w %]

Wykres nr 6. Liczba osób bezrobotnych, którym udzielono świadczeń społecznych z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, zamieszkujących na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 7. Szkolnictwo podstawowe na terenie gminy Pasym – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Wykres nr 8. Szkolnictwo gimnazjalne na terenie Gminy Pasym – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Wykres nr 9. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 10. Liczba placów zabaw na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 11. Liczba ogólnodostępnych kąpielisk/plaż zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 12. Liczba ogólnodostępnych terenów zielonych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 13. Liczba ogólnodostępnych budynków/pomieszczeń służących do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej, zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 14. Liczba mieszkań komunalnych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 15. Liczba budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed 1970 rokiem i nie poddanych remontowi kapitalnemu, zlokalizowanych na terenie gminy Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Wykres nr 16. Liczba budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi, zlokalizowanymi na terenie gminy Pasym, z podziałem na obszary, strefy i podstrefy [w %]

Spis rysunków

Rysunek nr 1. Mapa gminy Pasym

Rysunek nr 2. Herb gminy Pasym

Rysunek nr 3. Gmina Pasym z podziałem na obszary, strefy i podstrefy

Rysunek nr 4. Liczba osób bezrobotnych

Rysunek nr 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Pasym

Rysunek nr 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminie Pasym

Rysunek nr 7. Liczba wszczętych procedur „Niebieskiej karty” na terenie gminy Pasym

Rysunek nr 8. Różnica w liczbie ludności zamieszkującej dany obszar, strefę i podstrefę w roku 2010 i 2016

Rysunek nr 9. Liczba osób bezrobotnych, którym udzielono świadczeń społecznych z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, zamieszkujących na terenie gminy Pasym

Rysunek nr 10. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy Pasym

Rysunek nr 11. Położenie gminy Pasym na tle powiatu i województwa

Rysunek nr 12. Liczba placów zabaw na terenie gminy Pasym

Rysunek nr 13. Liczba ogólnodostępnych kąpielisk/plaż zlokalizowanych na terenie gminy

Rysunek nr 14. Liczba ogólnodostępnych terenów zielonych zlokalizowanych na terenie gminy

Rysunek nr 15. Liczba ogólnodostępnych budynków/pomieszczeń służących do prowadzenia działań integracyjnych i aktywności społeczno-kulturalnej, zlokalizowanych na terenie gminy

Rysunek nr 16. Liczba mieszkań komunalnych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym

Rysunek nr 17. Liczba budynków dwu i wielorodzinnych wybudowanych przed 1970 rokiem i nie poddanych remontowi kapitalnemu, zlokalizowanych na terenie gminy

Rysunek nr 18. Liczba budynków pokrytych płytami azbestowo-cementowymi, zlokalizowanymi na terenie gminy

Rysunek nr 19. Obszar rewitalizacji

Rysunek nr 20. Mapa projektów podstawowych

Spis schematów

Schemat nr 1. Rodzaje kryteriów/wskaźników przyjętych w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego

Schemat nr 2. Struktura zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Pasym

Schemat nr 3. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji